

BUDGET FÖR 2025 – 2027

Innehållsförteckning

Sid 1.	Innehållsförteckning	
Sid 2.	Politiskt program	Övergripande principer
Sid 3.		Förbättra beslutsfattandet
Sid 4.		Skola och Utbildning
Sid 5-6		Samhällsbyggnad, flyttkedjor och trygghet.
Sid 6-7		Garnisonsort och NATO-medlemskap.
Sid 8.		Infrastruktur, Trafik och kommunal samverkan. Företagspark.
Sid 9-11.		Äldreomsorg
Sid 12.		Socialtjänst
Sid 13.		Företagsklimat, medborgarservice och tjänstegarantier.
Sid 14.		Kultur och Fritid
Sid 15.-20.	Fullmäktiges prioriterade mål för mandatperioden.	
Sid 20	Ställningstaganden	Verksamhetsfastigheter, driftsform.
Sid 21		Verksamhetsfastigheter, inomhusmiljö.
Sid 22	Budget	Sammanfattning resultatbudget skillnader rel budgetunderlaget
Sid 25		Uppdrag till kommundirektören
Sid 26-29		Resultatbudget
Sid 30-37		Investeringsbudget
BILAGA		
Sid B 1.	Förutsättningar för budget.	Omvärld: Digitalisering och elektrifiering.
Sid B 2.		BNP, anställningsplaner
Sid B 3.		Sysselsättningsgrad, investeringar
Sid B 4.		Byggbranschen, Hushållens förväntan
Sid B 5.		Hushållens konsumtion, elpriser
Sid B 6.		Timlön, produktivitet, löneutrymme.
Sid B 7		Produktivitet
Sid B 8-9		Geopolitisk oro. Valuta
Sid B 9-11		Konjunkturen.
Sid B 12		Hushållens skuldsättning
Sid B 13		Konjunkturens faser o RB ränta
Sid B 15		Demografi, befolkningstillväxt
Sid B 16-17		Inflation, skatteunderlag.
		Skövde:
Sid B 18		1. Finansiellt mål.
Sid B 19-21		2. Jämförelse VA o Skattekollektivet
Sid B 22		3. Demografi
Sid B 23		4. Effektivisering
		5. Pris- och lönekostnadsindex
Sid B 24-26		6. Investeringsbehov & skuldsättning
Sid B 27		7. Asfaltering / beläggningsarbeten.
Sid B 28-30		8. Grundskoleutredning, lokalbehov Skola
Sid B 31		9. Simsjöområdet
Sid B 32		10. Äldreboendeplatser
Sid B 33		11. Södermalms fri-idrottsplats
Sid B 34		12. Skolmiljöer.
Sid B 35		13 Administrativa tjänster / overhead
Sid B 36-39		14 Förskolor, S.Ryd, Varola, Skultorp
Sid B 40-41		15 Brända tomten, Rosa huset, resecentrum, Taxi, kulturhuset.
Sid B 42		16 Yttertätorter och elljusspår
Sid B 43		17 Solenergi och energilagrar.
Sid B 44		18 Klimatanpassning
Sid B 45		19 Fördjupning om informationsteknologi.
Sid B 46		20 Balthazar, Assar och Civilförsvarsutbildning.

Politiskt program.

Vårt uppdrag, dess syften och övergripande principer.

Skövdepartiet ser som sitt uppdrag att genom opinionsbildning och kandidatur i kommunala val påverka politiken och själva ta del i att styra Skövdes kommunala organisation.

Detta syftar till att dels den kommunala organisationen ska avgränsas till att göra det den är till för och dels göra detta med god kvalitet, en stor delaktighet och med hög professionalism.

Det gör att vi finner att uppdragsledning, likabehandling, befordran efter prestation och konstruktivt ledarskap inom en tydlig organisation är väsentligt. Vi prioriterar kärnverksamhet och vill förbättra kvaliteten på de beslutsunderlag och den beslutsprocess som används.

Vi är måna om att kommunen styrs med ledstjärna av vad kommunens invånare anser är rätt och rimligt och *för Skövdes bästa*.

Det gör att vi anser att transparens och öppenhet gentemot allmänhet, media och politik är väsentligt att förbättra. Det ställer krav på oss som politiker att lyssna till kommunens invånare, samt väcka och ta del i det öppna politiska samtalet om framtidsfrågor.

För att uppnå ökat inslag av demokrati i besluten måste kommunens organisation bli tydligare i att ansvariga nämnder styr inom sitt reglemente. Inte enkom styras genom tjänstemannaorganisationen. Detta genom att de anställer sin respektive förvaltningschef.

Övergripande principer för vårt beslutsfattande.

Den avgränsande principen. Innebär att varje beslut skall rymmas inom ramarna för vad:

- Lagar, förordningar och föreskrifter medger,
- Skövdeborna anser rätt och rimligt, samt
- Rymms inom det kommunala kärnuppdraget, eller direkt och tydligt stöttar detta.

Principen om balanserad långsiktig hållbarhet. Innebär att varje beslut ska bedömas utifrån tre dimensioner och vara hållbara ur samtliga dessa perspektiv under minst en livscykel.

- Ekonomiskt hållbara.
- Socialt hållbara*.
- Ekologiskt/miljömässigt hållbara.

Vi ser således inte miljö, sociala* hänsyn eller ekonomi som separata/isolerade politiska frågor / ämnesområden, utan som centrala delar att beakta i varje beslut. Ambitionen kan sammanfattas som att: *Resurseffektivt skapa en god miljö, för människor.*

* I begreppet social hållbarhet ingår beredskapsfrågor.

Förbättra det kommunala beslutsfattandet.

De två principer som beskrivs på föregående sida och vilka kan sammanfattas till **att fatta Socialt, Ekologiskt och Ekonomiskt långsiktigt hållbara beslut inom ramen för Lag, Uppdrag och vad kommuninnevånare anser Rätt**. Illustrerat med skissen bredvid kräver av en god kommunal förvaltning att det är ordning och reda på beslutsprocesser, att alla dessa aspekter vägs in och att dessa bedömningar görs. I en stor organisation och där även en mängd olika externa aktörer blir berörda är det inte alltid enkelt.

Vi anser att denna systematik i beslutsfattandet kan och skall förbättras och därmed leda till en högre kvalitet, mer långsiktigt hållbara och mer balanserade – väl avvägda - kommunala beslut och åtgärder. Det i sin tur leder till ökad hållbarhet, ökad attraktivitet, färre friktioner, färre omtag, bättre företagsklimat och en kraftigt förbättrad hushållning av de av samhällets gemensamma resurser på vilket den kommunala förvaltningen har inflytande och/eller egen rådgivning. Dialog krävs med både externa och interna intressenter.

Skola och utbildning

Skolan är ett av kommunens viktigaste uppdrag. En bra skola ger attraktivitet, inflyttning och är en förutsättning för tillväxt. Skolan lägger grunden för ett gott liv. Ett skolmisslyckande kan leda till utanförskap, psykisk ohälsa, drogberoende och kriminalitet.

Skolan måste vara en trygg plats. Trygghet och studiero är avgörande för inläringen. Trygghet innebär också förutsägbarhet och långsiktighet i föräldrars och barns vardag.

Likvärdigheten, att alla elever oavsett behov, får lika förutsättningar att klara av skolan är avgörande. Det betyder också att även mindre skolor måste ha tillräckliga resurser och att resursfördelningen tar hänsyn till elevers olika bakgrunder.

Skolan och socialtjänsten måste utöka sitt samarbete kring elever med psykisk ohälsa, problematisk skolfrånvaro och en svår hemsituation. Central administration ska minska och resurser fördelas ut på grundskolor.

För att skolan ska klara av sitt kompensatoriska uppdrag måste lärare och rektorer, de som jobbar närmast barn och elever, få mer att säga till om. Rektorer måste få ett starkare mandat att styra sina skolor och mer tid till detta, bland annat genom att minska administrationen för lärare och rektorer.

- Bevara en decentraliserad anpassad grundskola
- Främja fler skolor för ökad trygghet, inte större skolor
- Bevara både mindre och större förskolor för att erbjuda alternativ till barn och föräldrar
- Behålla förskolor och grundskolor på landsbygd och i yttertätort
- Decentralisera elevhälsan
- Höjd elevpeng i grundskolan
- Skapa en gemensam resurs för hemmasittare i grundskolan
- Införa en socioekonomisk resursfördelning baserat på aktuellt elevunderlag
- Minskad administration för rektorer och lärare
- Utveckla samarbetet mellan skola och socialtjänst
- Bakgrundskontroll på all icke-skolpersonal som har kontakt med barn och ungdomar
- Främja en trygg miljö främst på gymnasiet och högstadiet
- Ständigt närvarande drogförebyggande arbete
- Kamerabevakning på skolor
- Hög kvalitet på skolmat, med tillagningskök på alla skolor och svenska råvaror
- Busskort för gymnasieelever även under sommarlovet, för att kunna sommarjobba
- Införa förädlingsvärde med början på skolenivå för grundskolan
- Säkerställa garanterad undervisningstid
- Samverka med kultur- och fritidsnämnden för att främja läsaktiviteter bla genom förskolebibliotek. Tex "ta och ge" hylla för böcker på förskola.

Samhällsbyggnad och trygghet.

Skövde erbjuder en god livsmiljö, trygghet och närhet till olika former av service. Dessa kvaliteter vill vi vårda och fortsätta att ta vara på när kommunen växer.

Hållbar befolkningstillväxt.

Befolkningstillväxten ska vara på en hållbar nivå så att kommunens välfärdstjänster, trygghet och infrastruktur hinner med. Det kostar att växa för fort och vi ser ökade tomt- och bilköer, ökad otrygghet, dyra förtätningsprojekt samt brist på personal inom kommunen. Vi förespråkar därför att vi växer i en takt som Skövde klarar av och över hela kommunen.

Befolkningstillväxten skall heller inte vara för låg. I vecka 19 år 2024 är årstakten 0,19% vilket är rekordlångt relativt tidigare tillväxt på knappa 1% och i stark kontrast till majoritetens tillväxtmål som kräver 1,6%. En hållbar tillväxttakt ligger i intervallet däremellan.

Extern befolkningstillväxt v/s organisk befolkningstillväxt.

Det föds färre barn i Sverige nu per familj. En naturlig konsekvens av ett urbaniseringsfokus där stadskärnor tävlar om extern befolkningstillväxt genom att bygga lägenheter för att skapa ett positivt flyttnetto i konkurrens sinsemellan. Skövde har en längre tid varit del av detta ensidiga fokus.

Skövde regionen i stort och kommunen runt om stadskärnan har emellertid stora outnyttjade förutsättningar för att bygga för organisk befolkningstillväxt, ett gott liv och att bygga boende i markplan lämpade för småbarnsfamiljer med trygg närmiljö och välfungerande samhällsservice så som förskola och skola.

Att skapa förutsättningar för organisk tillväxt, som kommer sig av att fler föds än vad som dör, är en mer långsiktig strategi. Skövde behöver göra det mesta av båda dessa strategier. Inte tippa över åt endera håll. När samhället som helhet en tid agerat kortsiktigt för extern tillväxt i konkurrens med sig självt är landet i en situation där det är särdeles viktigt att inom spridningen för födslokal röra sig från ett sjunkande medel mot de strategier som leder till ökade födslokal lokalt.

Att då bättre bygga samhället för barnfamiljer och deras behov, dvs underlätta vardagen för småbarnsföräldrar med i typfallet kombibil och eget hem och att bli bättre på att möta deras behov av samhällsservice, är av central vikt för att nå en långsiktig organisk befolkningstillväxt i kommunen.

Denna centrala strategi är i stort sett borttappad i Skövde sedan 10 år tillbaka till förmån för längre tomtköer, längre bilköer och anorektisk förskola.

Att födslokal sjunker nationellt är således inte en ursäkt för att inget göra för att främja organisk tillväxt lokalt, utan något som gör det särskilt angeläget att arbeta mer med denna strategi lokalt.

Samhällsbyggnad

Vi vill se mer stadsspridning och boende i småhus (parhus, villor, kedje-/radhus) än förtätning och punkthus. I centrala Skövde vill vi jobba för mer av kvartersstruktur. Vi vill också bevara grönområden och ljusinsläpp. Förtätning genom omvandling från verksamhetsområde till bostadsområde har visat sig mycket kostsamt. Vi vill inte bygga så nära befintliga verksamheter att det begränsar deras möjlighet att utvecklas. Vi vill skapa en god livskvalitet även i framtiden. Med kortare bilköer, kortare tomtköer och närmare till naturen.

Flyttkedjor

Vi vill se kraftigt kortade tomtköer. Då krävs det ökad tomtproduktion i såväl yttertätorter som i centralortens närhet och fler flyttkedjor. För att åstadkomma flyttkedjor anser vi att allmännyttans främsta sociala uppdrag är att skapa olika typer av boenden lämpade för äldre över hela kommunen. Det skulle underlätta för de som önskar sälja sin villa för att flytta till något mer lättkött. Vi har föreslagit koncept för detta i vårt remissvar till ÖP, se bild bredvid.

Figur 13. Senior Homes and Community Development in Tidän.

- Leen Mansor, Marilyn Habre, Louis Lallier, Chalmers.

Bilden visar ett koncept för boende åt äldre. Enplanshus med en privat del (blått) och en gemensam del (orange).

Tänkt att uppföras centralt i Tidän med enkel närhet till samhällsservice. Konceptet utvecklades 2023 av chalmersstudenter.

Trygghet

I all samhällsplanering ska den sociala aspekten med trygg närmiljö ges stor tyngd. Vuxen- närvaro och social kontroll är väsentligt för att skapa trygghet i ungdomars vardag. Liksom bakgrundskontroll av personal i kontakt med barn och unga.

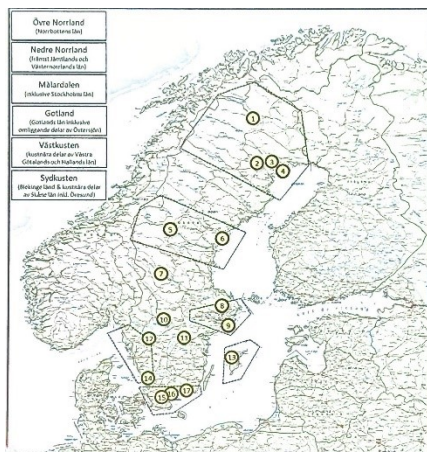
Det brottsförebyggande rådet är nu ett mycket väl fungerande nätverk mellan polis, kommunens skola och socialtjänst, svenska kyrkan, väktarbolag, fastighetsbolag, räddningstjänst med flera för att förebygga kriminalitet och droger bland unga. Det bör fortgå och utvecklas än mer så att strukturer och rutiner byggs, som består.

Skövde som garnisonsort, beredskap och civilförsvarets försörjningstrygghet.

El-, VA- och fibernätens ska stärkas med avbrottsfri kraft, skalskydd och cybersäkerhet. Förmåga till ö-drift av Skövde energis el-generator för samhällskritiska verksamheter, dubbelrade matningar byggs, reservuttagsbrunnar i Hökensås skapas, samt ett ytterligare reningssteg på dricksvattnet och underhåll av reservvattenbrunnar i varje kommunedel. Egen elproduktion med solenergi och förmåga till lagring bland annat i Skaraborgsvattens nät, i syfte att spara kostnader och förlänga drifttid vid elavbrott. Hög andel svenska råvaror i kök.

NATO-medlemskapets följdverkan och innebörd.

Skövde har som garnisonsort ett särskilt ansvar för att stötta Försvarmakten inom ramen för totalförsvaret. Ett NATO medlemskap gör den uppgiften mer påtaglig och mer omfattande. Även civilsamhället har uppgifter i världsstödd.

Militärstrategiskt viktiga områden och DCA

#	ORT	ANLÄGGNING/OMRÅDE
1	KIRUNA	Militärläger och övningsområde
2	VIDSEL	Flygplats, test- och utväreringsomr.
3	BODEN	Regements- och övningsområde
4	LULEÅ	Flottjomsområde
5	ÖSTERSUND	Militärläger och övningsområde
6	HÄRNÖSAND	Övningsområde och hamn
7	ÄLVDALEN	Militärläger och övningsområde
8	UPPSALA	Flottjomsområde
9	BERGA	Regements- och övningsområde
10	KRISTINEHAMN	Regements- och övningsområde
11	KVARN	Militärläger och övningsområde
12	SÄTENÅS	Flottjomsområde
13	VISEV	Regements- och övningsområde
14	HALMSTAD	Regements- och flottjomsområde
15	RE Vingehed	Regementsområde
16	KAVLUNDA	Militärläger och övningsområde
17	RONNEBY	Flottjomsområde

Sverige har ingått avtal med USA kallat Defence Cooperation Agreement, DCA. Det medger förhandslagring av utrustning och stationering av amerikanska militära förband i Sverige.

Skövde, Sveriges största garnisonsort, pekas inte ut i DCA. Närvaro av större amerikansk trupp kan således ej utifrån det avtalet förväntas vara av permanent karaktär i kommunen.

Sådan närvaro kan därför förväntas inom ramen för Vårdlandsstöd främst i form av mer kortvariga övningar och transporter / transiteringar.

Typsituationer Vårdlandsstöd (VLS)

Typfall för Vårdlandsstöd.

Transitering/ Försörjning genom Sverige

Basering i Sverige

Basområde för operation utanför Sverige

Sveriges roll som värdland i ett Nato sammanhang kan ha tre olika karaktärer. Vid värdlandstöd lämnar det civila samhället stöd till försvarsmakten och allierade länders försvarsmakt. DCA pekar inte ut Skövde i förväg som föremål för vare sig basering eller basområde; Återstår då transitering.

Vårdlandsstöd vid transitering påverkar främst infrastrukturen förbi en ort, men kan omfatta sådant som kortvarig vistelse / raster / förplägnad.

Detta innebär sammantaget för Skövde kommun att utöver som tidigare stötta Försvarsmaktens tillväxt och verksamhet i Skövde därutöver kunna stötta transiterande förband med logistik, trafikankvisningar, förläggning, förplägnad, reparationsmöjligheter och uppställningsytor för fordon och materiel. För detta bör Skövde kommun planera och öva.

När nu fronten i Sveriges gemensamma försvarsplanering tillsammans med allierade står i Baltikum, Nordnorge och Finland, mot tidigare vid landets östkust, så förändras de militära kraven på logistik, liksom civila funktioners användning i krig. Inom Natos försvarsplanering kommer detta efterhand att mer precist utkristallisera sig. Intill dessa nya planeringsförutsättningar har gjorts tydligare och mer detaljerade för oss i civilsamhället är det av central vikt att inte bygga bort redan befintliga infrastrukturlösningar.

Några viktiga planeringsförutsättningar är vilken exakt roll Skövdes flygfält och Skövdes akutsjukhus ges i en Nato planering där flera divisioner kan vara i strid samtidigt bortom Östersjön. Det finns i vår ÖP en skisserad järnvägsterminal vid Skövde flygfält. Det är av godo men också av vikt att dylikt inte tillåts skära av landningsbanan.

Infrastruktur, trafik, etableringar och kommunal samverkan.

Det behövs fungerande leder för alla transportslag. Från fotgängare, cykel och bil på det lokala planet till sammankopplingen med omvärlden via bil, tåg och flyg.

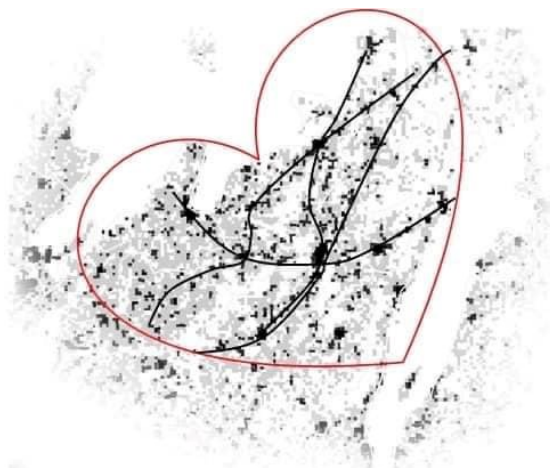
Flygplatsen i Skövde är en strategiskt viktig fråga genom kommande förarlöst och elektriskt flyg. Nato-medlemskap ger ökad betydelse för flygplatser i vårt område. Vi vill nyetablera på stora kringliggande markområden. För att försäkra oss om att vi kan ha fungerande flygkommunikation i en framtid vill vi dock ej bebygga landningsbanan. Nyetableringar av industri inom kommunen behöver planeras utifrån befintlig och planerad möjlig infrastruktur på vårt väg- och gatunät för att inte skapa onödiga trafikproblem. Eftertanke och framförhållning kring logistikflödena krävs för att hitta för invånarna bra lösningar.

Företagspark

Skövdes företagspark har fokus mot IT och fordonsindustri. Det är ett fokus vi vill behålla. Dock vill vi se en utökad utbyggnadstakt av lokaler för dessa nyetableringar genom att Skövdes bolag Kreativa Hus säljer fullbelagda hus med etablerade företag till privata fastighetsbolag och bygger nya lokaler till nystartade företag för det frigjorda kapitalet.

Skövde regionen

Skövde regionen, som arbetsmarknadsområde, definieras av pendlingstider.

Bilden visar befolkningstäthet och stora trafikstråk, som E20, rv 49, rv 26 och västra stambanan.

Forskning visar att kvinnor och personer i lågavlönade yrken har lägre tolerans för pendlingstid. För oss är goda kommunikationer, så som kortare bilköer och kortare restider, därför inte endast en fråga om gott företagsklimat utan även en frihets- och jämställdhetsfråga. Det kortar även vistelsetider för barn på förskola och fritidshem.

Så kan Skövde regionen växa sig större för fler. Regionens styrka är dess många medelstora orter. Kommunal samverkan är därför särskilt viktig i vår region kring upphandlingar, kommunala tjänster och expertis, eftersom vi till skillnad från de flesta andra ej domineras av en enda centralort. Vi blir därför starkast i tätt samarbete med andra kommuner.

Äldreomsorg.

En god, trygg och värdig ålderdom ska utgå från den enskildes önskemål.

Nytt äldreboende.

Vård och omsorg betyder att vi bryr oss om varandra. Skövde kommun har idag ca 3 300 äldre över 80 år och 30% av dessa bor idag på särskilt boende eller har någon insats från hemtjänsten. Inom fem år kommer det att öka med 20% och då finns ytterligare behov av äldreboende med 80 platser. Vi avser att tillgodose initialt behov av ca 40 platser i samverkan med en ideellt driven stiftelse, SSLS, vilken har tillgång till fondfinansiering från donationer.

Fler senior- och trygghetsbostäder i hela kommunen.

Det finns även behov av fler senior/trygghetsbostäder, och vi ser gärna byggnation i våra yttertertorter och att Skövdebostäder kan ges det uppdraget. Det finns även behov av en utökad stödfunktion till våra äldre, som kan bistå med råd, stöd vid ansökningsärenden, digitala frågor, resurser för hjälpmedel, teknik/digitala verktyg.

Förbättrad samverkan.

En sammanhängande vård-och omsorgskedja ska alltid utgå från varje enskild vårdtagares behov

En ökad dialog och samverkan behövs mellan kommunen - hälso-och sjukvården. Det är viktigt att stärka och höja kompetensen hos medicinskt ansvarig sjuksköterska och dess samverkan med medicinskt ansvarig läkare på vårdcentral. I Skövde kommun möter en hemtjänstmottagare i snitt 18 personer under en 14 dagarsperiod, siffran i riket är 15 personer.

Kompetenshöjning av personal.

En fortsatt utbildning av fler äldrespecialiserade sjuksköterskor i kommunen och undersköterskor, ger en generell och nödvändig kompetenshöjning hos medarbetarna.

En höjning av den medicinska kompetensen krävs då mer avancerade hälso-/ sjukvårdssatser sker, och sjuksköterskor i omvårdnadsarbetet ger ökad trygghet och mer delaktighet i det dagliga arbetet.

Det behövs ökad kunskap om munvård till äldre och utbildning ska erbjudas till omvårdnadspersonalen.

Den stora utmaningen är och kommer att vara rekrytering av personal, men även att behålla och kompetenshöja befintlig personal.

Fem förutsättningar för att kunna lyckas är: Tid, kontinuitet, flexibla arbetsuppgifter, stöd till personalen att få vara mer delaktig i schemalagningen, rätt kompetens på rätt ställe och

möjlighet till trygga anställningar. Språkstödet på SFI behöver stärkas då en stor andel av nuvarande personalstyrka har utländsk bakgrund.

Arbete för ökad trygghet och mot ensamhet.

Ofrivillig ensamhet för våra äldre är inte acceptabelt i ett välfärdsland som Sverige. Behov finns att inrätta en tjänst / erbjuda hjälp och stöd till denna grupp. Även en digital fixare till våra träffpunkter, som behöver arbeta mer flexibelt och kunna erbjuda en annan typ av aktiviteter. En ökad insats av volontärer och fortsatt medverkan från civilsamhället/frivillig-organisationer behövs framöver för att bland annat motverka ensamhet bland äldre. Vi ser även att en satsning på trygghets- och seniorboende ökar de äldres sociala kontakter.

Anhörigstödet i Skövde är i toppklass i landet, och ska givetvis fortsätta vara så.

Vi lever i en digitaliserad värld och det innebär tex övervakning nattetid, signering via telefon, hjälpmedel, etc. och det behövs, men i kombination med det dagliga omvårdnadsarbetet.

Stimulans och aktivitet för äldre

Vi anslår medel för att öka stimulans och aktivitet för äldre. Så kallad guldkant.

Stimulans och aktivitet för äldre

Rörelse påverkar hälsan positivt. Äldre kan förbättra både kondition och muskelstyrka. Leder och muskler blir stelare när man blir äldre och träning och rörelse gör att man kan behålla mer styrka, smidighet, rörelse och balans. Rörelse kan alltså förbättra balansförmågan, blodcirkulationen och muskelstyrkan. Fysisk rörelse kan förebygga fall och benskörhet, men också ha en positiv påverkan på det psykiska måendet. Därför anser vi att alla äldreboenden ska ha gymliknande förutsättningar för att äldre ska kunna få in mer rörelse i sin vardag.

Utöver den fysiska hälsan måste vi som kommun även förebygga den psykiska ohälsan. Skövde kommun erbjuder idag två olika insatser i form av Guldkanten och Ung Omsorg. Guldkanten är idag en sårbar insats som ofta star och faller med en person. Vi vill därför se ett högre anslag till Guldkanten så att de äldre verkligen får den timmen i veckan de önskar. Ung Omsorg vänder sig till högstadiel elever och kommer oftast till äldreboenden på helgerna. Även denna aktivitet är uppskattad av äldre och bör utökas.

Ökad bemanning.

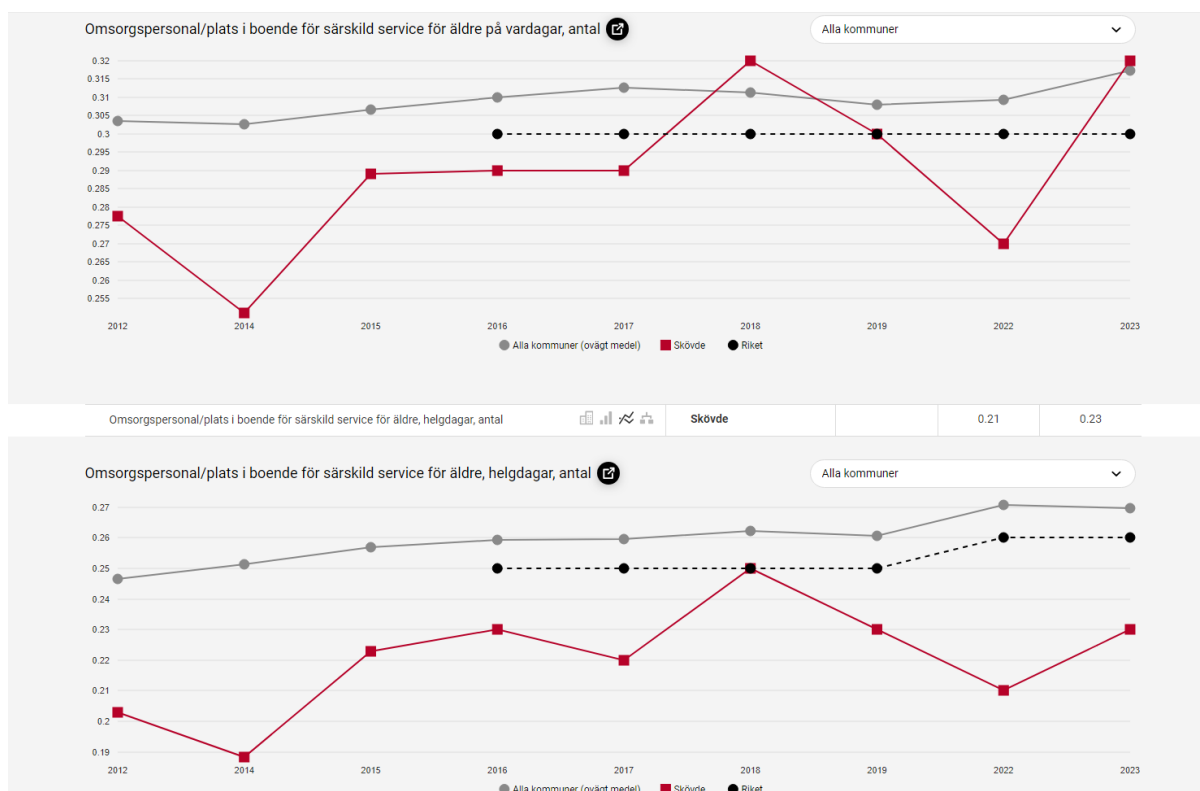
Citat från tjänstemannautlåtande i budgetarbetet 2022:

“Obalans mellan verksamhetens behov av personal kvällar/helger och personalens önskemål om att få jobba färre helger/kvällar. Dagens bemanning utgår från ett behov av lägre bemanning på helger/kvällar, men det tenderar att bli ett ökat vårdbehov över dygnet.

Det är stora omvårdnadsbehov för att bli beviljad särskilt boende. - Obalans mellan behov och tillgängliga resurser på kvällar/helger och behovet av eventuella åtgärder och dess kostnader behöver utredas.”

Sedan detta skrevs och sedan Skövdepartiet i vår novemberbudget 2022 föreslog resursförstärkningar för ökad personaltäthet har även personaltätheten på vardagar sänkts i absoluta tal och relativt riksgenomsnitt.

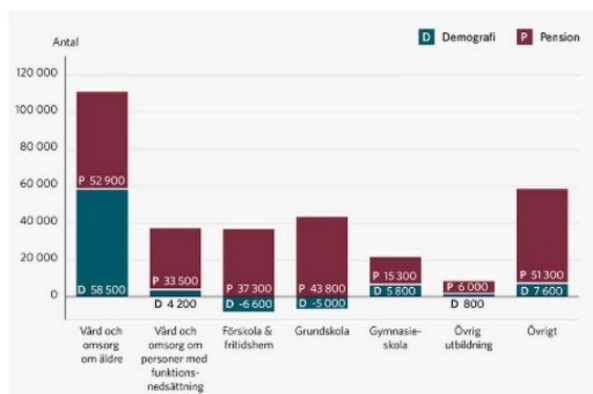
Personaltätheten på helger fortsatte att sjunka 2022, men har glädjande nog vänt uppåt under 2023 i vad avser bemanning på vardagar är nu Skövde på genomsnittsnivån för alla kommuner.

Bilden visar personaltäthet på vardagar överst och på helgdagar nedtill. Skövde ligger fortsatt under kommunmedel på helger. Observera att x-axeln är bruten (år 2020 och 2021 saknas.) Bildkälla: SKRs verktyg Kolada.

Vi menar, fortsatt, att personalsituationen behöver åtgärdas på helger/nätter, istället för att utredas:

Genom successivt ökad personaltäthet tills vi närmar oss medeltal för Sveriges kommuner även på nätter / helger. 2023 låg på samma nivå som 2016, medan den är högre och har ökat i riket. Ledarskapet i organisationen behöver utvecklas och vara mer av ett stöd, med tydlighet och närvaro. Vi vill se mer omvårdnadskompetens och arbetslivserfarenhet i branschen hos enhetschefer.

Behov av att anställa 2021-2031 i Sverige har en tyngdpunkt på Äldreomsorg.

Socialtjänst.

Socialtjänstens uppdrag är att stödja, hjälpa och skydda utsatta grupper i samhället. Socialtjänsten arbetar förebyggande med bland annat familjerådgivning, familjecentraler och integrationsverksamhet. Boskola, som ingår i integrationsarbetet, bör utvecklas att omfatta tidigt förebyggande arbete mot hedersrelaterad problematik.

Socialtjänsten bedriver även myndighetsutövning och har med stöd av socialtjänstlagen (SoL), lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt lag om vård av missbrukare (LVM) en skyldighet att tex omhänderta barn som far illa eller missbrukare. Socialtjänsten utfärdar även tillstånd till och bedriver tillsyn av näringsidkare som säljer tobak och serverar alkohol.

Socialtjänsten har yttersta ansvaret för personer som inte klarar sin egen försörjning. Inom Skövde socialtjänst arbetas det aktivt med personer som står utan egen försörjning, detta har resulterat i att Skövde har låga kostnader för försörjningsstöd.

Inom socialtjänsten har Skövde kommun på senare år infört serviceinsatser inom olika enheter, tex familjerådgivning eller missbruksbehandling.

En serviceinsats behöver inte vara biståndsbedömd vilket innebär att socialtjänsten blir lättillgänglig för den som behöver när den behöver den. Socialtjänsten bör därför tilldelas tillräckliga medel för att kunna bedriva förebyggande insatser utöver den lagstadgade verksamheten, detta kommer att spara pengar i slutändan.

Ungdomar och barn som får en bra skolgång och godkända betyg löper mindre risk att hamna i kriminalitet och utanförskap, därför är skolan den enskilt viktigaste framgångsfaktorn. Skolan måste vara en trygg och välkomnande plats för våra barn och elever. Det är viktigt att det finns en tät dialog och ett samarbete mellan BVC/elevhälsa och socialtjänst för att sätta in insatser i tid för de barn och ungdomar som riskerar hamna i utanförskap.

De senaste åren har antalet orosanmälningar och utredningar på barn och unga ökat, det är viktigt att tillräckliga resurser tilldelas socialnämnden så att förebyggande insatser kan premieras. Vad vi de senaste åren också sett är en ökning av är antalet fall av hedersrelaterat våld. Det är svårt att komma åt och det finns sannolikt ett stort mörkertal. De skyddsplaceringar som görs där det finns en hedersproblematik blir ofta långvariga och därmed kostsamma.

- Fortsätta utveckla serviceinsatser på flera områden så att socialtjänsten förblir lättillgänglig.
- Tillföra pengar så att de ökade kostnaderna för familjehemsplaceringar täcks.
- Fortsätta det goda arbetet med att arbeta aktivt med personer i försörjningsstöd, bland annat med att samarbeta med arbetsmarknadsenheten.
- Fortsätta det goda integrationsarbete som finns med Skövde bostäder AB.
- Öka anslaget till kvinnohuset Tranan i syfte att ge dem möjlighet till att bedriva förebyggande arbete.
- Tillföra pengar till budget för skyddat boende.

Företagsklimat och medborgarservice.

Ett företagsklimat i toppklass.

Skövde kännetecknas av ett fåtal stora arbetsgivare och om än det är en styrka med dessa stora aktörer som skapar arbetstillfällen och drar mycket stora investeringar till Skövde, så är det även en svaghet att det inte finns en större bredd av små- och medelstora företag som kan ta vara på arbetskraft om något händer de större.

En kommun har monopol på det den gör och det behöver därför finnas ett ständigt arbete som förbättrar serviceanda, bemötande och gör att ärenden hanteras så skyndsamt som är möjligt utan att rättssäkerheten åsidosätts. Att medarbetare i kommunen ger uttryck för ett värdskap och är måna om att guida och hjälpa även små och medelstora företag att etableras och utvecklas är därför centralt. Kommunen ska vara en pålitlig partner.

Därför behöver ett systematiskt kommunövergripande arbete för att förbättra företagsklimatet påbörjas inom tjänstemannaorganisationen.

Kommunens processer för handläggning ska trimmas med ambitionen att dessa passar väl in i och koordineras mot företagares processer. Det innebär att förståelse för företagares villkor och processer behöver etableras och kommunen därefter anpassas till dessa.

I detta är det utöver ett gott bemötande av vikt med ökad effektivitet, likabehandling och att undvika konkurrenssnedvidande hantering. Se även vad som sägs initialt i denna budget av vikten av balanserade långsiktiga beslut och dialog med såväl externa, som interna, intressenter innan kommunen går till beslut.

Förbättrad medborgarservice.

På samma vis som i kontakt med företag, juridiska personer, behöver värdskap, bemötande och effektivitet i hantering av invånares, fysiska personers, ärenden förbättras och vad som sägs om företag är även tillämpligt på medborgare. Öppenhet och transparens gentemot media, medborgare, företag, organisationer och politiska företrädare ska kraftigt förbättras.

Tjänstegarantier

Vi vill införa tjänstegarantier för samtliga volymärenden och att dessa följs upp av ansvarig nämnd. Så att svarstider kortas och en medvetenhet om utvecklingen upprätthålls under lång tid även på politisk nivå för att följa upp förbättringsarbetet.

Reformerat kontaktcenter

Vi vill reformera kontaktcenter, så att kontakter i högre grad sker med samma handläggare från gång till annan i samma ärende och att kontakt mer direkt etableras med de tjänstemän som äger att besluta / agera i det frågan gäller.

Kultur- och fritid.

Kultur och fritidsaktiviteter skapar mening i livet och att få sjunga i kör eller träna i en fotbollsklubb ger många en gemenskap, trygghet och glädje. Forskning visar att när vi tar del av organiserade aktiviteter bidrar detta till en bättre hälsa och ett meningsfullt liv.

Vi vill att alla barn, ungdomar och äldre, även de med fysiska funktionsnedsättningar, ska kunna ta del av olika organiserade aktiviteter.

Kultur och fritid gör vår kommun än mer tilltalande och attraktiv när vi kan erbjuda våra medborgare en trygg fritidsverksamhet och en social trygghet.

Kulturturism och kulturföretagande skapar arbetstillfällen och vi vill därför se ett ökat samarbete mellan dessa och olika kulturorganisationer.

Kulturupplevelser ger barnen stöd i skolan och skapar en bättre språkutveckling. Kulturverksamheten ska i samverkan med barn- och utbildningsnämnden ansvara för att förskolor och fritidsverksamheten utvecklar aktiviteter där barn och unga stimuleras till att möta konst, musik, och litteratur.

Vi vill att fler ska kunna ta del av kultur- och fritidsaktiviteter i Skövdes alla kommundelar. Uppsökande verksamhet, fler prova på- tillfällen och låga trösklar för de yngre åldrarna är angeläget.

Fritidsbankens verksamhet ska kunna erbjuda fler barn och ungdomar möjligheter till idrottande och därför behöver öppettider och tillgänglighet utökas.

Ett ökat samarbete mellan föreningar, skola, socialtjänst och fritidsgårdar. Kommunen behöver samarbeta med föreningar för att höja kompetens och kunskap hos ledare om ungas olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Fortsatt utveckling av fritidsgårdarnas verksamhet och utbud och möjlighet att erbjuda ökad trygghet i form av fler trygghetsvärdar. På fritidsgårdar ska övre åldersgräns sänkas till 20 år.

Vi vill att kommunens fritidsgårdar ska välkomna barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Tillgång till bibliotek ska finnas för våra medborgare i våra större yttertätorter.

Vi vill se utökat kulturutbud på våra äldreboenden. Kulturverksamheten ska ansvara för kulturaktiviteter och program inom äldreomsorgen och föreningar som aktiverar äldre.

Vårda våra befintliga grönområden för fortsatt möjlighet till rörelse och rekreation.

Vårda Skövdes kulturhistoria genom att ta hänsyn till ett områdes arkitektur, estetik och kulturvärde vid nybyggnation och områdesutveckling.

Kulturverksamheten ska påbörja att utveckla strategisk kunskap att finansiera, stödja och utvärdera långsiktiga kulturmotiverade uppdrag. Start år 2025 att utvecklas tillsammans med utåtriktad verksamhet initialt vid Ryttnästorbostället, därefter även Tingshuset vid Binneberg. Metodutveckling och utvärdering ska ske årligen.

Fullmäktiges prioriterade mål för mandatperioden.

Målets funktion i kommunens styrning.

Nedanstående utdrag är från ett dokument beslutat i kommunfullmäktige där det tidigare var fastställt hur kommunens styrning och ledningsstruktur ska vara i vad gäller styrdokument. I klippet har vi indikerat var i hierarkin vi anser att KFs mål placeras, dvs. placerad under Programförklaring och över strategisk plan med budget.

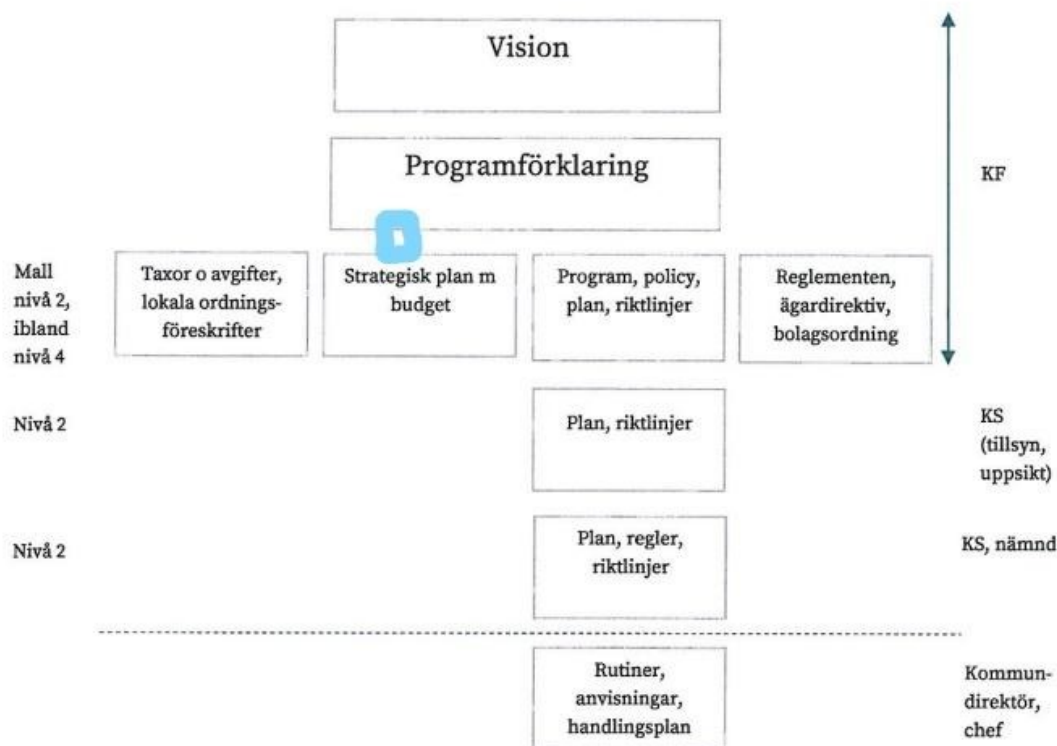
Kommunfullmäktiges mål återfinns idag i dokumentet strategisk plan med budget. Vi anser att målen är och ska vara underordnade den politiska programförklaring som majoriteten avger och syftar till att förverkliga/konkretisera denna politiska programförklaring och över den Visionen. Fullmäktiges mål kan även tänkas tas som separat beslut, eller ingå i programförklaringen.

Denna ordning är väsentlig för att få styrning av den politiska viljeinriktning medborgarna givit sitt stöd till i allmänna val.

Numera är det ej styrt längre huruvida en politisk programförklaring ska ingå i kommunens hierarki av styrdokument, eller ej. Majoriteten har ej presenterat någon. Vi lämnar vårt förslag till programförklaring tillsammans med budgeten och har andra förslag på prioriterade mål.

6 Dokumenttyper för styrdokument

Nedanstående terminologi och beslutsinstans för styrdokument gäller för samtliga nämnder i Skövde kommun. Undantag får endast göras inom områden där lagstiftning är styrande för den verksamhet som en nämnd bedriver och där det ställs krav på att nämnden upprättar vissa styrdokument.

Figur. Utdrag ur kommunens styrdokument. Den blå markeringen visar var i styrkedjan och dokumenthierarkin Skövdepartiet anser att Fullmäktiges mål platsar.

Skövdepartiet lämnar sitt förslag till strategisk plan med budget såväl en politisk programförklaring, som budget och prioriterade mål.

Om målens art och omfattning / spännvidd. Val av indikatorer.

Målsättningarna kan tänkas omfatta kommunens geografiska område och all verksamhet olika personer företar där, eller den kommunala organisationen och dess verksamhet.

I detta val förespråkar vi det senare. En avgränsning till den egna organisationen.

Som en abstrakt modell för detta kan nedanstående bild från ekonomistyrningsverket, ESV, tjäna.

Där är i vårt tycke den verksamhet som organisationen Skövde kommun och dess ägda bolag med mera bedriver, ofta kallat "kommunkoncernen" som vi kan ställa upp mål för. Inte för vad andra gör inom den geografiska yta där vi är verksamma, eller annorstädes.

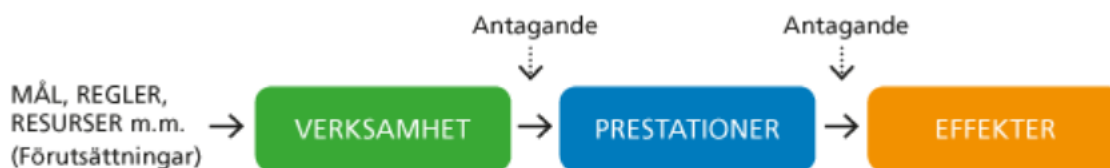
Vi kallar denna princip den avgränsande principen. Det är därför viktigt att målen ryms inom tre avgränsningar: Det lagar och förordningar medger. Vårt uppdrag, den kommunala kompetensen och slutligen det våra väljare anser är rätt och klokt att kommunen gör.

Den avgränsande principen framgår av vår politiska programförklaring.

I mätningen av mål vill vi se mål som mäter över hela förädlingskedjan från insatt resurs till uppnådd effekt. Att effekter mäts såväl kvalitativt som kvantitativt och att allra helst dessa effekter ställs i relation till förbrukade resurser.

Verksamhetslogik visar kopplingen mellan mål och effekt

En del i den strategiska planeringen på myndigheten är att ha en bild av hur verksamheten hänger ihop från de mål och resurser som regering och riksdag tilldelar myndigheten, via aktiviteter och prestationer, till myndighetens effekter och måluppfyllelse. Med hjälp av verksamhetslogik kan ni identifiera kopplingarna mellan myndighetens verksamhet och de effekter som ni ska bidra med i samhället.

Verksamhetslogiken hjälper er att identifiera prestationer och beskriva hur de bidrar till myndighetens mål och effekter. Den kan även hjälpa er att diskutera prestationernas volymer, kostnader och kvalitet och hur de bidrar till måluppfyllelse. Det kan ge er ett underlag till hur ni organiserar verksamheten.

Bild: Ekonomistyrningsverket

<https://www.esv.se/statlig-styrning/ekonomisk-styrning/planering-och-uppfoljning/>

Målen spänner alltså i bästa fall över hela denna förädlingskedja, de syftar både till en avsedd effekt i slutändan och de syftar till att vara effektiva.

Annorlunda uttryckt strävar vi efter att ställa upp mål som dels leder till ökad ändamålsenlighet (när önskade effekter inom nyss nämnda tre avgränsningar för vår egna kommunala organisation) dels leder till ökad effektivitet (förbrukar så lite resurser som möjligt för att nå dessa önskvärda effekter).

I hushållandet med resurser och i att fatta väl balanserade beslut anser vi det angeläget att varje enskilt beslut är balanserat mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet i detta inkluderar vi resiliens och hållbarhet i kris och krig i begreppet social hållbarhet.

Det kan poängteras att balans mellan de tre hållbarhetsdimensionerna för oss är en princip som ska genomsyra varje beslut. Hållbarhetsdimensionerna i sin helhet är således inte ämne för målformuleringar. I detta synsätt ser vi att vi är helt i linje med den hållbarhetspolicy som nyligen beslutats av Skövde kommun.

Skövdepartiet anser att KF-målen borde arbetats fram i en process som tog sin början efter 1/1 2023, men istället utgjorde avgående KSAU-politiker styrgrupp under beredningen.

Vårt förslag till prioriterade mål.

Vi anser att det är angeläget att de syftar till att ge Skövde kommun *som organisation* en ökad *effektivitet* (göra saker rätt) och ökad *ändamålsenlighet* (göra rätt saker).

Denna ambition kan sammanfattas i orden: ***En god kommunal förvaltning.***

I detta är det viktigt att åstadkomma en ökad transparens och öppenhet i den kommunala organisationen, som idag präglas av parallella ledningshierarkier och brister i politisk förankring. Handläggningstider bör kortas, bemötandet förbättras, tjänstegarantier införs och skolresultaten öka.

Reglementerade ansvarsområden för nämnder behöver hedras och inte fortsätta migrera till tjänstemän under kommunstyrelsen i styrgrupper utan protokoll / ske på dekret från KSO / KD utan att diarieföras. Dylikt behöver få ett snabbt slut.

Vi anser att det är angeläget att kommunen strävar efter att vara *en attraktiv bostads- / verksamhetsort*.

Denna ambition kan i vad avser miljön sammanfattas i orden: ***En god miljö för människan.***

I detta är det viktigt att inte endast upprepa samma mitigation strategier ännu en gång (en god miljö för miljöns skull) utan att hellre ta tag i resterande del av miljöområdet där vi inte redan har fungerande åtgärder på plats.

Det pågår krig i Europa.

Samtidigt har kommunen som helhet, med vissa undantag, inte utvecklat strategier för att kunna fungera väl i kris- och krig.

Det svenska elnätet är labilt.

Elpriserna har gått från låga stabila till höga volatila. Vårt elområde gränsar till Europas mest underdimensionerade, SE4 som riskerar utlösa roterande nedsläckning. Vi kan inte räkna med el från regionalt nät om det blir kallt och störningar.

Samtidigt har kommunen inte utvecklat strategier för ö-drift av större generatorer på Stads- kvarn / värmeverk och saknar möjlighet att kunna hålla centrala svårevakuerade / samhällsviktiga funktioner strömförsörjda över tid och i tillräcklig omfattning. Annan egen elproduktion kan med fördel utökas. Delar kopplade till ökad resiliens i vattentjänstplan saknas.

Vår ambition att hantera detta kan sammanfattas i orden: ***En god krisberedskap.***

Som tidigare nämnts, stödjer vi att det utarbetas ett ekonomiskt mål. Vilket också lagts till efter att vi föreslagit detta på ett möte i Arena Skövde. Vi anser det angeläget att följa såväl förvaltningens som kommunkoncernens ekonomi med detta mål samt att mätperiod spanner över minst en konjunkturcykel och är sådant att det leder till god ekonomisk hushållning. Konkretiseringen av nuvarande finansiellt mål uppfyller dessa kriterier. Varigenom Skövdepartiet röstat för och stödjer det antagna finansiella målet.

Utöver denna ambition som delas med majoriteten, föreslår vi dessutom en kartläggning av investeringsbehovet över kommunkoncernens hela bredd och tio år framåt som underlag för

att prioritera vad kommunkoncernen skall investera i själv och vad man hellre möjliggör för andra att investera i, eller helt enkelt avstår från. Detta i syfte att inte undergräva kommunens finansiella ställning. Vad gäller investeringar och skuldsättning vill vi se en känslighetsanalys av faktorer så som räntekänslighet applicerad på sådan kartläggning.

Denna ambition kan sammanfattas i orden: ***En god ekonomi.***

Slutligen har Skövdepartiet identifierat infrastruktur och samhällsplanering som en central komponent över vilken kommunen har stor, men inte full, rådighet.

Detta är, liksom människors livsmiljö nämnd särskilt ovan, en viktig komponent i att vara *en attraktiv bostads- / verksamhetsort*. Liksom det är en viktig komponent i att arbetsmarknadsområdet är vitalt, konkurrenskraftigt och växande.

Däri är vårt fokus vad kommunen som organisation själv kan göra för att åstadkomma denna ökade attraktivitet:

Kortare tomtköer. Kortare bilköer. Kortare pendlingstider. Förbättrad logistik. Förbättrade förutsättningar för flygrörelser och distansarbete.

Vilket vi vill åstadkomma genom infrastrukturutbyggnad med fokus på kortade restider, minskad förtätning, ökad stadsspridning. Där Skövde växer i lagom takt över hela ytan och inte växer snabbare än infrastruktur och samhällsservice, samt tar hjälp av modern teknik.

Denna ambition kan sammanfattas i orden: ***En god infrastruktur.***

Vårt förslag till Kommunfullmäktiges prioriterade mål för mandatperioden i sammanfattning:

- Vi tillstyrker nu gällande finansiellt mål. Då vi anser att det svarar väl upp mot vår målsättning om;

En god ekonomi.

- Vi yrkar att övriga tre kommunfullmäktigemål ersätts med följande fyra målsättningar:

En god kommunal förvaltning.

En god miljö för människan.

En god krisberedskap.

En god infrastruktur.

- Vi yrkar att förvaltningen ges i uppdrag att utarbeta förslag på indikatorer för målen enligt ovan och återkomma med förslag till beslut angående dessa.

Ställningstaganden angående verksamhetsfastigheter

Ställningstagande till bolagisering av kommunala verksamhetsfastigheter.

2014 bröts styrningen för våra fastigheter sönder, när fastighetsnämnden inte längre fick anställa sin förvaltningschef och därmed inte längre ägde sina verktyg. Fastighetsnämnden avhändades beställarfunktionen och blev utförare. Sedan dess saknas en tydlig hyresvärd med inte endast ansvar utan även befogenheter för kommunens femhundra tusen kvadratmeter verksamhetsfastigheter.

Ansvar och befogenheter har delats upp på så vis att tjänstemän under kommunstyrelsen och som beställare i diverse nämnder har befogenheter medan politiker i Servicenämnden blott har ansvaret kvar. Situationen kan liknas vid att ge allt ansvar åt ett bolag och ge personalresurser och befogenheter på området till ett helt annat bolag och sedan förvänta sig effektivare förvaltning som resultat av den uppdelningen.

I ambitionen att reparera detta har majoriteten låtit utreda om inte ansvar och befogenheter återigen kan förenas i en styrelse i bolagsform. Genom en bolagisering av verksamhetsfastigheter. Utredningen visade emellertid att det var ekonomiskt ofördelaktigt på grund av moms, mm.

Även vi ser de problem som skapats, enligt ovan, men förordar inte bolagisering utan helt enkelt en återgång till läget före 2014 med fullt mandat och förtroende för Servicenämndens politiker att ensamt hantera fastighetsfrågor via tjänstemän de anställer och vara suverän ägare och hyresvärd inklusive hyressättning etc, utan att som nu styrning och ledning av ansvarig fastighetsnämnd klipps av genom att diverse tjänstepersoner under kommunstyrelsen blandar sig i den förvaltningen genom att kapa ansvarig nämnds befogenheter.

Över tid, sedan 2014 har styrning av fastigheter kantrat mer och mer åt fel håll. På senare tid genom bland annat "Handlingsplan 22" med uppföljare H26. Ett projekt som inte renderat önskat resultat men innebär att de uppgifter som redan givits ansvar för till servicenämndens politiker i reglemente samtidigt ges befogenheter för åt ett helt annat håll, till tjänstemän under kommundirektör vilket servicenämnden ej råder över.

Fullfölj inventering av fastigheternas inomhusmiljö, öka underhåll.

Före 2020 påbörjades ett projekt om att systematiskt inventera och åtgärda inomhusmiljön i kommunens alla verksamhetsfastigheter. Luftkvalitet, belysning, temperatur, ljudnivåer och så vidare mättes och där fastigheterna inte levde upp till norm prövades förbättringar och när de fungerade infördes de på bredden. Projektet började i förskolor och skolor och kom relativt långt med att förbättra dessa.

År 2020 till 2022 avbröts projektet och det prioriterades i stället reducerade kostnader inom nämndens verksamheter och för nämndens kunder. Strategier för att nå det nya målet, som styrdes av handlingsplan 2022 och leddes av kommundirektören, inte av nämnden, var:

Effektivare lokalyteanvändning H22
Minska energiförbrukning H22
Reducera fordonskostnader H22
Minska matsvinn
Effektivisera lokalvårdskostnad
Effektivisera parkskötsel

År 2023 innehöll verksamhetsplanen att slutföra det projekt som påbörjades före 2020.

För 2024 innehåller servicenämndens verksamhetsplan inte längre mål av denna art utan endast en kort allomfattande målsättning / verksamhetsidé och indikatorer.

I verksamhetsberättelsen för 2023 framgår att projektet ej hann färdigställas under 2023, men att målvärden då fanns för 2024.

8.2 Mål: Nå en god inomhusmiljö avseende objektivet mätbara variabler för förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, äldreomsorgslokaler och kök.

Delvis uppfyllt

Analys

Skolor och förskolor är nästan klara. Arbete pågår men är förskjutet i tiden. Oldart om vi skall gå vidare med kök och äldreomsorgslokaler.

Resultatmätning (Tertial)	År 2023	Tertial 2 2023	Tertial 1 2023	År 2022	Tertial 2 2022
✓ Antal godkända förskole-, skol- och gymnasielokaler som uppfyller norm av totalt antal	67 %	52 %	52 %	18 %	10 %
Målvärde 90% 2023-12-31 100% 2024-12-31					
Kommentar Eftermätningar är gjorda på skollokaler där 14 är helt godkända och 2 delvis godkända. Återstår fortfarande 7 lokaler.					
— Antal godkända äldreomsorgslokaler och kök som uppfyller norm av totalt antal	41 %	41 %	41 %	41 %	41 %
Målvärde 65% 2023-12-31 100% 2024-12-31					
Kommentar Väntar på att förskolor och skolor blir klara innan vi fortsätter med äldreboende.					

Vi anser att det är angeläget att servicenämnden fullföljer denna inventering och upprustning av verksamhetsfastigheternas inomhusmiljö så att samtliga lokaler, som minst, lever upp till norm.

Det framgår att för skolor och förskolor man nådde fram till 67% av beståndet som uppfyllde norm 2023-12-31 mot delmålet om 90%.

Det framgår dock inte om projektet fortlöper under 2024 eller om målsättningarna justerats.

Inom äldreomsorgen är det särskilt angeläget att kontrollera temperaturer, inklusive att de inte överskrider sommartid. Luftkonditionering kan krävas för att klara detta och där det behövs skall det installeras.

Det är angeläget att kommunens fastighetsnämnd, servicenämnden, återigen utvecklar en fungerande målstyrning och uppföljning, liksom det är angeläget att hela fastighetsbeståndet lyfts upp till norm avseende inomhusmiljön.

Underhållsnivån och systematiken i underhållet brister. Fastighetsriktlinjen ska efterlevas och underhållsnivåerna ökas samt genomföras med en fungerande systematik styrd av ansvarig nämnd i sagda riktlinje. Vi anslår 10 miljoner kronor extra för detta underhåll och åtgärder, per år, framåt löpande.

Servicenämnden behöver bättre följa upp att så sker.

Budget

Följande prioriteringar finns med från tjänstemännens budgetunderlag

Investeringar

Diverse anpassningar utifrån finansiellt mål, reduktion av investeringar med -133,2 mnkr.
Ytterligare reduktion utifrån finansiellt mål av investeringar i lokaler om -721,1 mnkr.

Kommunstyrelsen:

Kommunstyrelsen 2024

- Assar 1,5 mnkr
- Tillköp Västtrafik 0,6 mnkr
- Seniorkort Västtrafik 0,6 mnkr
- International house 0,75 mnkr
- Platåbergen 0,5 mnkr
- 5:e brandman 1,2 mnkr
- Uppräkning bidrag & transf. 2,1 mnkr

Tillköp Västtrafik 0,6 mnkr

Kommunstyrelsen 2025

- Skolskjuts 1,2 mnkr
- Citysamverkan 0,8 mnkr
- Uppräkning bidrag & transf. 4,0 mnkr

Barn och utbildning:

Barn och utbildning 2024

- Satsning skolan 25 mnkr
- Demografi 10,5 mnkr

Barn och utbildning 2025

- Utökning gymnasiet 8 mnkr
- Demografi 11,5 mnkr

Vård- och omsorgsnämnden:

Vård- och omsorgsnämnden 2024

- Skövdemodellen 3.0 6 mnkr
- Demografi ca 10,2 mnkr

Vård- och omsorgsnämnden 2025

- Demografi 9,3 mnkr
- Tillskott 4 mnkr

Socialtjänst:

Socialnämnden 2024

- Utökning socialtjänst 5 mnkr
- Mini Maria 0,2 mnkr

Socialnämnden 2025

- Utökning socialtjänst 11 mnkr

Kultur och fritid:

Kultur och fritidsnämnden 2024

- Uppräkning föreningsbidrag 200 tkr

Kultur och fritidsnämnden 2025

- Uppräkning föreningsbidrag 200 tkr

Teknisk nämnd:

Servicekommittén 2025

- Projektledning 1 mnkr
- Kompenseras via indexuppräkning

Följande prioriteringar görs, respektive tas bort, relativt tjänstemännens budgetunderlag:

Kommunstyrelsen 2025

- Reducerad overhead. -15 mnkr.
- Därutöver införs ett förhöjt effektiviseringskrav om 2%
- International House -0,75 mnkr

Detta ger en nettoeffekt 2025 relativt tjänstemännens budgetförslag som utgör en besparing på kommunstyrelsens budget om -24,13 mnkr år 2025.

Barn- och utbildningsnämnden 2025

- Reducerad overhead/centrala medel -10, -5, -5 mnkr
- MME trappas ned -15 mnkr
- Höjd elevpeng till grundskolor + 25, +5, +5 mnkr.
- Därutöver halveras effektiviseringskravet motsvarande +7,5 -+7,5 och +7,5 mkr

Detta ger en nettoeffekt relativt tjänstemännens budgetförslag som utgör ett tillägg till Barn och utbildningsnämndens budget om +7,5 mnkr år 2025.

Vård- och omsorgsnämnden
2025

- Personalförstärkning, inklusive stimulans o aktivitet för äldre 20 mnkr
- Enhetsassistenter 6 mnkr
- Därutöver halveras effektiviseringskravet motsvarande +6 -+6 och +5,9 mnkr

Detta ger en nettoeffekt relativt tjänstemännens budgetförslag som utgör ett tillägg år 2025 till Omvårdnadsnämndens budget om +32 mnkr

Pengarna skall användas för att komma till rätta med den låga personaltätheten på framförallt helger och nätter.

Socialnämnden 2025

- Kvinnojour 0,25 mnkr

Nettoeffekt för socialnämnden 2025 + 0,25 mnkr, relativt tjänstemännens budgetförslag.

Kultur- och fritidsnämnden 2025

- Kulturaktiviteter Äldreomsorg och föreningar + 0,3 mnkr.
- Kulturaktiviteter för Barn och unga +0,5mnkr
- Kulturmotiverat uppdrag +0,5mnkr

Nettoeffekt för Kultur och fritidsnämnden år 2023 är + 1,3 mnkr.

Servicenämnden 2025.

- Kompenseras via
Indexuppräkning

Nettoeffekt 2025 relativt tjänstemännens budgetförslag för Servicenämnden är +/- 0 mnkr.

Riktat mot fullmäktiges mål.

Totalt 3,4 mnkr

- Efter skolan aktiviteter
- Skolsociala team
- Klimat och miljö – Upphandling

Vi finner det principiellt fel ur ett styrnings- och ledningsperspektiv att övergripande målsättningar omfattande hela eller stora delar av verksamheten ges en separat budgetrad öronmärkt till vissa strategier eller aktiviteter och tar därför bort budgettrader kopplade till fullmäktiges mål.

Uppdrag kopplade till budgeten.

1. Budgeten fastställs enligt ovan.
2. Oförändrad utdebitering år 2025: 21,61 Kr.
3. Kommunstyrelsen och nämnder får i uppdrag att ta fram verksamhetsplan och budget för att verkställa ovanstående program och budget.
4. Kommundirektören får i uppdrag att ta fram reviderade förslag på bolagsordningar och ägardirektiv för Skövde Bostäder AB (etablering av senior- och trygghetsbostäder) och Kreativa Hus AB (försäljning av del av befintliga ytor för att bygga fler nya åt företagsparken) i syfte att verkställa ovanstående program.
5. Handlingsplan 26 avslutas.
6. Uppdraget att effektivisera verksamhet skall istället ske förvaltningsövergripande med politisk insyn, styrning och ledning från berörda nämnder på protokollförda möten. Detta uppdrag finns redan i reglementen men förtydligas i respektive reglementen. Kommundirektören ges i uppdrag att ta fram förslag på reviderade reglementen för att tydliggöra att detta och berörda styrgrupper leds politiskt.
7. Internräntan fastställs till 1,75% undantaget Skövde VA:s skulder för ännu ej anslutna exploateringsområden där räntan sätts till 0,0% varigenom den skulden således bärs av skattekollektivet, som är de vilka exploaterar dessa markområden.
8. Uppdrag ges till kommundirektören att genomföra en verksamhetsförändring som innebär att sektorschefer anställs av respektive nämnd och tituleras förvaltningschef, för ökad öppenhet och transparens, samt undvikande av dubbla ledningshierarkier / lojalitetskonflikter.
9. Uppdrag till Sektor samhällsbyggnad att vikta om kommunens exploatering från nuvarande tunga fokus på förtätning och omställning till en ökad andel småhus (villor / radhus) i syfte att mer än halvera tomtkön inom planperioden.
10. Uppdrag att ändra inriktning på detaljplan Locketorp, att efter initial etapp på redan byggbar mark i sydväst, därefter lägga till en etapp två i nordväst. Samtliga vid sidan av landningsbanan. Detaljplanen ska medge fortsatt flygplatsdrift på landningsbanan som blir etapp tre. Industrijärnväg / industrispår / terminal i söder tillåts ej skära av möjligheterna att förlänga landningsbanan söderut.
11. Uppdrag ges till kommundirektören att ta fram nytt ägardirektiv till AB Skövdebostäder av vilket framgår att bolaget skall bygga och uppföra en kombinerad anläggning med bostäder och fotbollsarena. Vidare skall detaljplan för detta tas fram.
12. Samtliga verksamheter ges i uppdrag att ta fram en plan på hur de skall klara att fortsatt bedriva verksamhet i kris och krig vid en veckas totalt avbrott av samhällsviktiga nyttigheter, såsom el och drivmedel, samt tre månader med 50%-ig försörjning av dessa. Dessa planer skall vara klara till 2025-03-01.
13. En plan och i förekommande fall beräkningsmodeller för hur fristående utförare av kommunala kärnuppgifter kan ges konkurrensneutrala ekonomi- och drift-villkor tas fram. Uppdraget åligger Barn- och Utbildningsnämnd respektive Vård- och Omsorgsnämnd. Då dessa är av principiell art och större vikt ska de fastställas av kommunfullmäktige.
14. Uppdrag ges till kommundirektören att reformera kontaktcenter för ökad serviceanda.
15. Uppdrag ges till samtliga verksamheter att ta fram tjänstegarantier för den tid som ärenden handläggs på i syfte att ärenden ska handläggas så snabbt som möjligt. Av reglementen och ägardirektiv ska även framgå ett uppdrag om regelförenkling och ökad serviceanda i syfte att förbättra klimatet för företag och medborgare.

Budget 2025-2027

(tkr)

Kommunstyrelsen	Budget	Budget	Plan	Plan
	2024	2025	2026	2027
Ram föregående år	596 122	618 522	618 128	615 206
Pris- och personalkostnadsindex	22 858	15503		
<u>Driftkompensation investeringar</u>				
Investeringsrelaterade kostnader	5 303	7 883	6 889	8 350
Budgetprioriteringar	-1 041	6 192	2 150	2 200
Verksamhetsövergångar	-1 739	-1 853	0	0
International House		-750		
Reducerad overhead		-15 000		
Ytterligare effektivisering upp till totalt 2%		-8 378	-7 980	-7 861
Effektivisering i budgetunderlaget	-2 981	-3 991	-3 981	-3 952
Årets ram	618 522	618 128	615 206	613 943
Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	96,3%	95,2%	94,2%
Jämförelse årets ram enl majoriteten	618 522	641 765	645 928	651 569
Barn och utbildningsnämnd	Budget	Budget	Plan	Plan
	2024	2025	2026	2027
Ram föregående år	1 401 847	1 498 858	1 558 289	1 563 049
Pris- och personalkostnadsindex	72 718	47 360		
Demografiberäkning förskola, grundskola, fritidshem	9 400	10 462	10 000	10 000
Demografiberäkning gymnasium	1 100		1 500	1 500
<u>Driftkompensation investeringar</u>				
Investeringsrelaterade kostnader Förskola	2 689	1 144	0	0
Investeringsrelaterade kostnader Grundskola inkl fritidshem	622	-40	1 353	6 782
Investeringsrelaterade kostnader Gymnasium	0	0	0	0
Budgetprioriteringar	25 000	8 000	0	0
Verksamhetsövergångar	-500	0	0	0
Ökad elevpeng grundskolor		25 000	5000	5000
Nedtrappning av MME		-15 000		
Reducerad overhead/ centrala medel		-10 000	-5000	-5000
Reducerad effektivisering ned till 0,5%		7 494	7 490	7 452
Effektivisering i budgetunderlaget	-14 018	-14 989	-15 583	-15 630
Årets ram	1 498 858	1 558 289	1 563 049	1 573 153
Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	100,5%	101,0%	100,4%
Jämförelse årets ram enl majoriteten	1 498 858	1 550 795	1 548 140	1 566 268
Vård och omsorgsnämnd	Budget	Budget	Plan	Plan
	2024	2025	2026	2027
Ram föregående år	1 138 336	1 205 140	1 286 527	1 302 176
Pris- och personalkostnadsindex	62 559	37196		

Demografiberäkning	10 163	9 326	14 469	11 464
<u>Driftkompensation investeringar</u>				
Investeringsrelaterade kostnader Gruppboende	-204	11 740	8 469	9 631
Investeringsrelaterade kostnader Äldreomsorg	0	0	0	0
Budgetprioriteringar	6 000	4 000	0	0
Verksamhetsövergångar	-330	-850	-350	-350
Enhetsassistenter		6 000		
Personalförstärkning inklusive utökad guldkant		20 000		
Reducerad effektivisering ned till 0,5%		6 026	5 926	5 949
Effektivisering i budgetunderlaget	-11 383	-12 051	-12 865	-13 022

Årets ram

1 205 140	1 286 527	1 302 176	1 315 848
------------------	------------------	------------------	------------------

Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	102,6%	103,0%	103,4%
--	--------	--------	--------	--------

Jämförelse årets ram enl majoriteten	1 205 140	1 254 501	1 264 544	1 272 643
--------------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2024	2025	2026	2027

Socialnämnd**Ram föregående år**

248 832	261 232	276 853	274 157
----------------	----------------	----------------	----------------

Pris- och personalkostnadsindex	10 948	6983		
Demografiberäkning				
<u>Driftkompensation investeringar</u>				
Investeringsrelaterade kostnader	0	0	0	0
Budgetprioriteringar	5 200	11 000	0	0
Verksamhetsövergångar	-1 259	0	0	0
Kvinnojour		250		
Effektivisering	-2 488	-2 612	-2 696	-2 669

Årets ram

261 232	276 853	274 157	271 488
----------------	----------------	----------------	----------------

Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	100,1%	100,1%	99,4%
--	--------	--------	--------	-------

Jämförelse årets ram enl majoriteten	261 232	276 603	273 837	273 099
--------------------------------------	---------	---------	---------	---------

	Budget	Budget	Plan	Plan
	2024	2025	2026	2027

Kultur- och fritidsnämnd**Ram föregående år**

196 317	211 974	222 092	223 178
----------------	----------------	----------------	----------------

Pris- och personalkostnadsindex	10 626	3260		
<u>Driftkompensation investeringar</u>				
Investeringsrelaterade kostnader	3 816	4 065	1 981	770
Kulturaktiviteter äldreomsorg & föreningar		300		
Kulturaktiviteter barn och unga		500		
Kulturmotiverat uppdrag		500		
Budgetprioriteringar	200	200	200	200
Verksamhetsövergångar	2 978	2 353	0	0
Reducerad effektivisering ned till 0,5%		1060	1126	1154
Effektivisering	-1 963	-2 120	-2 221	-2 232

Årets ram

211 974	222 092	223 178	223 070
----------------	----------------	----------------	----------------

Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	99,5%	98,9%	99,5%
--	--------	-------	-------	-------

Jämförelse årets ram enl majoriteten	211 974	223 263	225 551	224 164
--------------------------------------	---------	---------	---------	---------

	Budget	Budget	Plan	Plan
--	--------	--------	------	------

Servicenämnd		2024	2025	2026	2027
	Ram föregående år	12 160	10 176	17 243	9 324
Pris- och personalkostnadsindex					
<i>Driftkompensation investeringar</i>					
	<i>Investeringsrelaterade kostnader</i>	-1 984	6 067	-7 919	58
	Budgetprioriteringar	0	1 000	0	0
	Verksamhetsövergångar	0	0	0	0
	Taxefinansierad verksamhet				
	Årets ram	10 176	17 243	9 324	9 382
	Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Jämförelse årets ram enl majoriteten	10 176	17 243	9 324	9 382
		Budget	Budget	Plan	Plan
		2024	2025	2026	2027
Bygglövsnämnd					
	Ram föregående år	500	500	500	500
	Årets ram	500	500	500	500
		Budget	Budget	Plan	Plan
		2024	2025	2026	2027
	Kommunfullmäktige	4 805	4 901	5 048	5 200
	Revision	1 838	1 875	1 931	1 989
	Valberedning				
	Överförmyndare	7 219	7 439	7 659	7 879
	Valnämnd	1 300	0	3 000	0
	Arvodesnämnd	0	0	0	0
	Summa förvaltningar	3 821 565	3 993 847	4 005 156	4 022 307
Finansverksamhet*		-166 490	-211 160	-66 788	81 352
	Arbete med majoritetens KF mål, öronmärkta pengar.		-3400	-3400	-3400
	Summa nettokostnad	3 655 074	3 782 687	3 938 368	4 103 659
	Jämförelse årets ram andel av majoritetens förslag	100,0%	100,3%	100,4%	100,3%
	Jämförelse årets ram enl majoriteten	3 655 074	3 771 116	3 921 074	4 092 943
		Budget	Budget	Plan	Plan
	Resultatbudget (mnkr)	2024	2025	2026	2027
	Verksamhetens nettokostnader	-3 655,1	-3 782,7	-3 938,4	-4 103,7
	Avskrivningar	-290,0	-305,0	-320,0	-335,0
	Verksamhetens nettokostnader	-3 945,1	-4 087,7	-4 258,4	-4 438,7
	Skatteintäkter enl. riksprognos SKR 24:16	3 330,9	3 456,0	3 598,6	3 743,0

Generella statsbidrag enl. riksprognos SKR 24:16	640,2	768,7	770,3	775,7
Verksamhetens resultat				
Finansiella intäkter	114,7	125,0	129,7	133,5
Finansiella intäkter - Värdeöverföring, utdelning	34,0	34,0	34,0	34,0
Avkastning 5 % placeringar		45,0	45,0	45,0
Finansiella kostnader	-159,0	-162,1	-155,6	-160,8
Resultat efter finansiella poster	15,7	178,9	163,6	131,8
Årets resultat	15,7	178,9	163,6	131,8
Årets resultat i % av skatter o bidrag	0,4%	4,2%	3,7%	2,9%
3 års snitt				3,6%

Investeringar 2025-2027 (mnkr)		Total projekt budget ¹	Budget	Plan	Plan
			2025	2026	2027
Inventarier					
	Kommunstyrelsen		3,0	3,0	3,0
	Barn- och utbildningsnämnd		15,5	17,5	26,0
	Vård- och omsorgsnämnd		3,3	3,3	10,3
	Socialnämnd		0,5	0,5	0,5
	Kultur- och fritidsnämnd		5,0	5,0	5,0
	Servicenämnd		14,0	14,3	14,4
Summa inventarier			41,2	43,6	59,2
	Löpande fastighetsförvärv	löpande	40,0	40,0	40,0
	Fastighetsförvärv väster om flygplatsen	50	50,0		
Fastighetsförvärv summa			90,0	40,0	40,0
Infrastrukturinvesteringar					

<u>Reinvestering gata</u>	löpande	25	25	25
Förhöjd budget asfaltering av vägar	5	5		
Vandringsleder, naturreservat och alléer	7,8	3,3	0,5	0,5
Styrning för belysning och LED-belysning	60	10	10	
IT investeringar	löpande	9	4	3
Tillväxt, exploatering				
Badhusgatan mellan Staketgatan och Majorsgatan (Motor)	33	33		
Badhusgatan mellan Staketgatan och Kungsgatan	0	0	0	
Väggkoppling mellan S:a Ryd och N:a Ryd	30		0	
Genomfart Mariesjö	30	5	25	
Motorblocket	6	0		
Trafikplats Energiverket	15		1	14
Trafikplats Komponentvägen	24		24	

	Trafikplats Grönedal	11	11		
	Trafikplats Åtorpsvägen	17	1	16	
Attraktivitet					
	<u>Lekplatser</u>	löpande	3	3	3
	<u>Centrum och parkåtgärder</u>		8	7,5	7,5
	Centrumplanering	löpande			
	Parkanpassningar	löpande			
	<u>Övrigt</u>				
	Yttertätort	30	5		
	Förhöjd investeringsram yt- tertätorter	löpande	10	10	10
	- Sandtorget/Torggatan	30	-	-	-
	Karstorsområdet		0,5		
Hållbara trafikslag					
	<u>Kollektivtrafik</u>				
	Kollektivtrafikåtgärder	medfin²	4	4,5	2
	<u>Cykel</u>				
	Cykelåtgärder cykelplan	löpande	6	15	5
	<u>Övrigt</u>				
	Laddinfrastruktur	löpande	0	0	

	Snabbladdningsstationer Taxi centralstationen.	4		4	
Trafiksäkerhet och framkomlighet					
	Trafikanordningar	löpande	7	7	7
	Dagvattenhantering Solrosvägen	1		1	
	Dagvattenhantering Vasaporten	3	3		
	Övrigt	0,3	0,3		
Summa infrastruktur			149,1	157,5	77,0
Investeringar 2025-2027 (mnkr)					
		Total projekt budget¹	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Barn och utbildning					
	Frösve grundskola	135	65	70	
	Upprustning grundskola F-6 & sporthall Skultorp	120	2	60	58

	Grundskola 7-9 Skultorp	300	0	4	150
	Varola förskola, flytt till Varola skola	7,5	7,5		
	Backsippan	6	6		
	Värsås	6	6		
	Tidanskolan		6		
-	-				
Summa barn och utbildning		575	93	134	208
Vård och omsorg					
	Gruppbostad 2025-01	27			
	Gruppbostad 2026-01	29	17		
	Gruppbostad 2027	31	10	21	
	20 platser äldreboende	60			5
	Utökning/nybyggnation 40 äldreboendeplatser	145	8	60	77
Summa vård och omsorg		292	35	81	82
Socialtjänst					

	Ersättningslokal Swedbanks- huset	0	0	0	
Summa socialtjänst		0	0	0	0
Medborgare och samhälle					
	Modernt och tillgängligt kul- turhus	28			
	- Södermalms IP-Etapp 2	150	21	-	-
	Friidrottsanläggning på Sö- dermalm	10	10	0	0
Summa medborgare och samhälle		10	10	0	0
Övrigt					
	Reinvestering fastighet inkl.kök	löpande	130	110	90
	Underhåll. Fullfölj projekt in- omhusmiljö		10	10	10
	Verksamhetsanpassningar (Generell investering)	löpande	3	3	3
	Finansierade investeringar	löpande	2	2	2
	Tekniska fastighetsinveste- ringar	löpande	40	40	40

Pedagogisk utemiljö, skolgårdar	löpande	2	2	2
Pedagogisk utemiljö, skolgårdar tillskott	löpande	4	1	1
Elljusspår	3	1	1	1
Rosa huset	25	5	20	
Västerhöjds kök, matsal och ersättningsytor	96	0	60	
Utemiljö Särskilt boende	8	2	4	2
Tidanbadet	15	5		
Samlok. Käpplunda (Långg.+Swedbank+daglig v.+korttid)	205	60	82	60
Summa övrigt		264	335	211
Summa lokal- och anläggningsinvesteringar		402	550	501
S:a investeringar		2150	682	791
		109%	92%	99%
Jämförelse med budgetunderlaget		1980	740	799
				154%
			799	440

Taxefinansierad verksamhet					
Skövde vatten & avlopp, VA					
Grundinvestering	löpande	108	98	104	
VA Nyanläggning serviser	löpande	3	3	3	
Fibernät	löpande	8	7	7	
Summa taxefinansierade investeringar		119	108	114	
Medfinansiering³					
Timboholmsrondellen	10	1	10		
Segerstorp	6	1	6		
Karstorp	6	1	1	6	
Summa medfinansiering		6	17	6	

¹ I den totala projektbudgeten kan budget ingå som ligger utanför budgetperioden

² Trafikverket är medfinansier

³ Kommunen är medfinansier till Trafikverkets anläggning

BILAGA TILL BUDGET FÖR 2024 – 2026

Förutsättningar för Budget

Omvärld: Digitalisering och elektrifiering.

Det pågår en digitaliseringstrend som dels utsträcker täckning för digital kommunikation över allt större ytor med fiber, satellit, 5G och IoT nätverk, dels involverar artificiell intelligens och maskinlärning.

Samtidigt sker en elektrifiering med allt billigare och bättre presterande energilagring.

Kombinationen av dessa två trender kan exemplifieras i vad avser fordon dels med självkörande el-personbilar på marken, dels med autonoma PAV i luften.

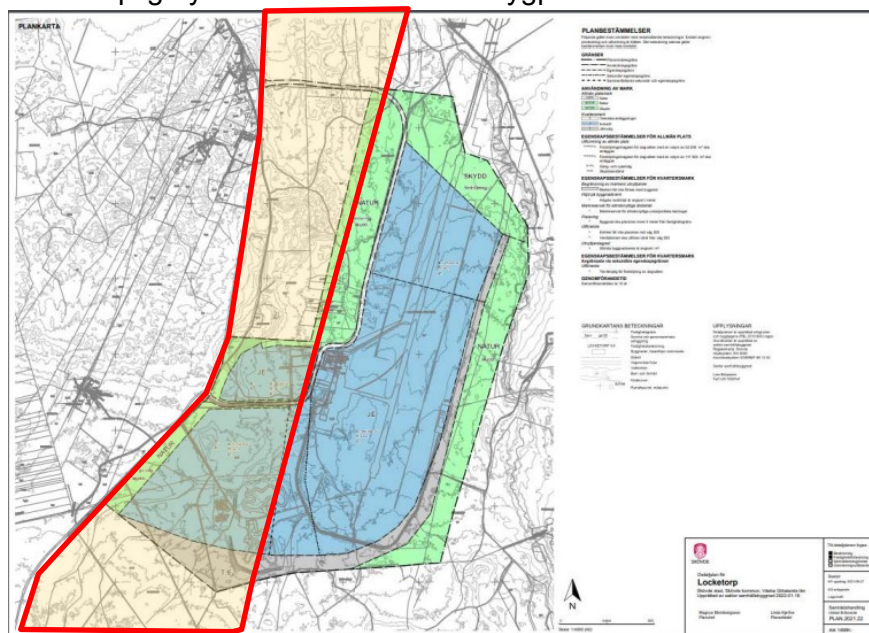
I vår region ökar därmed behovet av flygplatser och flygledning, en omvälvning sker bland de fordonstillverkare som producerar dessa person- och lastfordon i luften och på marken.

El-energibehovet ökar i och med elektrifiering av fordon och omställning av industrin, liksom mjukvaruinnehåll och integration med kommunikationsteknologier ökar.

Denna omställning kräver att möjligheter öppnas för kapital utifrån att investeras i elproduktion, energilagring liksom i kommunikationsinfrastruktur och produktionsanläggningar av framtidens mobilitet och kommunikationer.

Tillgången på el i elnätet är efter ett antal större etableringar begränsad fram till och med år 2030, vilket kan lindras något dessförinnan av gasturbiner. Det innebär att det är mycket gott om tid att köpa in, detaljplanlägga och iordningställa mark bredvid flygplatsen innan det kan bli tal om en eventuell större ytterligare energikrävande industrietablering. Det finns därför inget skäl att stänga Skövde flygplats utifrån markbehov.

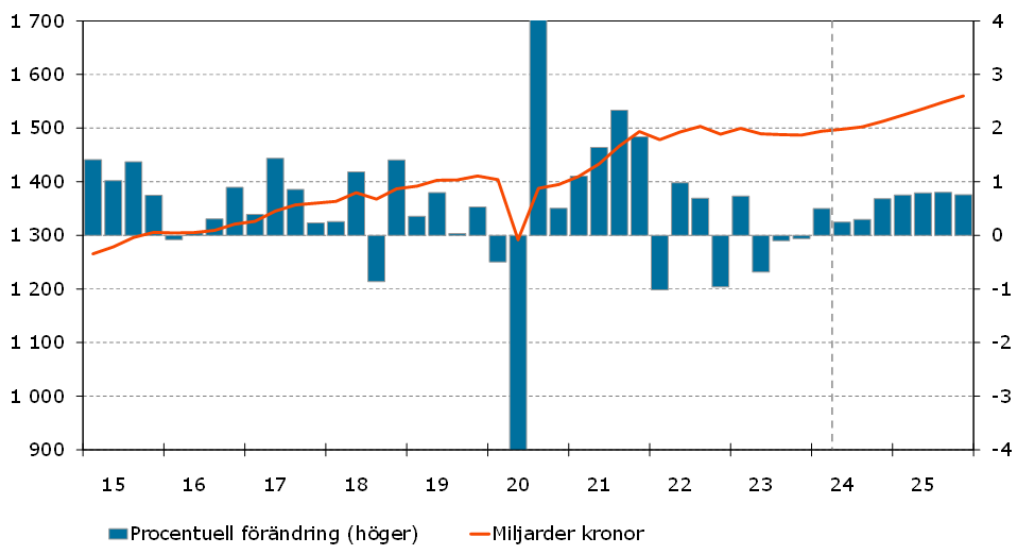
Den lämpliga ytan bredvid är större. Flygplatsen kan och bör behålla sin funktion.

Omvärld: Ekonomi

BNP

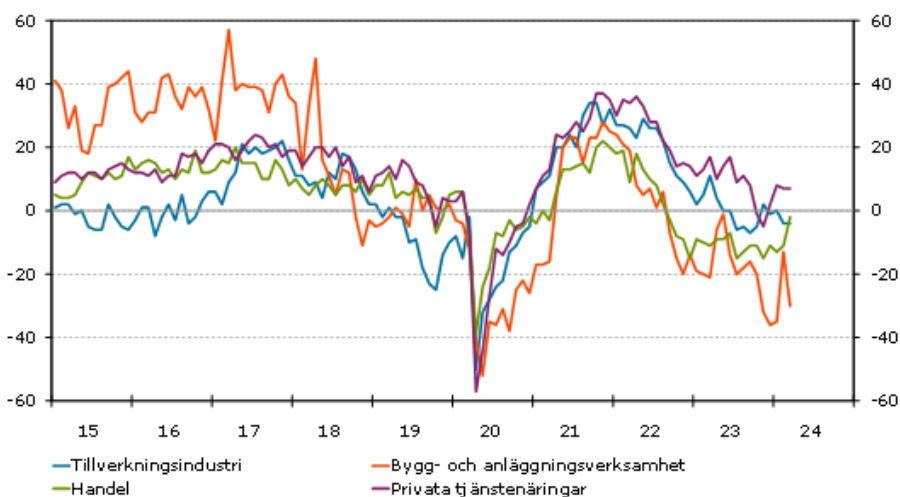
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bruttonationalproduktens tillväxt har varit svag.

Anställningsplaner

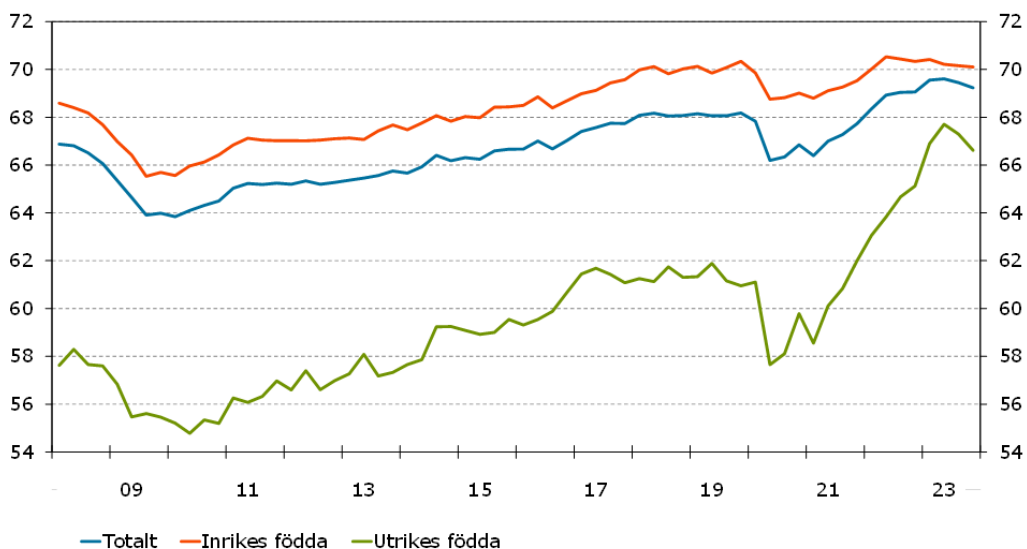

Nettotal, säsongsrensade månadsvärden
Källa: Konjunkturinstitutet.

Det har satt sitt avtryck på anställningsplaner.

Sysselsättningsgrad, 15–74 år

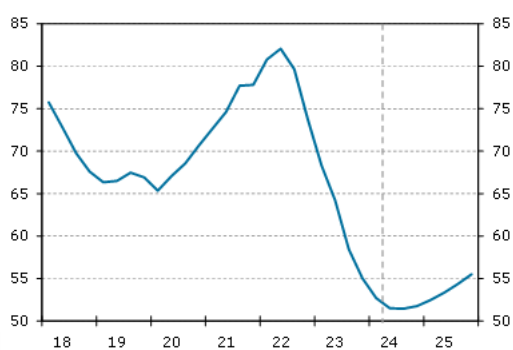
Procent av befolkningen, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

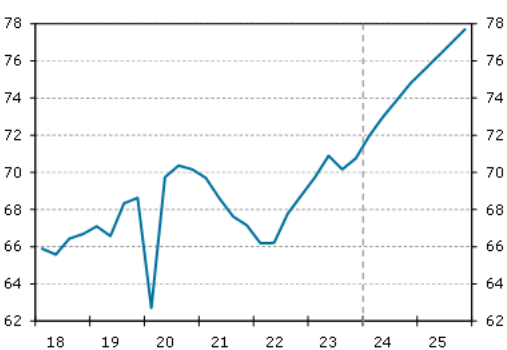
Emellertid saknas det arbetskraft och sysselsättningsgraden är fortsatt på en hög nivå.

Fasta bruttoinvesteringar, bostäder

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga investeringar

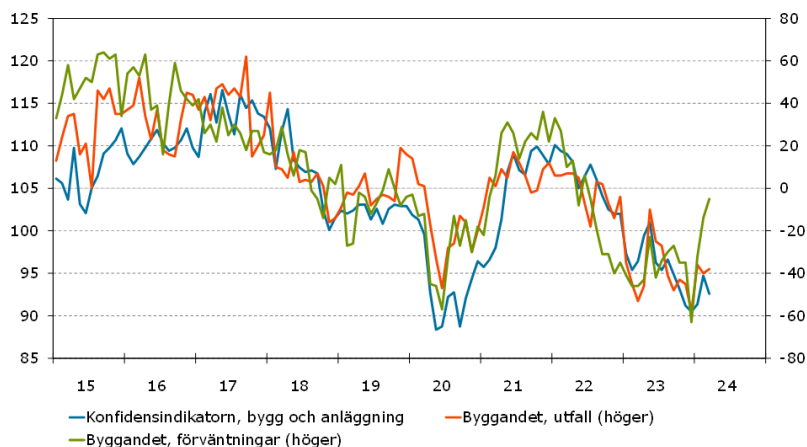

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Investeringar har med vikande befolkningstillväxt och höga räntor tvärnitat under 2023. Offentliga investeringar tilltar dock kraftigt framåt.

Konfidensindikatorn samt utfall och förväntningar för bygg och anläggning

Index medelvärde=100 respektive netttotal, säsongsrensade månadsvärden

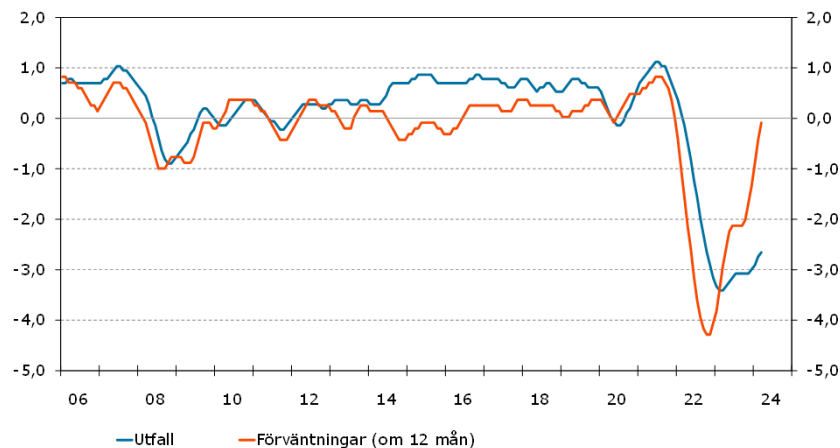

Källa: Konjunkturinstitutet.

Nu vänder även bostadsmarknaden uppåt om än från mycket låg nivå och vi ser det som en påtaglig ökning av byggbranschens förväntningar om framtiden.

Hushållens syn på egen ekonomi enligt barometern

Standardiserade avvikelser från medelvärde, utjämnade månadsvärden

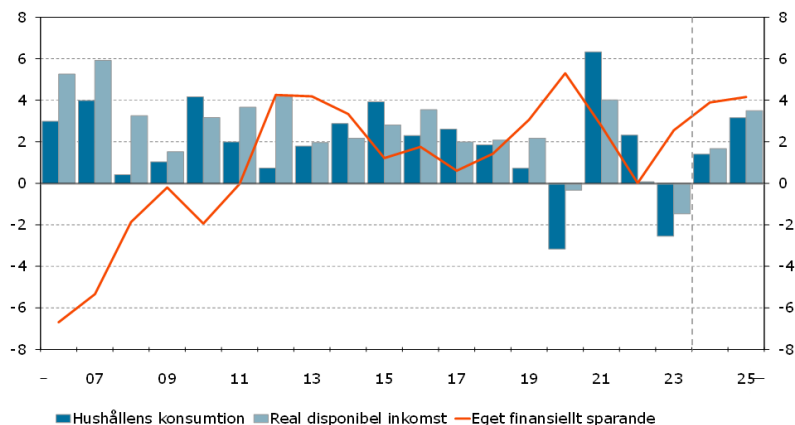
Källa: Konjunkturinstitutet.

Hushållens framtidsförväntningar om ett år ser mycket ljusa ut och vi ser att real disponibel inkomst och konsumtion vilka sjönk under 2023 nu stiger under 2024. Hushållen återfår utrymme för ett visst eget finansiellt sparande under 2024.

Notera en i historisk jämförelse mycket mörk syn på framtiden under perioden 2022-23.

Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparande

Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst

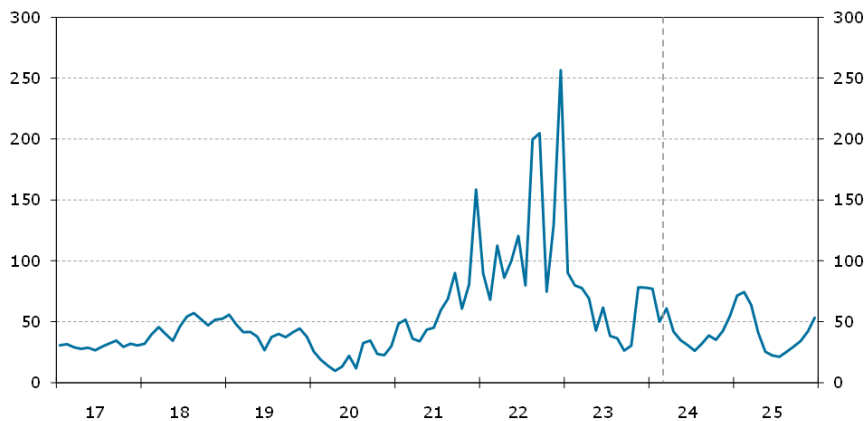

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Elpriser förväntas fortsatt vara volatila om än inte lika höga och volatila som under 2022.

Spotpris på el i Sverige

Öre per kilowattimme (kWh), månadsvärden

Källor: Nordpool, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Innan elpriserna började svänga vilt fanns en klok strategi för elhandel på plats i kommunen. På snarligt vis behöver strategier utvecklas för att hantera svängningar i räntor.

Löneläget är uppdrivet av hög efterfrågan på arbetskraft och demografi.

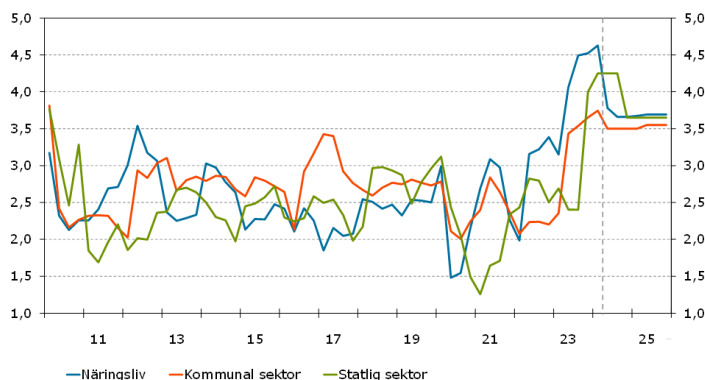
Risk finns för att löner driver inflationen framåt om utvecklingen inte mildras.

Löneutrymmet består av samhällets produktivtetsökningar och inflationsmålet.

Överstiger löneökningarna den summan skapas ytterligare inflation och löneökningarnas köpkraft äts då helt enkelt upp av prisökningar. Dessa samband är arbetsmarknadens parter eniga kring och därmed finns samsyn kring viss återhållsamhet med löneökningar på arbetsmarknaden.

Timlön

Procentuell förändring, kvartalsvärden

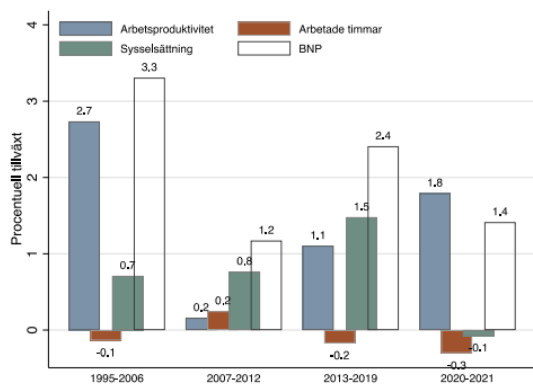

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

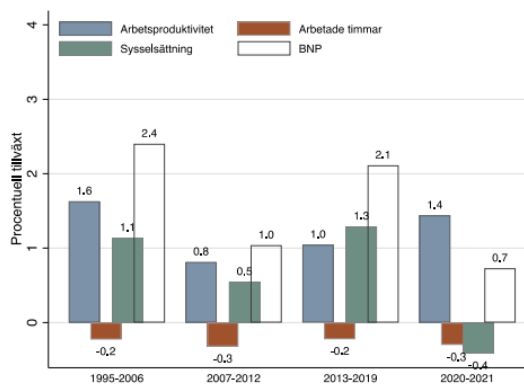
Likväl är ökningen påtaglig för närvarande.

Den nominella löneökningen motvaras inte av en reell löneökning bortom detta löneutrymme.

Situationen kräver gemensamt ansvarstagande för att inte springa iväg i okontrollerad inflationsökning.

A. Sverige

B.OECD

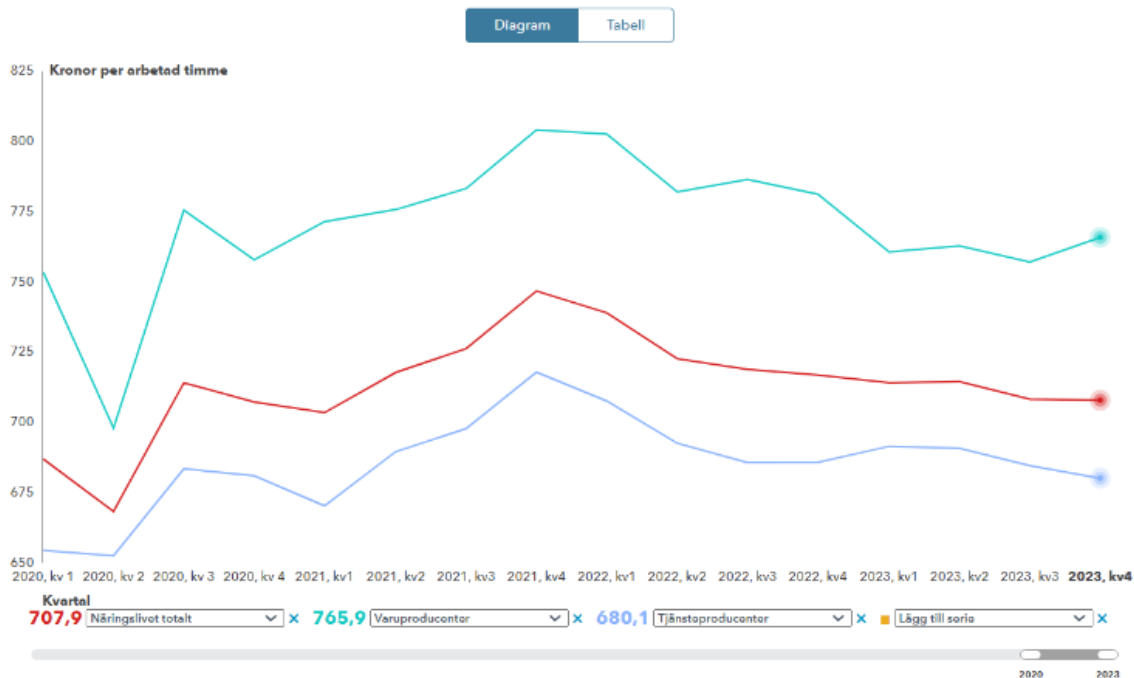
Källa OECD.

Produktivtetsökningen var hög under Coronakrisen 2020-21 men har fallit nedåt därefter.

Denna lägre produktivetsökning stödjer inte löneökningar på den rådande nivån. Det är därför väsentligt för samtliga parter på arbetsmarknaden att gemensamt hålla igen med löneökningar.

Ökar, som exempel, produktiviteten med en procent under 2024 finns utrymme att höja lönen med tre, annars blir inflationen högre än två procent.

Produktivitet i näringslivet totalt och per sektor

Omvärld: Geopolitisk oro. Kriser och krig.

Säkerhetsläget påverkar även Sverige och har lett till NATO-medlemskap, något som påverkar Skövde som garnisonsort och Skövde kommuns roll relativt försvarsmakten med exempelvis frågor runt beredskap, logistik och värdlandsstöd.

Vad NATO medlemskapet innebär mer konkret har vi bland annat beskrivit i remissvar på Översiktsplanen, samt ovan i vårt politiska program.

Världen befinner sig i ett läge av ökande polarisering, tilltagande proxykrig och handelskrig mellan stora makter. Denna typ av sanktioner och krig via ombud är genom historien inte ett alternativ till öppen konflikt utan oftare ett förstadium till öppen konflikt. Läget har likheter med läget 1938 då delar av Europa var i krig och andra delar förberedde sig för det.

Risken för krig och konflikt på större skala än vad vi nu ser i Ukraina är således påtaglig under planperioden. En sådan utökad konflikt kan bli internt i en implosion av det imperium av erövrade nationer som Ryssland utgör, eller så kan konflikten expandera ut i fler länder i världen.

Omvärld: Valuta.

Kronan har försvagats kraftigt mot euron (och dollarn) under kriget. Det är normalt att mindre valutor försvagas i oroliga tider. Relativt sett lägre ränteökningar i Sverige än på andra marknader liksom viss internationell oro över den svenska bostadsmarknadens stabilitet är andra faktorer bakom den försvagade valutan.

Riksbanken tror inte att valutan fortsätter försvagas på längre sikt. Vi tror, som för ett år sedan, att en viss återgång till starkare valuta är möjlig under kort del av planperioden vid ett eventuellt säkrare omvärldsläge och efter en omsvängd ränteregim till sänkningar här och i omvärlden, men det finns fler spänningar i världspolitikerna såsom Kina-USA. Samtidigt är den långa trenden över senaste decenniet tydligt den motsatta av en efterhand allt svagare krona relativt euro. Snarlikt ser det ut för kronan relativt dollar.

Denna långa trend av sjunkande valutakurs relativt stora valutor gör det efterhand allt mer attraktivt att etablera exportindustri i vår region liksom att turista här med positiv påverkan på besöksnäring och tillverkande industrier. Vi konstaterade detta ovan nämnda om valutans långsiktigt sjunkande trend under förra årets budget. Vi gör fortsatt samma bedömning och vi delar således inte Riksbankens bedömning för ett år sedan om stärkt valuta i år heller, utan anser att det är troligare att den långa trenden av valutaförsvagning håller i sig. Alldeles i synnerhet så som Riksbanken nu tycks leda räntesänkningar och gå före i det relativt omvärlden. Varigenom räntebärande obligationer lönar sig bättre i andra valutor.

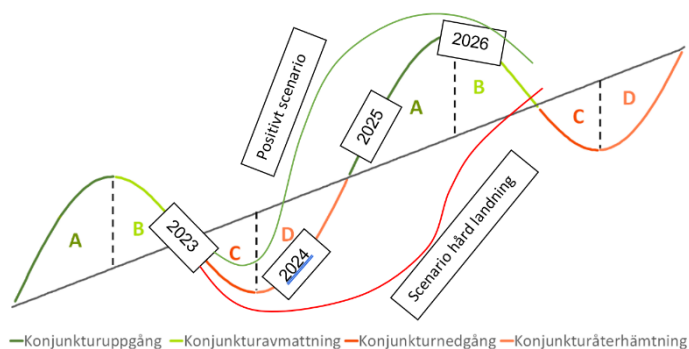

Diagrammet visar vad en euro kostar över tid och vi har illustrerat den långa trenden av valutaförsvagning. En euro blir allt dyrare över tid. Utvecklingen är snarlik för US-dollar.

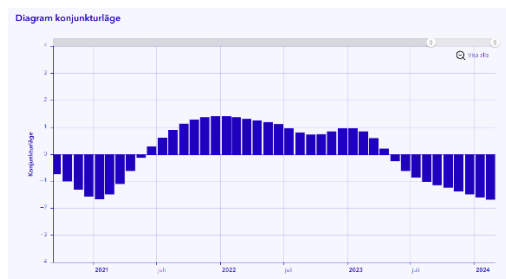
Slutsatsen av detta är att exportindustri och turism fortsätter vara framtidsbranscher och att det är viktigt att hantera valutarisker klokt i kommunens ekonomi.

Omvärld: Konjunkturers faser och Riksbankens ränta.

Definitionen av en lågkonjunktur är när faktisk BNP är lägre än potentiell BNP så som diagrammet nedan från vår förra budget, juni år 2023, visar med faserna C och D.

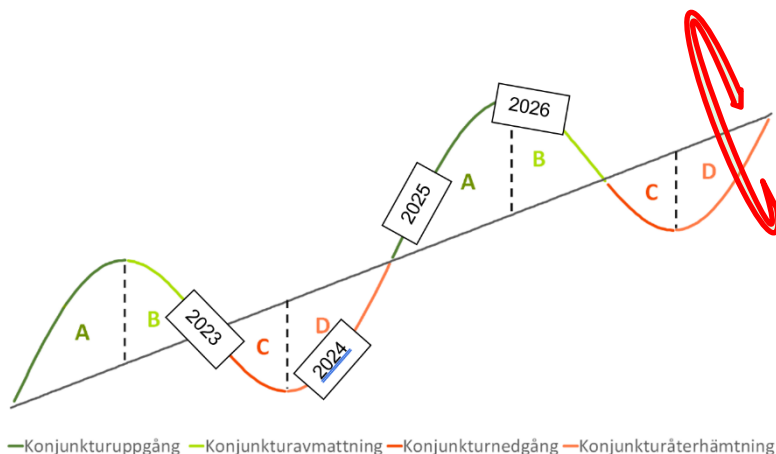

Vi skrev då att den svenska ekonomin 2023 gick in i en lågkonjunktur och konjunkturredgång, samt att År 2024 förväntas passera botten i en lågkonjunktur och gå över i konjunkturåterhämtning.

Jämför vi så de scenario vi tecknade för ett år sedan med aktuell data från SCB (se blå graf bredvid) kan vi konstatera att konjunkturer tycks följa en tämligen normal cykel.

Det vill säga varken en hård landning eller en ovanligt snabb återhämtning, så här långt.

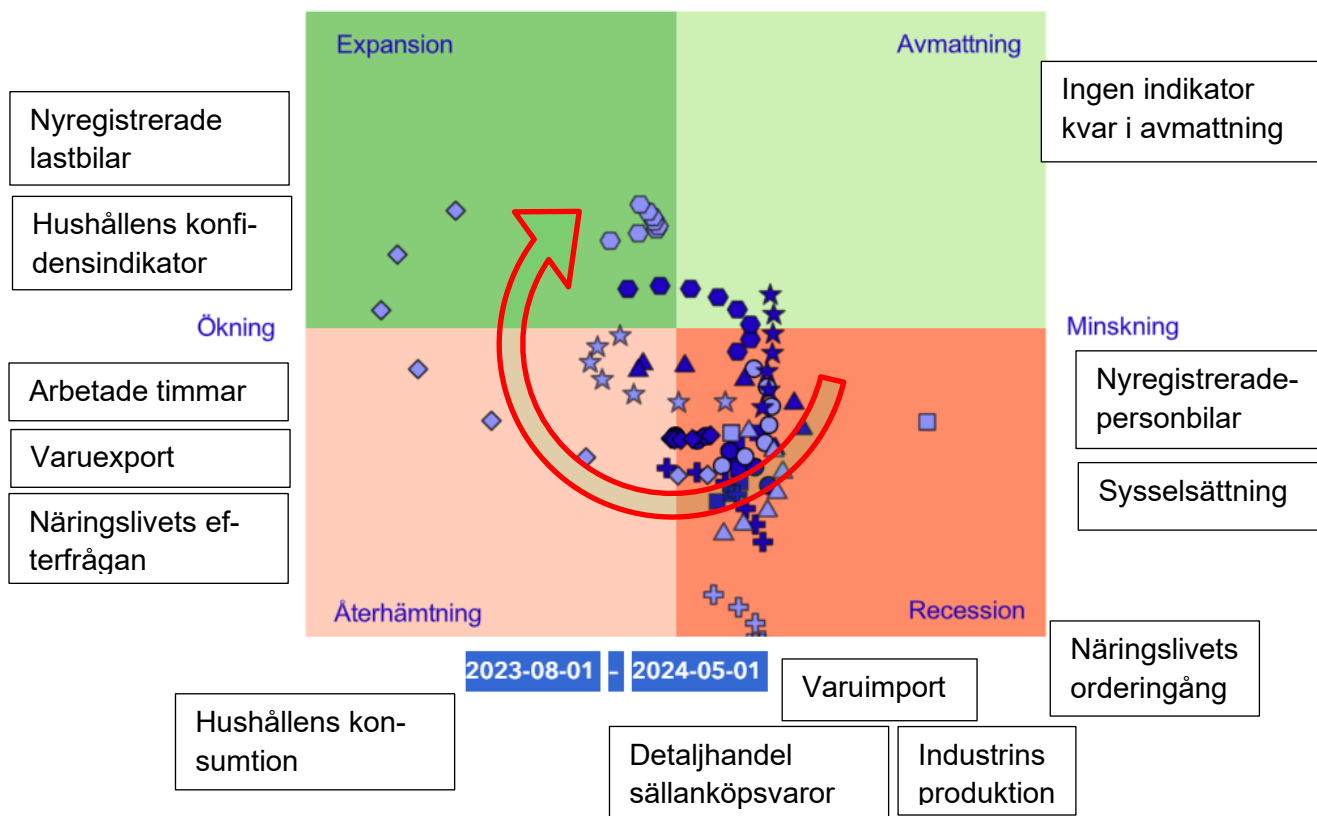

Slutsatsen av detta blir att 2025 och 2026 sannolikt kommer uppvisa en starkare konjunktur än resterande del av 2024 och att detta ser ut att följa ett tämligen normalt mönster, så här långt.

Vårt troligaste "mittenscenario" från förra årets budget av en lågkonjunktur som övergår i högkonjunktur på vanligt vis har således blivit än mer troligt, sedan föregående år. Vilket bilden ovan där konjunkturen skruvar sig fram längs en tidsaxel får illustrera och detta troligaste scenario är vad vi planerar inför när vi nu lägger fram vår budget.

Ett ytterligare sätt att visualisera konjunkturläget är med en konjunkturklocka som visar konjunkturcykelns fyra faser som kvadranter i stället för som en sinusvåg. En sådan modell blir relevant när konjunkturen tycks följa ett tämligen normalt mönster, som nu.

Konceptet är annars samma som i föregående bild.

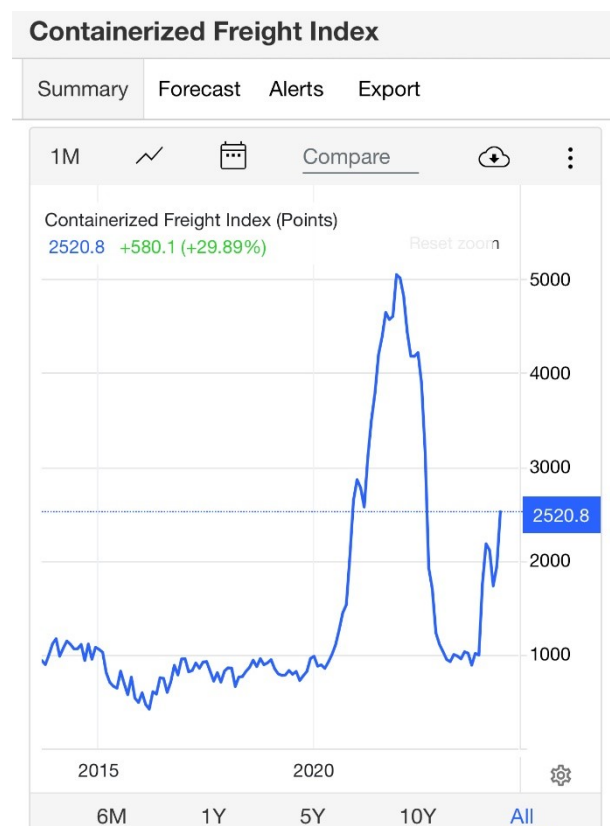

Vi kan se hur ledande indikatorer såsom hushållens konfidensindikator redan är i expansion, hur antalet arbetade timmar, varuexport och näringslivets efterfrågan passerat konjunktrens botten medan merparten av indikatorerna precis som konjunkturen i stort är nära botten.

Sysselsättningsgraden i landet fortsätter falla men från en mycket hög nivå sedan den nådde en högsta nivå för ett år sedan. Nyregistrering av personbilar är även den en släpande indikator, som minskat under det senaste halvåret för att nu fortsätta minska under en genomsnittlig nivå.

Ingen av dessa indikatorer är kvar där vi i huvudsak var för ett år sedan, i konjunkturavmattning.

Slutsatsen vi kan dra av detta är att om inte oförutsedda händelser sker så tycks 2024 i sin helhet vara lågkonjunktur där vi övergår från nedgång till återhämtning och 2025 kunna se en konjunkturuppgång. Denna bedömning skiljer sig inte från den vi gjorde för ett år sedan.

Ett orosmoment för prisutvecklingen / inflationen framåt är stigande fraktkostnader för oceangående containertrafik.

Dessa fraktfartyg utgjorde flaskhals i samband med och en god tid efter pandemin.

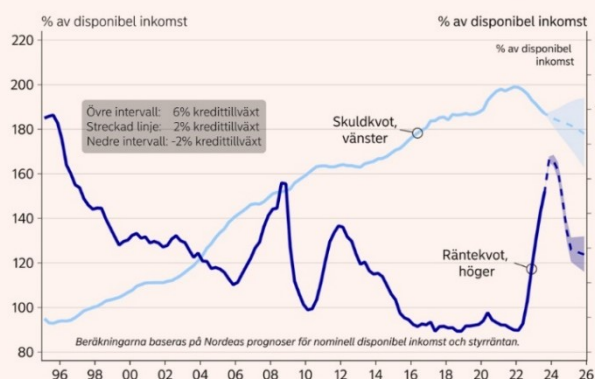
Nu ökar åter priser till följd av bland annat attacker i Röda havet mot de fartyg som passerar Suez. Senast ledde detta till ökade producentpriser och slutligen till ökade konsumentpriser (inflation).

Emellertid är en stor del fartygstonnage på väg att sjösättas som beställdes när det var en brist senast och situationen kan komma att stabiliseras.

Handelskrig påverkar priser.

Omvärld: Hushållens skuldsättning och bostads-/ fastighetsmarknaden.

En av de faktorer som skulle kunna göra en lågkonjunktur lägre och längre är om hushållens kostnader för lån inte avtar utan leder till kris på fastighetsmarknaden.

Skuld- och räntekvoten väntas fortsätta ned

Under perioden 2010–2019 var styrräntan i genomsnitt 0,3 procent. Nordeas prognos är att styrräntan sänks från nuvarande 4,0 procent till 2,5 procent i slutet av 2024. Ett förhållandevis högt ränteläge, mer försiktiga hushåll och en dämpad bostadsmarknad talar för en fortsatt låg kredittillväxt de kommande åren. Vi räknar därför med att kredittillväxten uppgår till i genomsnitt 2 procent årligen 2024–2025, jämfört med en ökning om 6 procent per år i genomsnitt under decenniet före pandemin. I detta scenario växer de nominella disponibla inkomsterna snabbare än skulderna. Det innebär att skuldkvoten i sådana fall fortsätter att minska till 180 procent i slutet av 2025.

skuldsatta hushåll finns i storstadsområden. Diagrammet visar genomsnitt för alla hushåll inklusive de helt utan skuld.

Med en skuld på 7-8 ggr disponibel inkomst har, i jämförelse med diagrammets 1,9 ggr skuldkvot högt skuldsatta hushåll, runt 5 ggr högre räntekvot och motsvarande lättnad av räntekostnader som beskrivs för genomsnittet här ovan blir då för dem från 42,5% av hushållets disponibla inkomster ned till 30%. I återvunnen köpkraft motsvarar dylik förändring en och en halv extra månadsinkomst för ett högt skuldsatt hushåll.

Det är samma kategori av hushåll där kriser på bostadsmarknaden normalt börjar. Men det tycks som om risken för detta är bakom oss. Eftersom räntekvoten nu faller snabbt och har gjort så sedan årets början. Med fortsatt fall kommer en brytpunkt då vi ser stor investeringsvilja i stället.

Nordea säger i en kommentar från sista januari 2024 (se bild bredvid) att även med den rejäla räntesänkning som väntas under resterande del av året så kommer det vara fortsatt låg kredittillväxt.

Det framgår av diagrammet bredvid att Nordea förväntar sig att fram till slutet av 2024 så sjunker hushållens räntekvot från 8,5 % av disponibel inkomst vid början av året till ca 6% vid årets slut.

Därefter blir Nordea mer försiktiga i sin prognos såtillvida att man prognosticerar ett försiktigare fall av räntan under 2025.

Föregående två räntetoppar har emellertid räntekvoten fallit till lägre nivå än innan och marknadens bedömning vid slutet av 2024 är nu en styrränta runt 2, inte 2,5 procent, mer om det längre fram.

Detta innebär sannolikt en mycket påtaglig lindring för högt skuldsatta hushåll under det närmaste året. Högst andel högt

Svensk konjunkturuppgång väntar 2025

Inflationen har under en period präglat samhällsekonomin, både i Sverige och globalt, med åtstramande penningpolitik och försiktig finanspolitik som följd. I takt med att inflationen kommer ned blir den ekonomiska politiken mindre stram, bland annat genom sänkta styrräntor och mer expansiv finanspolitik. Drivkrafterna för inflationsnedgången varierar mellan länder, vilket gör att banorna för räntesänkningar skiljer sig något åt. Vi räknar dock med att centralbankerna i USA, eurozonen och Sverige kommer att leverera sina första räntesänkningar till sommaren i år, samt att ytterligare sänkningar väntar 2025. Detta är redan inprisat av marknaden. Vi beräknar att tioårig obligationsränta hamnar på 2,4 procent i år och håller sig relativt oförändrad samtliga år 2024–2027.

Tabell 1. Nyckeltal för den svenska ekonomin

Procentuell förändring om inget annat anges

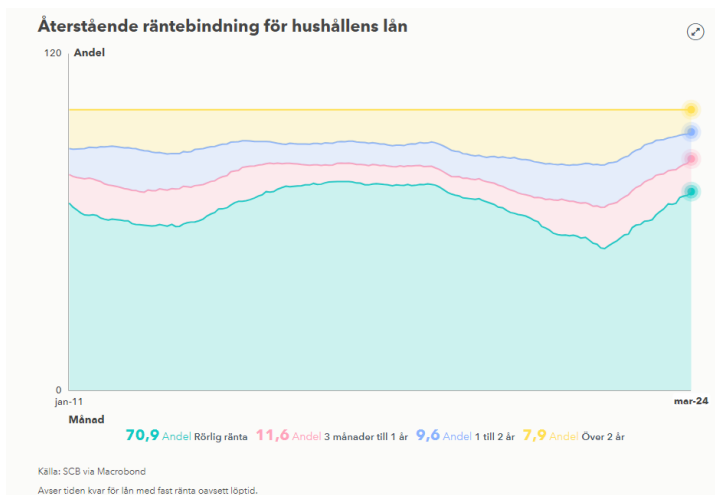
Nyckeltal	2023	2024	2025	2026	2027
BNP	0,0	0,6	2,8	2,4	1,8
Arbetade timmar	1,8	-0,6	1,5	1,5	1,0
Arbetslöshet, andel av arbetskraften	7,6	8,5	8,6	8,1	7,8
Befolkning, 15–74 år	0,6	0,4	0,6	0,5	0,4
Lönesumma, Nationalräkenskaperna	5,3	3,2	5,0	5,1	4,3
Timlön, Nationalräkenskaperna	3,3	3,3	3,1	3,3	3,3
Timlön, Konjunkturlönestatistiken	3,8	3,8	3,5	3,3	3,3
Inflation, KPIF	6,0	1,7	1,6	1,9	2,0
Inflation, KPI	8,5	2,6	0,4	1,7	2,1
Styrränta, värde vid årets slut, procent	4,00	3,00	2,25	2,25	2,30

Anm. BNP och arbetade timmar avser kalenderkorrigerade värden i volym. Arbetslöshet och befolkning avser 15–74 år enligt Arbetskraftsundersökningarna. Timlön enligt Nationalräkenskaperna avser anställdas timmar.

Källor: Macrobond, Medlingsinstitutet, Riksbanken, Skatteverket, SCB och SKR.

Studerar vi så SKRs prognoser (se bild ovan) så tror även de nu att en svensk konjunkturuppgång väntar under 2025.

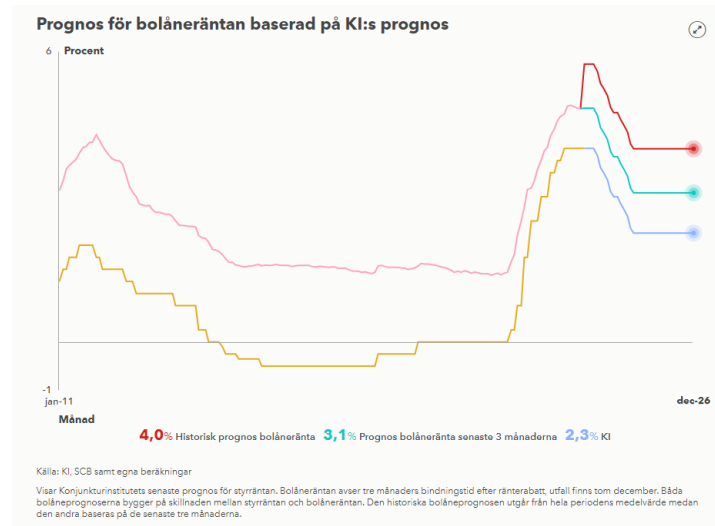
Intressant att notera är att SKR prognostiserar en flack snittränta 2025-2027 om ca 2,25 procent.

En mycket stor andel (82,5% i Mars 2024) av hushållens lån har rörlig ränta eller kortare bindningstid än 1 år.

Denna andel ökar eftersom förväntan är att räntor ska falla mer.

Den förenklade prognosen nedan visar hur en förväntad bolåneränta beror av prognosen för Riksbankens ränta.

Den undre grafen är Riksbankens ränta, blå är Konjunkturinstitutets, KIs, prognos för Riksbankens ränta och grön visar prognosen för hushållens bolån.

Prognosen visar ett fall på bolån från 4,8 i juni 2024 till 3,1 i juni 2025.

En dylik sänkning av bolåneräntan som prognosen visar kommer innebära stor lindring för högt skuldsatta hushåll i framförallt storstadsregioner

och kraftigt minska risken för en kris driven av fallande bostadspriser.

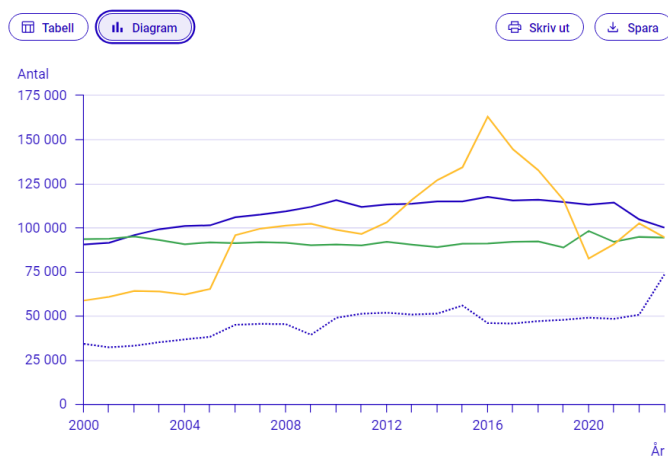
Ytterligare resonemang om räntans utveckling bortom juni 2025 förs längre ned i bilagan. Se sid B 24 – B 25. I korthet finner varken vi eller marknaden det troligast att Riksbankens ränta planar ut på så hög nivå (2,3%) som prognosen ovan visar, utan att det är mer sannolikt att den fortsätter sänkas, med lägre bolåneräntor som följd.

SKRs prognos, se sid B 13, bygger dock på Riksbankens antaganden och SKR kan därför sägas ha säkerhetsmarginal i sina antaganden eftersom framtiden är osäker.

Här finner vi det mer sannolikt att verkligheten överraskar positivt än negativt men väljer likväl att likt SKR budgetera med viss säkerhetsmarginal.

I de lånestrategier kommunen har är det emellertid klokt att vara öppen för ett scenario där räntan faller ytterligare. Liksom vad det kan göra med bostäder och byggnation.

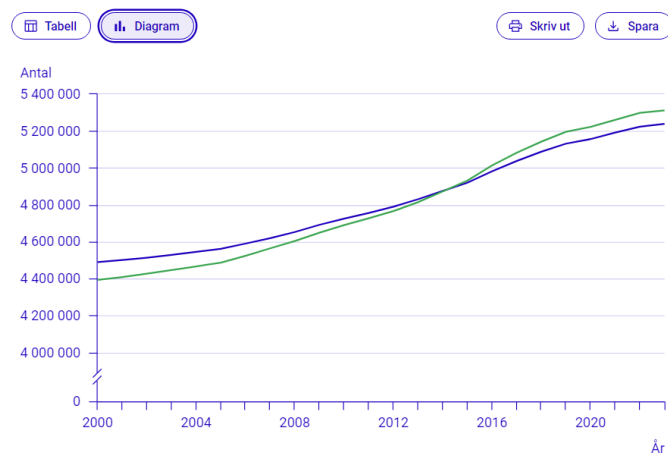
Födda, döda, invandringar och utvandringar per år från år 2000

Diagramförklaring

Folkmängd efter kön och per år från år 2000

Diagramförklaring

Källa:

Därutöver kan tilläggas att bostadsmarknad beror av tillgång och efterfrågan, inte endast räntor.

Vi tror att framtidens bostadsmarknad drivs mer av efterfrågan på bättre boenden än på fler boenden.

Vi drar denna slutsats utifrån trender i demografin och förändrade beteenden efter pandemin.

Utvandring ökar, invandring minskar och födslokal minskar i Sverige.

Samtliga dessa tre trender påverkar befolkningens tillväxt negativt och således påverkar det den totala efterfrågan på bostäder.

Men underliggande tillväxt och fallande räntor kommer sannolikt tända efterfrågan på bättre bostäder i landet.

Här bör Skövde i högre grad fokusera på dessa trender och bygga för organisk befolkningstillväxt och boenden med hög kvalitet / attraktion.

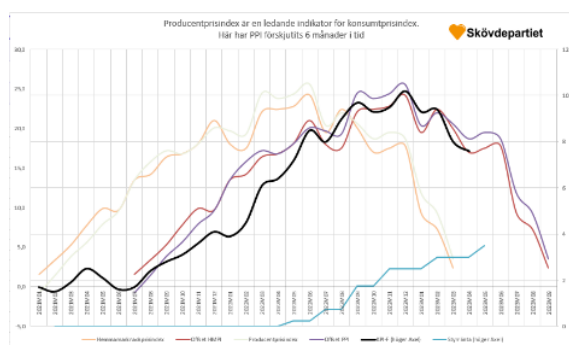
Inte, som hittills, endast fokusera på volymtillväxt och extern tillväxt genom stora bostadskomplex / tät urbanisering med låg livskvalitet och nationellt överutbud.

Majoriteten som ökat ett kvantitativt befolkningsmål vilket i dagsläget kräver en årstakt om 1,6% bör skärskåda realismen i sitt mål, när som bäst Skövde växt med 1% i årstakt, nu rasat till 0,19% och där Sveriges befolkning i stort haft en konvex / vikande takt på befolkningsökningen allt sedan 2016. I synnerhet när de nedprioriterat strategier för organisk tillväxt.

Våra målsättningar är i stället kvalitativa om att skapa goda livsmiljöer, framförallt genom småhus och god kvalitet på samhällsservice.

Det strategivalet och detta fokus på kvalitet och goda miljöer attraherar fler människor till vår kommun inom denna totala mängd, vilken inte längre ökar i samma takt. Den skapar även möjlighet för de som redan bor här att bilda en större familj.

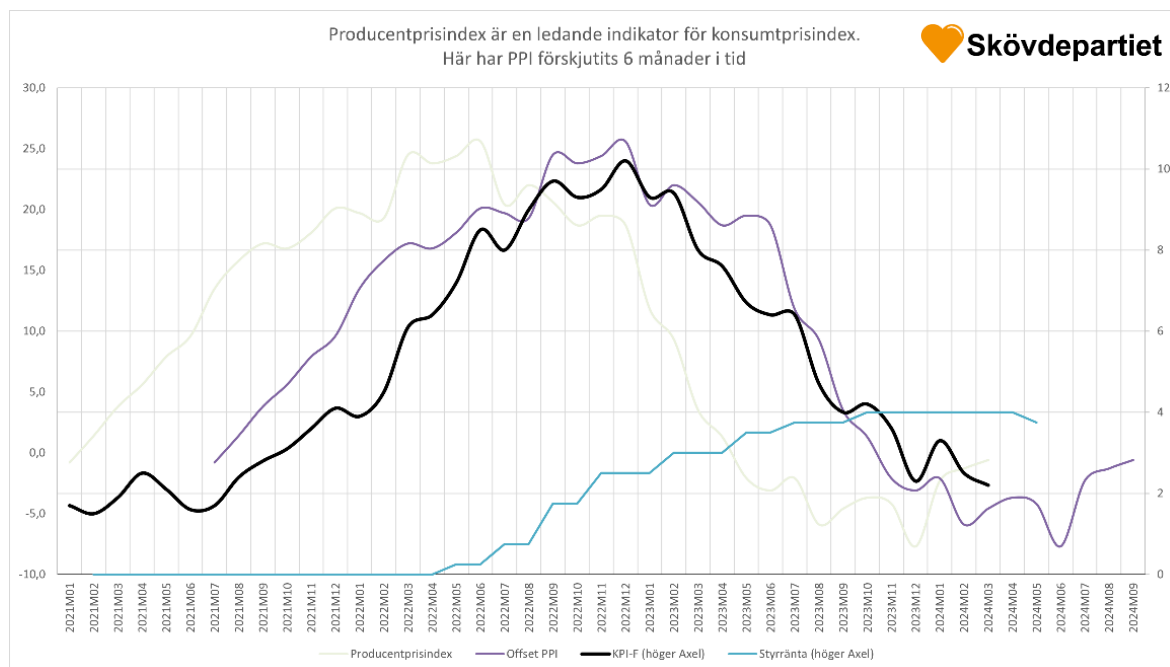
Omvärld: Inflation, skatteunderlag och kommunens kostnadsutveckling.

Vidare emotsåg vi för ett år sedan sjunkande inflation följt av sänkt styrränta, eftersom ledande indikatorer, så som produktionsprisindex då var i fall (se diagram bredvid från förra årets budget).

Vi konstaterade även att ju lägre arbetslösheten är desto lägre kommer riksbanken erfarenhetsmässigt tvinga ned inflationen innan de skiftar från att höja till att sänka räntan. Vi är nu i en sådan situation drivet av demografi där sysselsättning är hög och arbetslöshet låg. Det gör att riksbanken dröjt längre med att inleda räntesänkningar än annars. Ekonomin var svårare att kyla av.

Vi identifierade även förra året en lång trend av sjunkande ränta och ett mönster, även det över årtionden, av att ju snabbare och högre räntan höjs, desto snabbare och lägre sänks den sedan också i typfallet (se föregående års budget).

Vi har nu passerat en markant räntehöjning som genomfördes 2022-2023 (ljusblå linje i graf ovan) och kan då förvänta oss en markant sänkning om detta historiska mönster består.

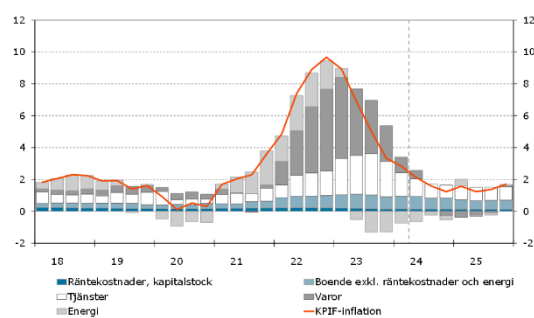
Vi kan nu med ytterligare ett års data tillgängligt konstatera att konsumentprisindex har fallit kraftigt precis som förväntat (svart graf i diagrammet ovan), samt att Riksbanken följt efter med en första styrräntesänkning den 8:e maj 2024 och att fler väntas under år 2024.

Den ledande indikatorn produktionsprisindex har varit negativ i ett års tid men närmar sig nu noll. Där är vi åter på tämligen normala nivåer. Samtidigt kan störningar av varuflöden och energipriser så som de vilka under inledningen av 2024 har orsakats av angrepp på petroke-misk industri och handelsvägar i pågående konflikter återigen komma att öka produktionskostnader. Tendenser till detta syns i grafen, ovan. KPI i Juni är av vikt för att fastställa pensionskostnader. Det ser gynnsamt ut i år för kommunen.

Dessa tendenser av störningar i internationell produktion och försörjningskedjor kan leda till att KPI planar ut, eller till och med ökar i ett farligt scenario. SKRs prognos om en botten på KPI med fast ränta på 1,6 procent år 2025 och 0,4 procent inklusive effekter av räntesänkningar är känsligt för ev ökad global oro och konflikter och innehåller när man tar med effekter av räntan på KPI påtagliga osäkerheter åt båda håll.

Bidrag till KPIF-inflationen

Procentenheter respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bilden bredvid från KI, en snarlik finns i budgetunderlaget, visar hur den höga inflationen uppstod genom att först energikostnader skedade under 2021-22, därefter varor under 2022-23 och slutligen tjänster under 2023.

Pågående störningar i energiflöden är sålunda intressanta att beakta som rotorsak till eventuellt kommande prisökningar.

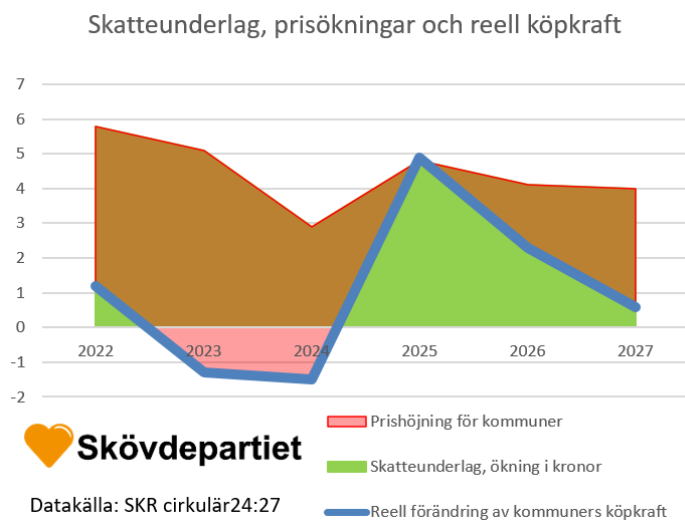
Från oktober 2023 till början av maj 2024 har Ukraina med långräckviddiga drönare i minst 20 angrepp slagit mot Rysslands raffinaderian-

läggningar.

I Mars var 14% av Rysslands raffinaderikapacitet utslagen genom dessa långräckviddiga drönarattacker, som fortsatt oförtrutet sedan dess. Så här långt har Ukraina inte slagit mot oljefält eller råoljeanläggningar. Den distinktionen är viktig eftersom det påverkar världsmarknadspriset för energi på två olika sätt.

I dagsläget exporterar Ryssland mer olja, eftersom de inte kan raffinera den själva med press på globala energipriser som följd. Om råoljeanläggningar istället angrips i en framtid kan vi emotse globala energiprisökningar som en följd.

Omfattningen av angrepp på energiinfrastruktur är även en lärdom i vårt risk och sårbarhetsarbete. Ryssland har i dagsläget slagit ut 80% av Ukrainas värmekraftverk genom distansbekämpning.

Skatteunderlaget har ökat med i genomsnitt 4,5% per år i landet de senaste tio åren, med en inflation nära riksbankens mål om 2% ger det en reell köpkraftsförstärkning för kommuner.

Under 2023 och 2024 förväntas dock prisökningarna vara större än så och äta upp mer än ökningen av skatteunderlaget.

Håller SKRs antaganden om låga kostnadsökningar 2025 och 2026 ger det en viss reell förstärkning av kommuners köpkraft under de två åren.

Läget i Skövde.

Underlag inför arbetet med budget och strategisk plan 2025 - 2027 utgörs av vårt uppdaterade politiska program, vårt budgetförslag från 2023 och tjänstemännens budgetunderlag.

Förutsättningar för budget.

1. Finansiellt mål

Finansiellt mål för kommunkoncernen:

1. Årets resultat* för kommunkoncernen ska, efter finansiella poster, som ett genomsnitt uppgå till minst 6 procent av skatter och bidrag över en rullande sexårsperiod**.
2. Årets resultat* för kommunen ska som ett genomsnitt uppgå till minst 3 procent av skatter och bidrag per år över en rullande sexårsperiod**.

*Med årets resultat menas kommunens ekonomiska resultat inklusive exploateringsöverskott, reavinster på anläggningstillgångar och redovisningsmässiga effekter från värdeförändringen i placeringar. I uppföljningen ska det specificeras i vilken omfattning de ovanstående punkter bidrag till uppfyllelse av det finansiella målet.

** Den rullande sexårsperioden omfattar tre år bakåt i tiden och tre år framåt i tiden, vilket med 2023 som startår omfattar perioden 2020-2025. För budgetåret 2024 omfattar sexårsperioden i stället åren 2021-2026, o.s.v. .

2023-02-27 beslutade Skövdes kommunfullmäktige om nytt finansiellt mål enligt ovan. Som synes är det sexårsperioden 2022-2027 som är relevant för det finansiella målet med avseende på denna budget.

Avstämning mot finansiellt mål:

2018	0,6%
2019	4,9%
2020	9,5%
2021	9,6%
2022	4,8%
2023	5,1%
2024	0,4%
2025	4,2%
2026	3,7%
2027	2,9%
Medel 2022-27	3,52%

Värdeöverföring, i form av utdelning från bolagen till ägaren kommunen, föreslås vara samma som i budgetunderlaget, 34 mnkr per år, i jämförelse med 44 mnkr år 2023.

Vi emotser att det omvända, kapitaltillskott, kan komma att behövas vid någon tidpunkt till bla energibolaget som verkar inom ett område/bransch med mycket stora investeringar, men har svårt att bedöma exakt när givet att den helhetsöversikt vi efterlyser på temat investeringsbehov över tid och över hela koncernen saknas. Dylikt kapitalbehov får hanteras i särskilt beslut.

Skövde kommun har placeringar, vi har budgeterat med att de avkastar 5% vilket är ett konservativt antagande om genomsnittlig avkastning under en lång tidsperiod.

Syftet med detta är att över tid få förbättrad precision och följsamhet mellan budget och faktiskt utfall och att därmed bland annat avstämningen mot det finansiella målet ska bli mer rättvisande.

Det är emellertid viktigt att förstå att placeringsresultat kommer sig av ökade marknadsvärden inte av realiserade försäljningar.

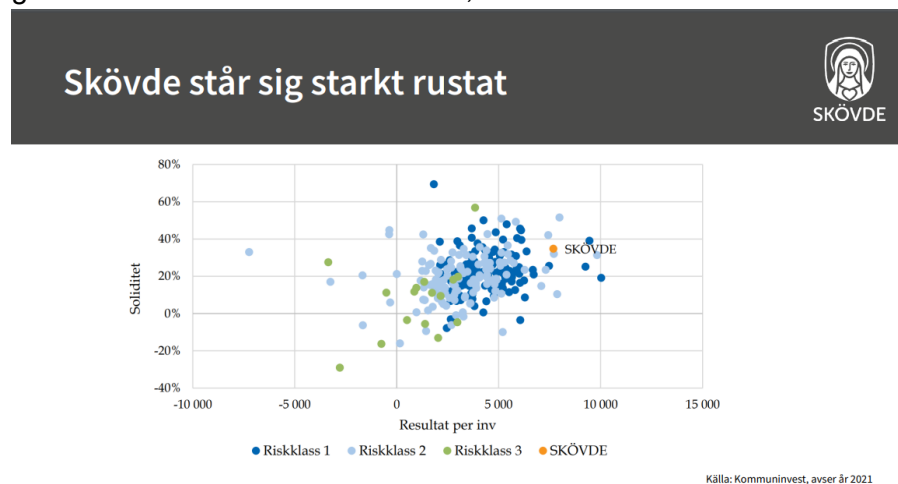
Om vi valt att budgetera likt tidigare med 0% avkastning på kommunens placeringar så skulle Resultatet i Medel över en 6-års period bli 3,0%

Som synes i uträkning ovan är det budgeterade resultatet över en 6-års period 3,52% vilket uppfyller kommunens finansiella mål i vad avser förvaltningsorganisationen.

Huruvida det finansiella målet även uppfylls på koncernnivå inklusive bolagen har vi inte underlag att bedöma.

2. Jämförelse av Skattekollektivet och VA-kollektivets ekonomier.

De finansiella målen för skattekollektivet om **lägst** 3 respektive 6 procent för kommunen respektive kommunkoncernen står i bjärt kontrast till VA-kollektivets krav om **högst** 0 procent, genom det så kallade balanskravet, som rått och delvis råder i vattentjänstlagen.

Skövde kommunkoncern som helhet har historiskt uppvisat mycket goda ekonomiska resultat och har en relativt hög soliditet. Kommunens förvaltning är sammantaget därför ej så räntekänslig.

Men inom kommunkoncernen sticker det särredovisade VA-kollektivet ut från den bilden i tilltagande grad. Skillnaden beror av lagstiftning då VA-kollektivet ej fått gå med vinst om än på senare tid (dessvärre för sent) denna möjlighet uppstått. VA är därför nu i ett läge med 6-7 årsomsättningar i skuld där motsvarande siffra för kommunens skattekollektiv är ett till en halv ggr beroende på om man räknar in pensionsåtaganden.

Dessa två ekonomier drar isär över tid och det är därför av vikt att stävja den utvecklingen. Ett sådant sätt är att kommunens skattekollektivs exploateringsbudgetar bör sluta vältra över räntekostnader på VA-kollektivet för nyanläggningar utförda på skattekollektivets uppdrag vilka ännu ej tagits i bruk. Dessa räntekostnader bör istället bäras av skattekollektivets exploateringsbudget och/eller den interna räntan för dylikt sättas till noll.

Propåer från skattekollektivet till VA-kollektivet om subventioneringar av stora etableringar bör även de omgående returneras till de i koncernen som har lägst räntekänslighet och bäst förmåga att bära dylikt. Risk- och sårbarhetsarbete, reservvatten och varje sådan del av VAs ekonomi som lagstiftningsmässigt kan bäras av skattekollektivet bör bäras av skattekollektivet i syfte att dessa divergerande trender ej ska förstärkas ytterligare.

Härvid är det intressant att studera art och omfattning av investering i avbrottsfri elproduktion med hjälp av gas på stadskvarns reningsverk och vem som bär den investeringen.

Vidare har VA-kollektivet, visserligen även här drivet av lagstiftning, byggt ut VA-nät till mindre områden med samlad bebyggelse, som exempelvis Böja. Vilket kan sägas vara drivet

lika mycket av skattekollektivets ambitioner för landsbygdsutveckling som av VA-kollektivets ansvar och ambitioner kring VA-verksamhet.

Den tillväxtambition som finns, återigen hos skattekollektivet, har föranlett mycket stora investeringar i bland annat stadskvarns reningsverk. Mer kommer på samma tema i Tidans och Timmersdalas reningsverk. Utmaningen beskrivs kortfattat i Kommuninvests och Svenskt Vattens [folder](#). Där listas bland annat som en metod att skapa överblick genom tio-åriga prognoser. Något som redan finns i Skövde och som ger vid handen att det blir värre innan det eventuellt blir bättre utan ytterligare åtgärder av finansieringsstrukturen.

För att inte VA-kollektivets skuldsättning helt ska urarta bör finansiering av detta framåt och reservvattentäckters vattenskyddsområden, reservkraft etcetera, studeras framgent och åtgärder vidtas för att inte de två särredovisade ekonomiernas räntekänslighet ytterligare ska divergera.

En sak som begränsar avgiftsintäkter till Skövde VA är att anslutningstaxor revideras med större intervall än den årliga taxan. Nästa gång bör den förra fördes med indexeringsklausul kopplad till relevant index och denna indexering delegeras till ansvarig nämnd.

Av godo är att Skövde har god koll på och god status på sitt ledningsnät jämfört med andra och att ekonomin i kommunalförbundet Skaraborgs Vatten ser bättre ut avseende skuldsättningsgrad.

Om ovanstående åtgärder kan sägas beskriva vad som behövs för att långsiktigt komma till rätta med divergerande ekonomier så finns även **strategin att kortsiktigt mildra de värsta effekterna på VAs räntekänsliga ekonomi**. Den särredovisade ekonomin har med 6-7 ggr årsomsättningen i skuld svårt att hantera snabba svängningar i ränteläget. Här kan man tänka sig **att skattekollektivet lägger ett tak på VAs räntesats** och bär kostnaden därutöver för att mildra utväxlingen på flera ggr räntehöjningen som annars slår på VAs omsättning / avgiftsuttag.

Att kommunkoncernens lånestock som helhet hanteras klokt och nu ligger rörligt när räntan faller för att bindas på längre tid innan nästa uppgång så som beskrivits ovan är särskilt väsentligt för att lindra svängningarna för VA-kollektivet då deras skuldsättningsgrad ger en stor hävstång på räntesvängningar. Ett alternativ kan vara att VA-kollektivets låneskuld läggs separat när den löper ut och att deras skulder binds på längre löptider och blir mer förutsägbara över tid.

På en nationell nivå bör självfallet lagen ändras så att även VA-kollektiv skall ha viss vinst och styra mot god ekonomisk hushållning, istället för att som nu vara förbjudna till det vilket är den huvudsakliga mekanism som byggt upp den höga skuldsättningen.

3. Demografi

Ersättning ges för demografiutvecklingen inom skola och äldreomsorg. Syftet är att ge nämnderna en möjlighet att planera utifrån faktiska volymer barn och äldre under verksamhetsåret. Eftersom budgetunderlaget bygger på en befolkningsprognos kommer det att ske avstämningar två gånger under året. Gällande äldreomsorgen finns en demografimodell som bygger på Skövdes befolkningsprognos och offentlig statistik över kostnaden för äldreomsorg fördelat på antal invånare över 65 år.

Demografin med en allt lägre andel i förvärsarbetande ålder innebär en dubbel utmaning.

Dels blir kompetensförsörjning allt svårare.

Dels blir försörjningsbördan för skattekollektivet högre med skola och äldreomsorg.

Denna dubbla utmaning behöver mötas med flera strategier.

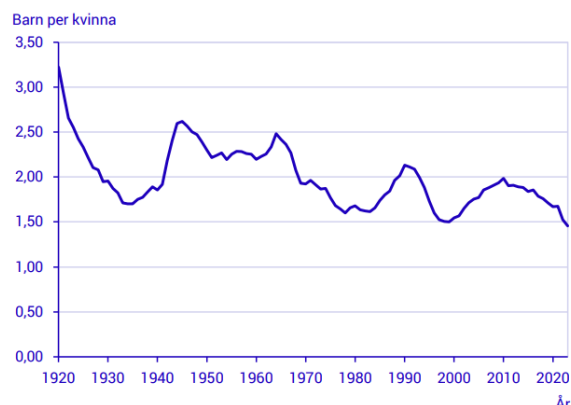
Skövde behöver vara en attraktiv arbetsgivare.

Vi behöver arbeta effektivare.

Vi behöver fånga upp och behålla arbetskraft och i synnerhet så när näringslivet är i lägre behov av arbetskraft.

Skövde behöver än bättre förstå orsaker till sjukskrivningar och personalomsättning och påverka bakomliggande orsaker på ett för kommunen och de anställda gynnsamt sätt.

Diagram 4.1
Summerad fruktsamhet (TFR) år 1920–2023
Total fertility rate 1920-2023

Demografin varierar även över ytan, inte endast över tid. När omgivande kommuner inte ges förutsättningar att växa så som stadskärnan ger det obalans mellan var samhällservice finns och var medborgare finns. Detta är ytterligare ett skäl till att växa balanserat över hela ytan. Inte endast centralt på höjden.

Diagrammet bredvid visar hur barnafödande varierar över tid beroende på vilka årskullar som är störst. Källa SCB.

Ålderssammansättning och vid vilken ålder man föder barn varierar från kommun till kommun. Kommunens prognosverktyg tar inte höjd för denna effekt och lokala skillnader i tillräcklig detalj och upplösning. Räntor och inflation har dämt ytterligare under 2022-23.

Den bristen leder för närvarande till att förskolekapaciteten dimensioneras ned till botten på dessa svängningar. Förskolor rivs och tomter används till annat. Vilket i nästa led medför att kommunen inte kommer klara nästa topp. En topp som kan komma tidigare, plötsligare och bli högre givet en stor etablering i Mariestad som kommer kräva inflyttad arbetskraft.

4. Effektivisering

Budgetunderlaget som lämnades över från tjänstemännen för 2025-2027 bygger på 1 procent effektivisering i flertalet nämnder. Beräkningarna är procentuellt utifrån ingående budget.

Vi lägger i stället 2% effektiviseringskrav på kommunstyrelsen utöver en inledande reduktion av overhead.

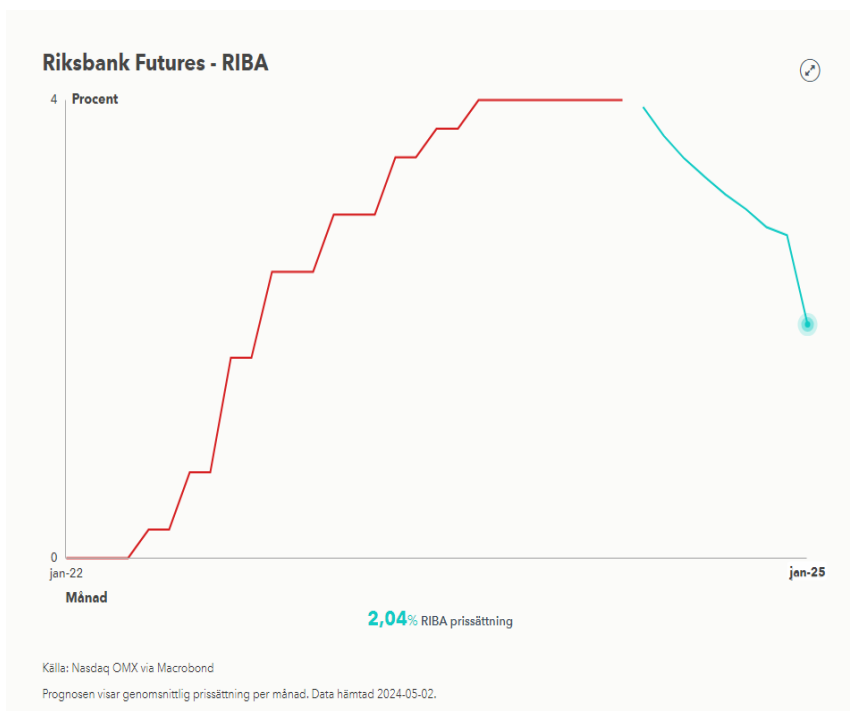
0,5% på BUN, 0,5% på VON. 0,5% på KFN Och 0% effektivisering på övriga nämnder.

5. Pris- och personalkostnadsindex om 150 mnkr för 2025

Pris- och lönekostnadsindex om 150 mnkr för 2025

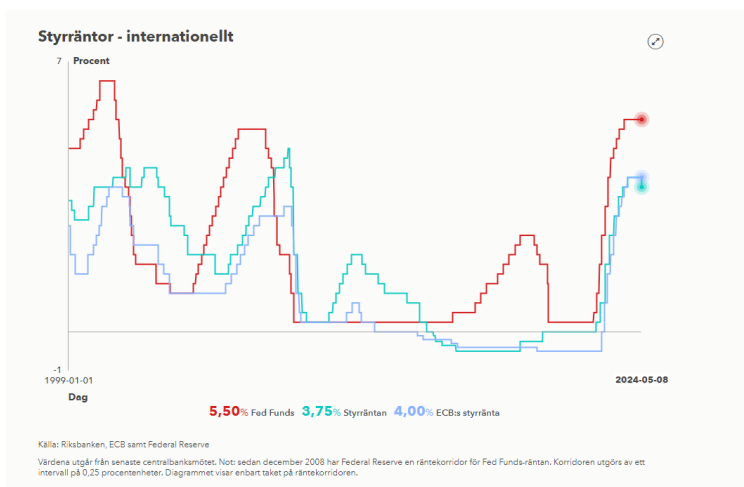
Antaganden av lönekostnadsindex är gjorda utifrån omvärldsanalys, Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Skövde kommuns förutsättningar. Index ska även täcka prisökningar enligt SKR index som i februari var 2,9 %.

6. Kommunkoncernens investeringsbehov och skuldsättning

Marknadens förväntningar på Riksbankens ränta speglas av RIBA futures prissättning. Marknaden tycks spå en relativt snabb räntesänkning som innebär halvering på sju månader från toppen om 4 procent i början på maj fram till 2 procent januari 2025.

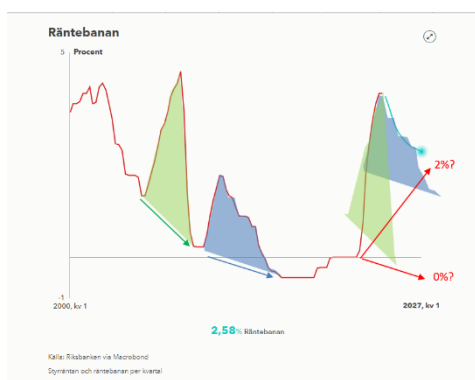
Till skillnad från Riksbankens räntebana som planar ut pekar denna trend brant ned fram mot januari 2025.

Denna marknadsförväntning har sin historiska förklaring i det historiska mönster vi nämnt ovan där abrupta höjningar i typfallet följs av abrupta sänkningar. Dessa förväntningar ger redan stora följdverkningar på lån med längre löptid och kan förväntas att under 2024-2025

kraftigt förändra investeringsviljan i sådant som byggnation av verksamhetsfastigheter, bostadshus, fastighetspriser och investeringar i företag / produktionsmedel.

Om inget dramatiskt sker som omkullkastar dessa förväntningar, vill säga.

Vi håller för troligt att räntefallet denna gång är i klass med räntefallet de två-tre föregående räntetopparna under 2000 talet.

Som alltså landade lägre än de började.

Ovanstående diagram försöker visualisera det intervall som givet historien är troliga skeenden. Marknadens förväntningar om 2% redan slutet av 2024 (se föregående sida) är således givet historiska mönster troligare än Riksbankens räntebana om 2,6% år 2027 (se diagrammet ovan), om än det senare är ett farligare/dyrare scenario.

Bland möjliga utfall finns ett än mer positivt scenario med en ränta nära noll år 2026. Inträffar något scenario inom planperioden med styrränta i det troliga intervallet 0%-- 2% bör kommunen tills dess skapa sig beredskap för att under period med så låg ränta binda en stor del av lånestocken på lång tid med låg ränta i syfte att minska räntekänslighet vid nästa räntetopp. Vi håller detta för troligt och därmed håller vi det för klokt att i dagsläget nyteckna lån med mycket kort eller rörlig ränta. Intill dess sänkningstakten av räntan och den nivå den bottenar på blir tydligare. Bindningstiden är för närvarande låg vilket är bra ur detta perspektiv. Den tidpunkt då det är klokt att binda på längre tid kan emellertid komma plötsligt.

Handlingsberedskap och utrymme behöver skapas i finanspolicy att nyttja läget på klokaste vis och variera löptider åt båda håll efter rådande konjunktur och ränteläge, samt att denna hantering sker professionellt.

En genomtänkt strategi behöver skapas, liksom den som redan finns på plats för elhandel, som på ett klokt sätt hanterar risker och möjligheter som kommer av de kraftiga svängningar som varit i räntenivå och som kan tänkas uppträda även framåt.

I framtagandet av denna strategi bör VA-kollektivets behov av att utjämna svängningar beaktas. Liksom hela koncernens behov av att hålla sammantagna kapitalkostnader låga.

Investering 2025-2035 (mnr)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	Summa period
Inventarier	41	44	59	45	45	45	45	45	45	45	459
Fastighetsförvärv	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	400
Exploatering	24	42	5	16	-68	-77	3	-112	-164	-188	-520
Bostäder	65	60	36	61	-61	-63	17	-96	-149	-172	-303
Verksamhetsytor	-41	-18	-31	-45	-8	-14	-13	-16	-15	-16	-216
Investering inom exploatering	152	121	37	50	80	95	211	183	166	154	1 250
Gata, gatubelysning och park	132	127	50	56	79	84	205	191	174	162	1 262
VA (exkl överföringsanläggningar)	20	-6	-13	-6	1	11	6	-8	-8	-8	-12
Fiber	0	-1	-2	0	0	0	-1	-1	0	-1	-6
Infrastruktur	135	144	67	145	114	166	114	105	105	75	1 166
Tillväxt (förutsättning för exploatering)	50	66	14	36	39	61	39	30	30	0	365
Attraktivitet	18	11	11	21	8	38	8	8	8	8	134
Hållbara trafikslag	10	20	7	18	17	17	17	17	17	17	156
Trafiksäkerhet och framkomlighet	10	8	7	22	22	22	22	22	22	22	179
Övrigt	47	40	29	49	28	28	28	28	28	28	332
Verksamhetslokaler	287	273	77	257	282	225	155	57	100	39	1 752
Förskola	24	0	0	0	0	0	65	0	0	0	89
Grundskola	195	192	0	100	125	100	0	0	0	0	712
Gymnasie	2	0	0	100	153	0	0	0	100	0	355
Socialtjänst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Omvårdnad äldreomsorg	8	60	77	0	0	90	90	0	0	0	325
Omvårdnad bostad med särskild service	27	21	0	33	0	35	0	37	0	39	192
Medborgare och samhällsutveckling	31	0	0	24	4	0	0	20	0	0	79
Övriga investeringar	237	299	197	117	127	127	127	127	127	127	1 612
Taxefinansierad, VA & Fiber	119	108	114	102	88	98	88	91	96	91	992
Summa exploatering	24	42	5	16	-68	-77	3	-112	-164	-188	-520
Summa investering	1 011	1 028	591	755	775	795	779	647	678	570	7 631

Driftobjekt 2025-2034	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	Summa period
Medfinansiering	9	18	9	3	3	107	3	3	3	0	157

Ovan finns den långsiktiga investerings-prognosen, hämtad från budgetunderlaget.

Vi anser att liknande översikt bör tas fram för hela kommun-koncernen sammantaget, inklusive bolagen. Samt att känslighetstester av denna totala prognos för koncernen görs, för sådana variabler som ränta och investeringsvolym.

Att ha sådan översikt över hela investeringsprognosen på hela kommunkoncernens bredd och med djup om minst tio år framåt ger underlag till prioritering av investeringar och planering av finansieringsbehovet. Kommunen har även finansiella placeringar.

Sådan översikt och känslighetsanalys synliggör även behovet av utvecklade strategier för finansieringen. Vi har nyligen genomgått en drastisk förändring av räntenivåer upp och snart sannolikt ned.

Hur kan vi på bästa vis rusta oss för nästa sådan period?

Hur ser fördelningen av kommunkoncernens fördelning av kapital ut mellan dess olika delar över tid?

Det vore välkommet att synliggöra denna utveckling över tid och de samband som råder för att kunna utgöra underlag för strategiska val och prioriteringar av vad kommunen gör och vad den istället möjliggör för andra att göra.

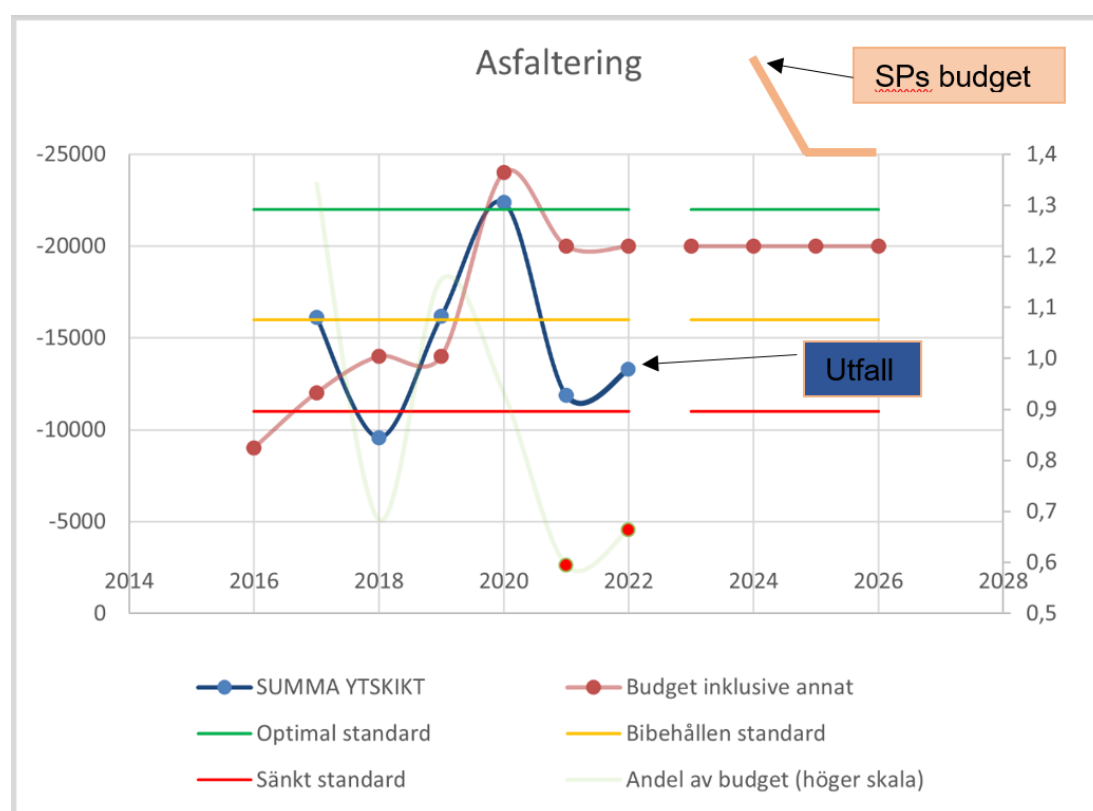
Det skulle vidare underlätta att styra mot den del av det finansiella målet som omfattar hela koncernen.

7. Beläggningsarbeten

Förra årets budget anslog vi mer medel än majoriteten för beläggningsarbeten.

Tjänstemännens förslag i budgetunderlaget har sedan dess närmat sig vårt förslag från förra året (se bilden nedan från förra årets budget), så tillvida att det är samma + 5 mnkr för åren 2025—2027 som vi föreslog förra året.

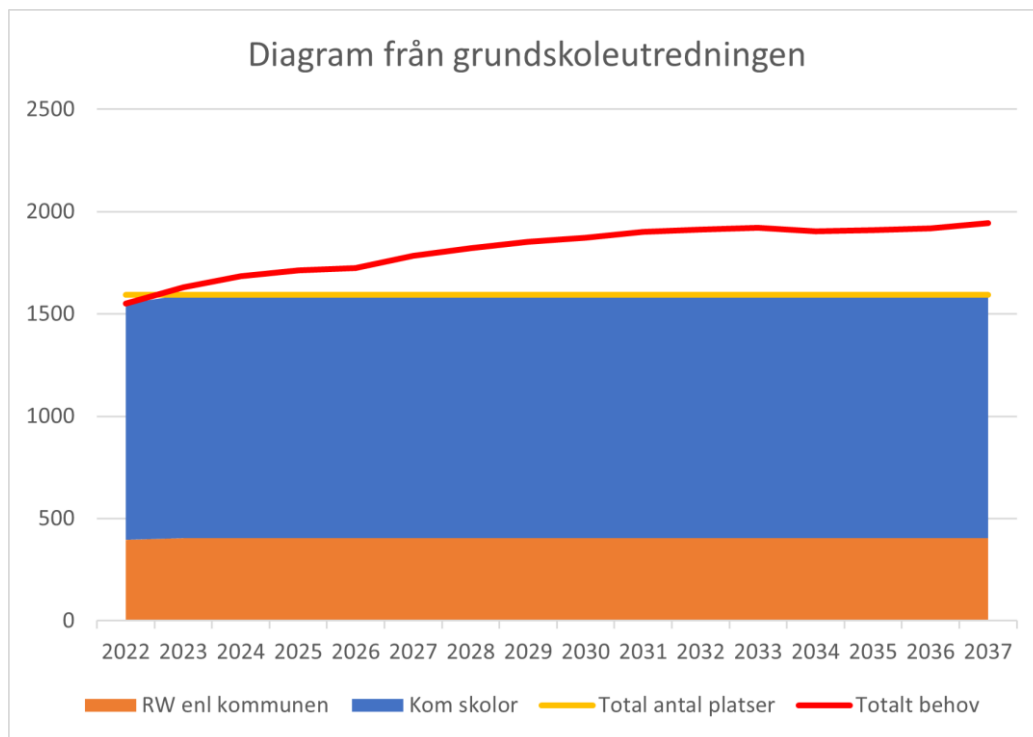
Emellertid föreslog vi även en förhöjd budget om + 10 mnkr första året, vilket består i det att vi nu flyttat fram det från 2024 till 2025.

Vi budgeterar 10 Mnkr extra år 2025 då det forstätt kommer vara lågkonjunktur och lättare att få offerter, därefter 5 mnkr extra per år för asfaltering. För att standarden ska förbättras och därefter bibehållas istället för att som nu försämrats.

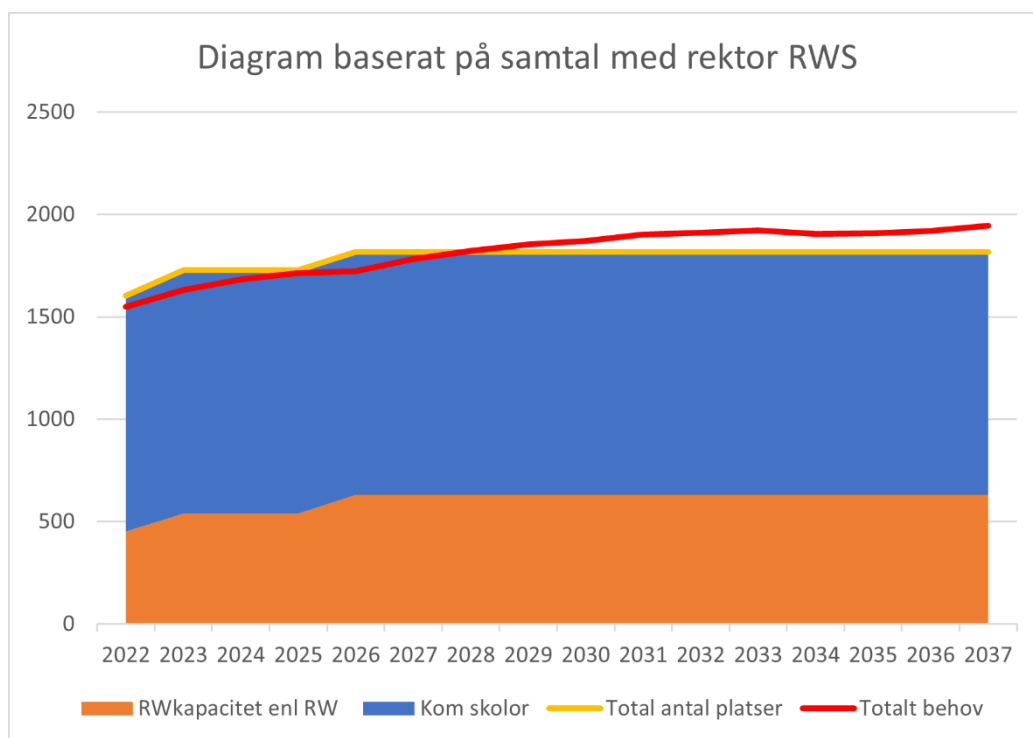
I likhet med vår budget föregående anser vi fortsatt att även under innevarande år – 2024 - en satsning med beläggningsarbeten bör företas. Till detta kan KS utvecklingsmedel med fördel brukas. Det omfattas inte av vårt budgetförslag som löper från och med 2025.

8. Grundskolutredning och lokalbehov.

Ovanstående diagram är med data från kommunens grundskoleutredning. Där föreslås en ny högstadieskola byggas år 2027 för att täcka behovet över tid.

Vi har kontrollerat de ingångsvärden denna grundskoleutredning vilar på.

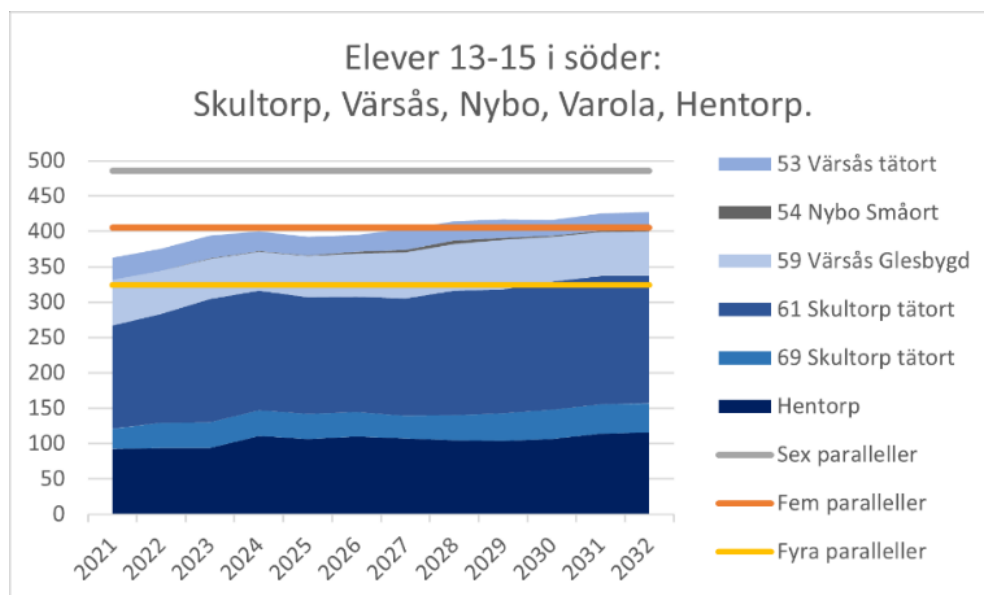
Vid samtal med Raul Wallenbergs Skolan under 2023 framgick att de hade kapacitet för 5 paralleller, har 6 till hösten 2023 och kommer att ha 7 "före år 2027".

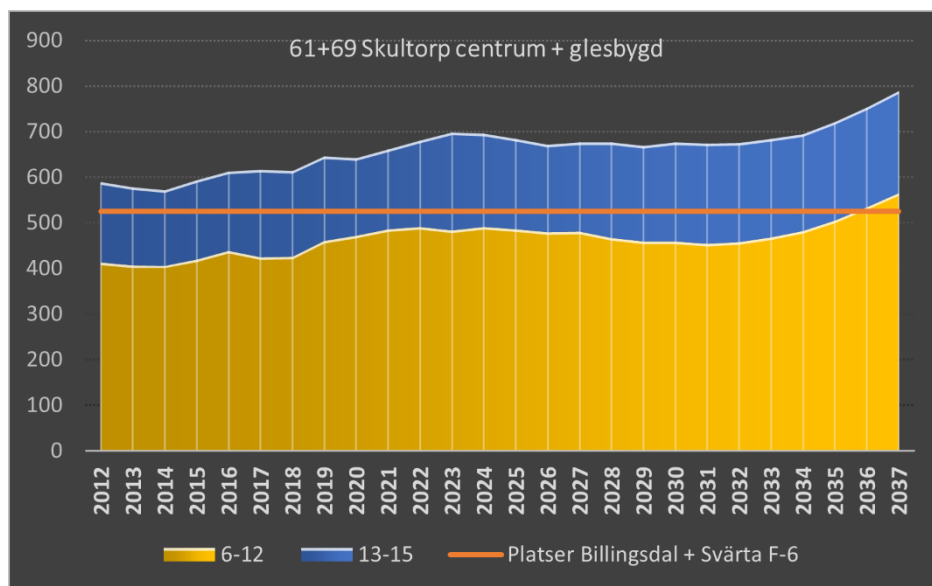
Grundskoleutredningen säger vidare att någon/några paralleller ytterligare kan tillskapas på Vasa och Helenaskolan. Dessa är inte med i graferna ovan. Varigenom behovet av högstadieskolor synes väl tillgodosett i tätorten fram till minst år 2030. I Stöpenskolan finns plats för ytterligare ett par paralleller.

Sedan detta har befolkningsprognoserna och befolkningstillväxten avtagit. Likväl ligger en Grundskola i Skövde centralort för årskurs 7-9 fortfarande kvar i budgetunderlaget om 315 mnkr, redan höstterminen år 2027, som vi bedömer inte behövs då efter att ha kontrollerat underlaget.

Vi ser behov av att visualisera behov av skollokaler både över tid och över den geografiska ytan och vi tror att en högstadieskola på sikt kan tillskapas i Hentorp/Skulторp för att avlasta centralorten och samtidigt tillföra samhällsservice till denna södra kommunedel. Andelen av befolkningen som är högstadieelever är som lägst i centralorten där den minskar och som högst i söder där den ökar.

En högstadieskola i Skulторp/Hentorp skulle, bortom 2030, kunna avlasta centralorten elever som nu bussas dit in och samtidigt ge beläggning för fullstor idrottshall och samhällsservice åt Simsjöns högplatå, Hentorp, Skulторp och landsbygd i Söder utan att belasta vägnätet i centralorten med transporter. Som modell för detta kan man se hur väl Stöpenskolan fyllt samma funktion i norr.

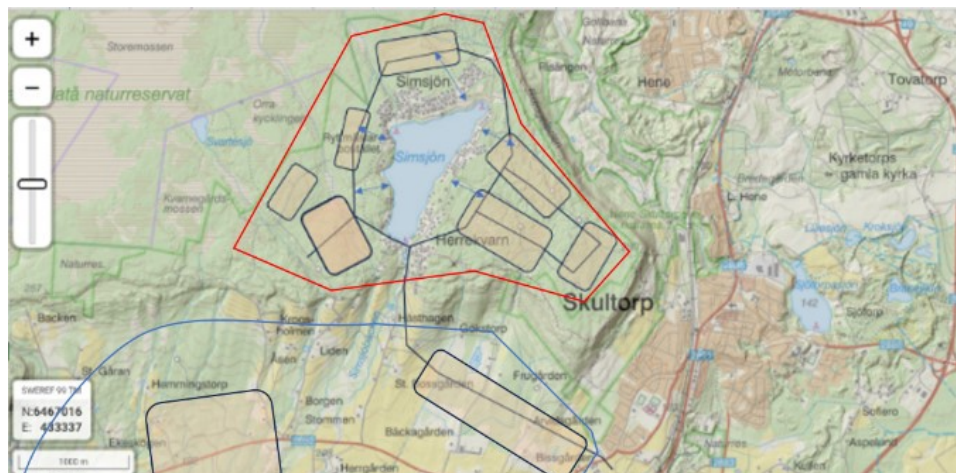
Investeringen i högstadium, som ej synes behövas i närtid och inte i centralorten läggs senare i vårt förslag och läggs i Skultorp. I vår förra budget framförde vi att såväl grundskolor i Frösve som i Skultorp synes i vår bedömning komma före i tid och prioritering. Billingsdalskolan bör byggas ut. Svärtagårdsskolan ersättas med ett högstadium och en fullstor idrotts-hall.

Ytterligare en ny skoltomt vid Orkanvallen har diskuterats senaste året, det är väsentligt på lång sikt att den skola som eventuellt byggs där är lämpad för ett högstadium.

Vi budgeterar för att kunna ersätta utdömda hus på Frösve skola under planperioden. En åtgärd som tillskapar plats för högstadiet på Stöpenskolan dit mellanstadieelever evakuerats.

9. Simsjöområdet.

Skultorp kan även expandera söder om Simsjöns högplatå. Detta område (blå kontur i figuren) bör märkas ut på kartan som bostadsområde.

Figur (Denna figur och texten är hämtad från Skövdepartiets yttrande till ÖP 2040).

På Simsjöns högplatå finns plats för fler småhus, med nära till såväl sjö, som tätort. Ref sid 53-54.

Simsjöområdet (röd kontur i figuren) bör utpekats som bostadsområde. En ringled förbättrar även vägen till befintlig bebyggelse genom vägkopplingar in mot befintlig mindre väg. (Blå pilar i figuren).

Vi anser att skedesindelningen på sid 53 i granskningshandlingen för ÖP är bakvänd. Det vore bättre att först ta fram planprogram för hela högplatån. Åtgärder kring befintlig bebyggelse kan ev. företas sist.

Hentorp, Simsjöområdet och Skultorp bör gemensamt kunna utgöra underlag för en högsta-dieskola på lång sikt, bortom 2030. Dessförinnan finns ej behov av en ny högsta-dieskola i kommunen, eftersom RWS fyller det behovet.

Simsjöområdet har potential för en mycket omfattande byggnation av småhus/villor.

Vägkoppling bör skapas söderut för att binda samman högplatån med samhällsservice och skolskjuts/ kollektivtrafik i och till/från Skultorps samhälle.

Vi vill detaljplanera högplatån för villor. Större vägar som försörjer dessa nya områden kan även kopplas på flera platser in mot befintlig bebyggelse och därmed avlasta det underdimensionerade vägnätet närmast sjön och förbättra för åtkomlighet till sådant som sophantering, snöröjning och räddningstjänst, samt avlasta nu befintliga mindre vägar från viss biltrafik.

Denna planering bör göras som en helhet tillsammans, detaljplaner för befintliga tomter ska inte utföras före omgivande högplatå detaljplaneras.

10. Behov av äldreboendeplatser föreligger i kommunen.

Behov av 40 platser till 2027 och bedömt ytterligare bortom detta redan till 2030.

Samverkan sker med Stiftelsen Skaraborgs Läns sjukhem kring att tillföra dessa platser på dess fastighet. Prognoserna har uppvisat stora svängningar och var för något drygt år sedan det dubbla.

Då stiftelsen ej är momspliktig synes det vara att föredra att byggnation sker i kommunens regi. Projektering bedöms uppgå till 10 mnkr. Själva byggnationen kan jämföras med Ekedal äldrecenter tillbyggnad av ålderdomshem som uppgick till 2 byggnader med 80 lägenheter på 5 våningar. Själva byggnationen startade maj 2018 med en beräknad byggtid på 26 månader till en uppskattad kostnad av 150 mnkr. Sedan dess har kostnader stigit.

För ett år sedan ansåg vi det rimligt att lägga in minst 200 mnkr (2026-2027) + 10 mnkr i projektering i investeringsbudgeten i det fall kommunen ska stå för uppförande av anläggningen, sannolikt mer om behovet bortom 2030 ska täckas. Då var behovet 60-80 platser. Nu är behovet 40 till 2027.

Det är tämligen bråttom att bygga för detta behov. Inte minst om det ska hinna tjäna som evakuering av avdelningar på SSLS så de kan renoveras innan alltsammans ges full beläggning.

Vi lägger nu in kostnaden i investeringsbudgeten i enlighet med budgetunderlaget 145 mnkr mot behovet av 40 platser. Med de stora svängningar som varit av prognoser ser vi att detta kan behöva revideras med kort varsel för att tillföra ytterligare 20-tal platser på denna eller på annan plats. Vi börjar projektera dessa under planperioden.

Resonemanget ovan tjänar som bakgrund till behovet av att förbättra vårt prognosunderlag över tid och över ytan så det får bättre upplösning och precision. Det är en allmängiltig betraktelse att dessa modeller inte är bra nog för att kunna lita på dem med framförhållning vare sig för äldre eller skolan/ förskola.

Vi anser att nyproduktion av äldreboendeplatser ska ske med klimatkontroll / luftkonditioneringsanläggningar. Befintliga anläggningar omhändertas genom mätningar, även vid högsommar, och åtgärder inom projektet om att få inomhusmiljön upp till norm.

11. Södermalms idrottsplats föreslås förlora sin funktion som fri-idrottsplats och istället bli dedikerad fotbollsarena till en initial kostnad om 90 miljoner kronor, som nu ökat till 150 eftersom den byggs på löpande räkning / partnering. Den totala investeringskostnaden för hela Södermalmsprojektet så som det skisserats är nära en miljard kronor. Södermalmsprojektet i stort bör fortsatt läggas på is givet närhet till garnisonen och att kraft hellre bör läggas på ett större stadsdelsomvandlingsprojekt i taget, än splittras på flera.

Samtidigt avsågs användas 20 + 25, totalt 45 miljoner kronor, för att återskapa funktionen för fri-idrott i Södra Ryd på en låglänt plats som idag är spontanidrotts yta och en plats för fördröjning av dagvatten. Något vi också invänt emot och avstyrkt. Därefter föll också planerna så som ej förenliga med detaljplanen. Nu har Lillegården nämnts med oklar kostnad.

Sammanlagt är den av majoriteten budgeterade initiala kostnaden 150 miljoner kronor- Lillegården oräknat - som hamnar i kommunens investeringsbudget. Vi föreslår fortsatt som alternativ till denna rockad att såväl spontanidrottsplats som friidrottsanläggning behålls där de nu ligger.

Ett tiotal miljoner kronor används i vår budget till att upprusta fri-idrottsanläggningen där den redan ligger.

Skövdes allmännyttiga bostadsbolag ges i uppdrag medelst ägardirektiv att uppföra en fotbollsplan på annan plats tillsammans med bostäder likt Tunavallen i Eskilstuna.

Spelarföreningen, spelarnas intresseorganisation, utser varje år Spelarnas pris. Vinnare år 2021 av årets plan har av fotbollsspelarna utsetts till Tunavallen.

Fördelen med detta upplägg är att ytan ges dubbel nytta som bostäder och sportanläggning. Kommunen frigör utrymme i sin investeringsbudget och det mycket stora kapitalet i Skövde Bostäder kommer i god användning för ägarens bästa, samtidigt som bolaget får tomtmark för fler bostäder. Lägenheterna vid Tunavallen är eftertraktade.

12 Skolmiljöer. Inventarier för gymnasiet. Samnyttjande av maskiner.

2 miljoner kronor ligger i budgetunderlaget per år för att rusta upp utemiljön på våra skolor, vilket bedömt är för lite för att nå en högre standard.

Vi höjer detta belopp till 6 miljoner kronor under 2025 och höjer det till totalt 3 miljoner årligen därefter.

Gymnasiet har äskat inventarier för sin verksamhet men dessa täcks ej i budgetunderlaget, där ingår bland annat fordon, arbetsmaskiner och relevant utrustning för VVS utbildningar.

Det är rimligt att gymnasieprogram har aktuell och relevant utrustning av rimligt modern standard, vi tillför därför mer medel för att nå högre kvalitet och attraktivitet i dessa yrkesinriktade utbildningar.

Vad gäller lastmaskiner, grävmaskiner och dylika redskap som även kommunen använder bör det fås på plats en ordning där relativt moderna maskiner som använts på kommunens arbetsavdelning övergår till att användas i utbildning och att dessa finns att fortsatt tillgå i arbetstoppar så som snöröjning liksom vid beredskap/kriser, intill dess de tjänat ut.

En stor del av kostnaden för dessa maskiner är inköp av redskap och att behålla fordonen inom koncernen gripbara för arbetstoppar är en klok resurshushållning då finns också förare väl förtrogna med utrustningen på arbetsavdelningen.

Denna "kaskad" överlåtelse av fordon och/eller samnyttjande av fordon som ger synergier både i beredskap, kostnader och utbildningskvalitet tycks ej finnas och fungera idag utan möta olika former av administrativa och budgetrevir gränser. Det bör fås på plats och revirgränser inom vår organisation som hindrar detta övervinnas genom tydlig politisk styrning.

13. Administrativa tjänster.

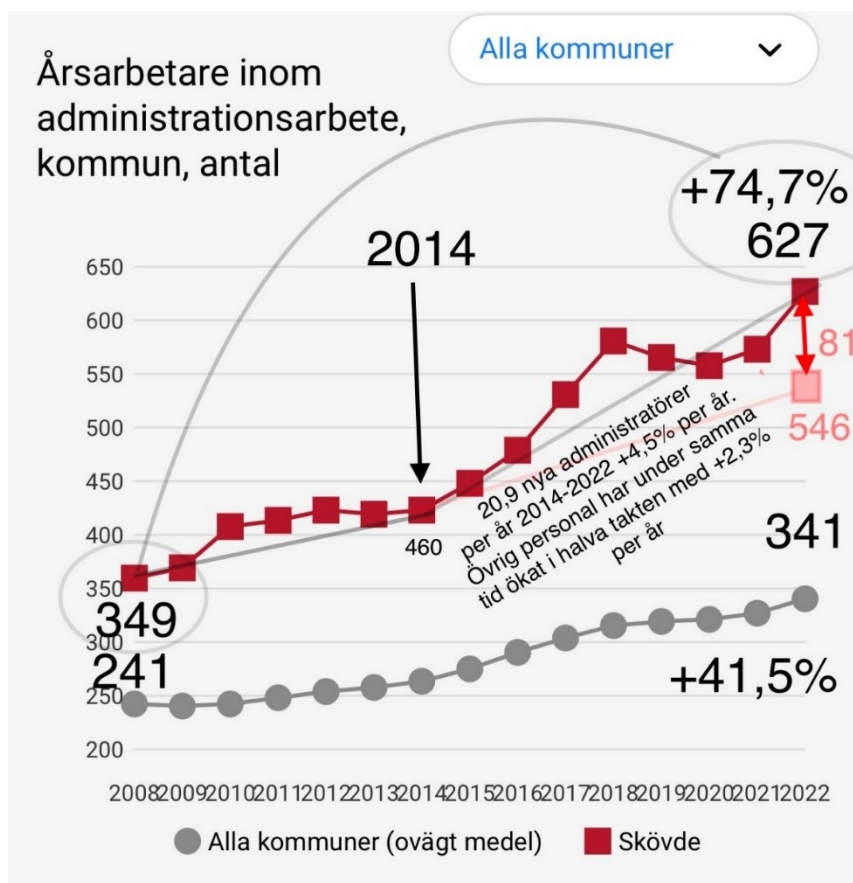
Administrativa tjänster har ökat med i snitt +4,5% per år 2014-2022. Under en tid som övrig personal ökat med +2,3% per år. Under denna tid har befolkningen vuxit med 1,0% per år.

Sedan dess har befolkningstillväxten rasat kraftigt och är nu på en årstakt om 0,19% (Maj 2024).

Om antalet administrativa tjänster vuxit i samma takt som övrig personal senaste åtta åren skulle de varit 81 färre årsarbetare per december 2022.

Administrativa tjänster har också haft en påtagligt högre tillväxt i Skövde än i andra kommuner.

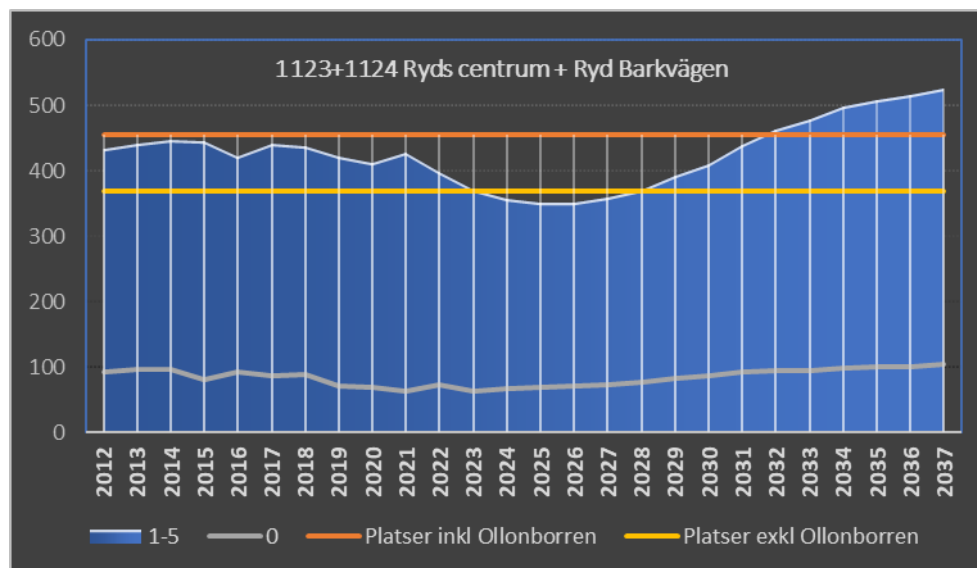
Ett trendbrott kan skönjas runt år 2014. 2014-04-28 beslutades att övergå till en ny organisation 2015 som innebar att vara organiserad i en enda förvaltning.

Vi återställer den organisationsförändringen till tidigare organisationsmodell med separata förvaltningar under styre av politiska nämnder. Med reduktion av overhead som följd.

14. Förskolor och förskoleavdelningar.

Under 2024 har beslut fattats om att stänga Ollonborrens förskola.

Figur 11. Exemplet små barn i Södra Ryd. Om man blott studerar nuläget 2024 med horisont av budget och strategisk plan till 2028 kan man tro att det borde stängas förskolor i Södra Ryd. Behovet av mer långsiktig planering blir tydligt om man blickar lite längre fram, bortom 2030, då de förskolor som finns inte längre räcker till.

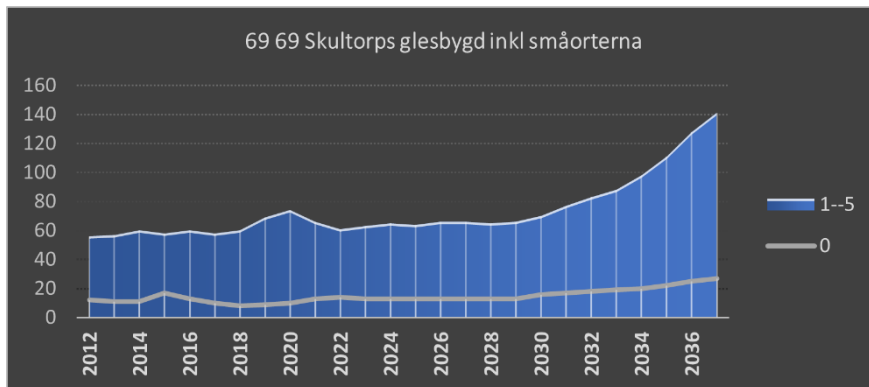
I prognosen ovan ingår inte de drygt 400 hyresbostäder vilka Skövdebostäder år 2024 aviserat intresse av att bygga i södra delen. Visualiseringsverktyg krävs för att synliggöra effekter av sådant i vad avser behov av samhällsservice.

Vi ansåg när detta beslut togs att det var kvittens på att kommunens planeringsverktyg brister. Diagrammet ovan, som vi framställt, visar på ett kraftigt ökande behov i Södra Ryd bortom 2028 även utan nybyggnationen.

Här borde reduktion av antalet avdelningar räckt och ytorna kunnat användas för att öka kvaliteten.

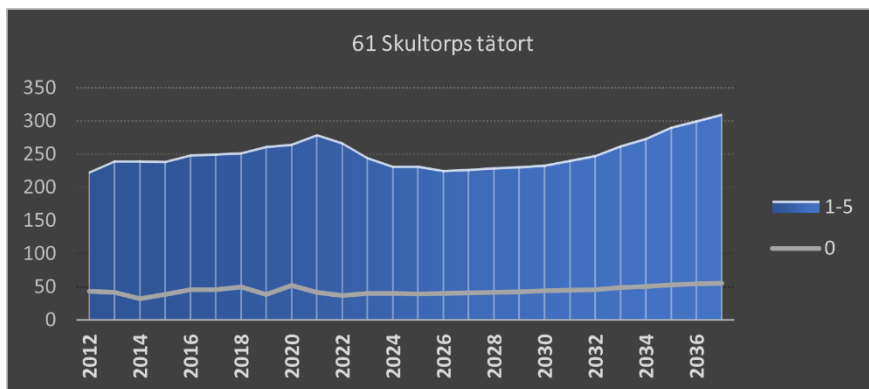
I Varola renoverar vi Varola skola för att användas som förskola, därefter avvecklar vi de paviljonger där Vargkulans förskola nu bedrivs och flyttar in förskoleverksamheten i skolbyggnaden. Ett effektivt uppvärmningssystem installeras och den direktverkande elen i paviljongen stängs av. Drift och verksamhet fortsätter i kommunal regi.

Vid tiden då denna budget skrivs föreligger förslag, från BUNAU till BUN, om att tre förskoleavdelningar i Skultorp stängs, genom att den mest centrala förskolan, Backsippan, läggs ned.

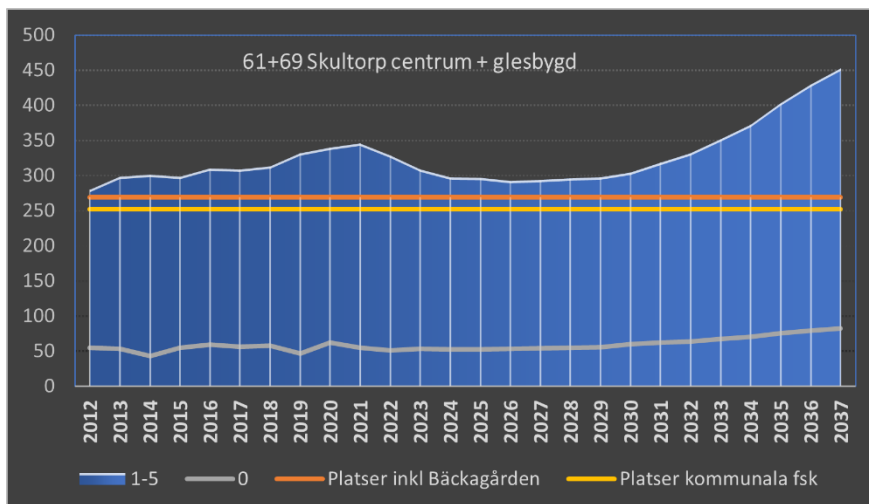
Återigen kan man ifrågasätta om kommunen har fungerande planeringsverktyg.

Glesbygden runt om, inklusive Simsjön, ser kraftigt expanderande behov av förskoleplatser.

I vidstående diagram, som vi gjort utifrån en högupplöst befolkningsprognos är behovet inne i Skultorps tätort i stort sett konstant under planperioden.

Det föranleder inte att där stänga tre avdelningar.

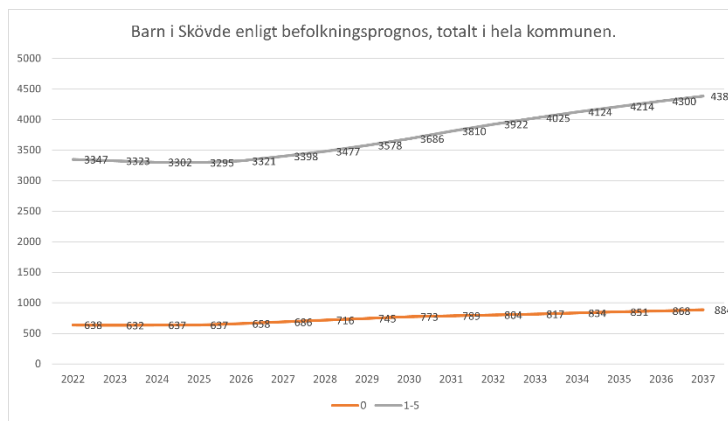
Lägger vi så samman behoven av förskoleplatser i Skultorps tätort med behoven i dess omland ser vi ett behov som ökar mot slutet av planperioden.

Kommunen tycks vara reaktiva i sin planering av förskoleavdelningar och inte proaktiva / framåtsyftande.

Detta kommer leda till långa köer, stora avdelningar och minska vår attraktion som boplatser. Det väcker återigen frågor om långsiktigheten i besluten och om de har rätt verktyg som planerar detta. Samhällsbyggnadsfokus behöver tillkomma där man utvecklar yttertätorterna.

Närhetsprincipen åsidosätts även när förskolorna Solrosen och Påfågeln rivs. Vi avser därför att sälja tomt till extern aktör att uppföra en ny förskola på Mossagården i extern regi.

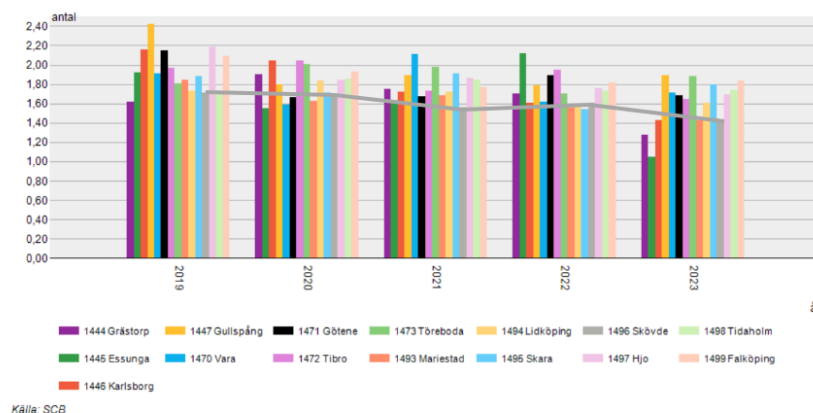

Prognosen bredvid visar på en årlig ökning 2023-2024 om drygt 630 barn.

De faktiska födslootalen hittills under 2024 (181 barn fram till och med v18) motsvarar snarare en årstakt om 560 barn. En uppskattning vi justerat för att det i Skövde historiskt sett föds fler barn på sommarmånader.

Orsakerna till denna dip i födslootal letar vi efter under perioden som slutar nio månader tidigare. Dvs hushållens val att skaffa barn, eller inte, fram till mitten på år 2023.

Summerad fruktsamhet efter region och år. kvinnor.

Skövde utmärker sig negativt i Skaraborg genom sjunkande födslootal per kvinna (grå staplar och grå linje i diagrammet)

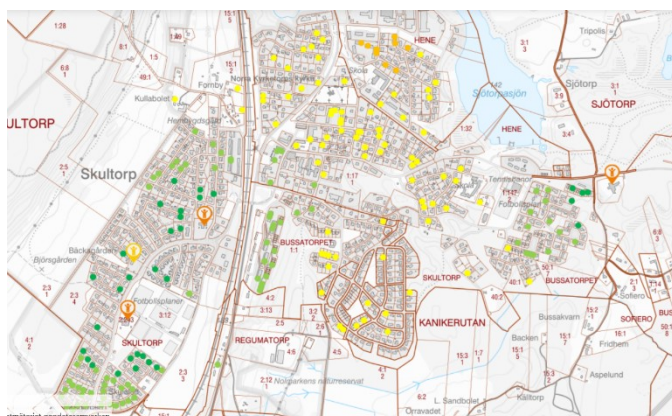
Dels genom att trenden faller i jämförelse med historiska data.

Dels genom att merparten av Skaraborgs kommuner nu har högre födselotal.

Vi ser två skäl till detta. Dels skeva strategival i Skövde kommun som inte byggt för organisk tillväxt / förenkla för småbarnsfamiljer / småhus / bra skola. Utan mer satsat på extern tillväxt i form av förtätad stadskärna. Dels att Skövdes hushåll känt av ränteuppgångar 2022-2023 i högre grad än övriga Skaraborg genom högre belåning hos unga hushåll. Gemensamt med övriga Sverige har småbarnshushåll fått känna på hög inflation och därmed sammantaget begränsade ekonomiska möjligheter att försörja en större familj. Se även digram sid B 22.

Vi är nu i en situation med kraftigt stigande framtidsstro, på väg till högkonjunktur och många småbarnsfamiljer och unga par som står i begrepp att skaffa eget hem / större hem så snart räntan kommit ned lite till. Se diagram på sid B 4, hushållens framtidsstro.

Dylikt skifte i unga hushålls ekonomi och förutsättningar ger avtryck nio månader senare. Vi tror därför att barnafödande vänder åter till högre nivåer under år 2025 och

framåt. Under förutsättning att kommunen kan skifta strategi och börja förbättra barnomsorgen, med kortare köer och nära till väl fungerande förskola och skola.

Backsippan med en kapacitet på 57 barn är den mest centralt belägna förskolan i Skultorp. Tar man bort den ökar behovet av biltrafik.

Att på bredden stänga ett stort antal förskolor är mot denna bakgrund olyckligt. Kommunen bör hellre renovera upp förskoleavdelningar det fåtal år / enskilda år som återstår av dipp i födselotalen. Vi bedömer att konjunkturedgången, negativ utveckling av realinkomst och svårigheter att finansiera boenden fördröjt familjers möjlighet att skaffa fler barn, men inte nödvändigtvis upphävt deras vilja. Om då förutsättningarna förändras kan då denna uppdämda vilja förverkligas, med stora barnkullar som följd.

Vi vill välkomna dessa barnfamiljer genom bra förskola.

15. Brända tomten, Rosa huset, resecentrum, Taxi, kulturhuset.

Över tid har flera olika användningar föreslagits för brända tomten, som nu är en parkering väster om bussarna vid resecentrum. Företrädare för vårt parti föreslog, då i annan roll, i Mars månad år 2009 att ytan var lämpligare placering för hotell och konferensverksamhet än Arenaområdet. "Hellre Skövde C, än Arena del B".

Socialdemokraterna föreslog inför denna mandatperiod att det skulle byggas ett showroom där. Tankar har funnits om att upplåta platsen för huvudkontor, etcetera. Arena del B byggdes aldrig, men en konferensanläggning uppförs nu på Billingen.

Skövde har i dagsläget behov av fler hotellrum. Hotell Majoren önskar expandera till byggnaden Rosa huset och brända tomten som gränsar till detta önskas omvandlas till hotell. Vi anser att brända tomten är rätt plats för ett hotell då det är nära resecentrum.

Parkeringsbehov kommer öka samtidigt som parkering tas i anspråk. Det blir då särskilt angeläget med goda möjligheter för Taxiverksamheter att verka nära resecentrum.

Vi vill att betydligt fler korttidsparkeringar tillskapas i centrum.

I ett olyckligt förfarande där varken de som bedriver hotell i kommunen, vår egen infrastrukturstrateg, vår eget destinationsbolag, vårt eget energibolag, Västtrafik eller representanter för Taxiverksamheterna blev tillfrågade tas taxikön bort från centrala Skövde, ej heller förses den med laddplatser åt den Taxiflotta som har krav att ställa om.

Dessa fyra ting: Fler hotellresenärer, färre p-platser i centrum, det udda och oförankrade beslutet att ta bort taxikön söder om resecentrum, samt kraven på Taxi att byta till el föranleder att frågan om hur Taxis logistik och laddning bäst ska lösas i området runt centralstationen behöver finna en klok lösning i närtid.

Vi emotser att laddplatser för Taxi och Taxikö uppförs i direkt närhet till resecentrum. Vi anslår medel för detta om 4 mkr, men avser att låta Skövde Energi AB lösa själva laddningen så som de redan gör åt andra logistikföretag, inte Kreativa Hus AB så som de gör med bussarna. Klimatklivet har en ny ansökningsperiod som börjar 3 juni 2024. Det är ett stöd som bekostar fordonsladdning till stor del.

Laddning kan strypas och känner inte samma begränsningar som andra typer av abonnemang. Därför finns det el för laddning, vilket felaktigt hävdades saknas i beslutet att riva taxikön.

Vidare kommer en hotelletablering på brända tomten förändra rörelsemönster för fotgängare i området. Liksom att relationen till kulturhuset förändras. Kommunikationer mellan målpunkter och entréer till dessa i området mellan olika hotell, resecentrum och kulturhuset behöver ses över. Detta kan kräva åtgärder i den fysiska miljön för att hotelletableringen och kulturhus ska vara delar i en välfungerande helhet.

Vi anslår medel för tillgänglighetsanpassning och modernisering av kulturhuset. Invändigt behöver kommunikationen mellan planen förbättras för de som har svårt att gå i trappor. Utvändigt behöver angöring för bil och fotgängare förbättras i synnerhet om brända tomten, som är parkering idag, säljs.

Den verksamhet som finns i Rosa Huset med grafisk verkstad, folkhögskola inom konst, vernissage.

Verksamheterna som idag finns i Rosa huset orkar inte bära renoveringskostnaderna om de skulle vara kvar. I vårt förra budgetförslag fanns därför blott 15 miljoner kronor anslaget till renovering. I detta budgetförslag anslår vi 25 miljoner kronor, men använder en ej budgeterad försäljningsintäkt från brända tomten för att finansiera renoveringen. Detta innebär att verksamheterna i Rosa huset ej behöver bära ökade kapitalkostnader trots en omfattande renovering.

I beslutsprocess och kommunikation kring hotellsatsning och Rosa huset, där vi hittills ej har involverats, är det väsentligt med: Dialog och förankring med interna och externa intressenter, bedömning av konsekvenser, vad delen innebär för helheten och tidig kommunikation till samtliga berörda intressenter av syftet med förändringen och vad den innebär i ambitionsnivå för respektive part. Ambitionsnivån för nuvarande verksamhet i Rosa huset bör därför göras tydligt.

Vi är måna om att verksamheterna i Rosa husets tas tillvara och ges minst lika goda förutsättningar att verka som innan.

Vi anser att kulturhuset är lämpat för mer ungdomsverksamhet,

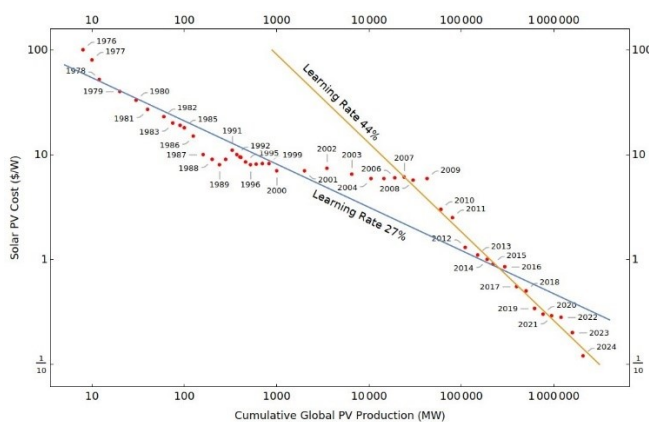
16. Yttertätorter och elljusspår.

Vi investerar löpande i våra yttertätorter tio miljoner kronor per år. Idag finns handlingsplaner för flera yttertätorter och fler tas fram. Men leveransen av de investeringar som listas i dessa handlingsplaner släpar efter.

Liksom redan är fallet i stadskärnan/centralorten så anslår vi löpande investeringar för våra yttertätorter. Pengar har även saknats att fullt ut ersätta / bygga ut elljusspår, vi anslår medel för detta.

Det är särskilt angeläget att kollektivtrafikförbindelser, hållplatser, pendelparkeringar och dylikt utvecklas från Skövdes norra yttertätorter och landsbygd i riktning mot ny industrietablering i Mariestad. Pengarna kan även användas för att tillskapa sådana förbättrade möjligheter till pendling.

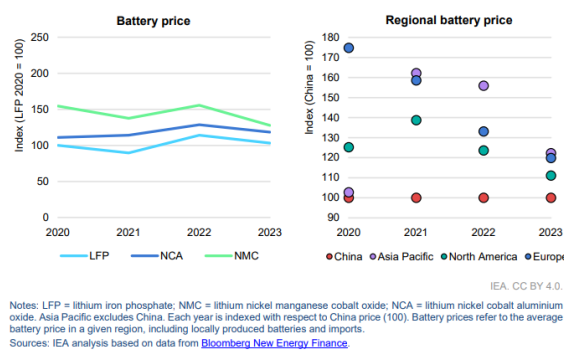
17. Tekniska fastighetsinvesteringar. Solenergi och energilager.

Utbyggnaden i världen av solenergi har sedan den globala finanskrisen 2008/2009 skett i en högre takt än innan. Det i sin tur drivet av bättre prestanda och lägre pris på paneler.

Kostnaden för batteripaket faller i världen och faller snabbt i Europa. Vi har nu nått en nivå där stationära batteripaket installerade i elnätet är lönsamma.

Average battery price index by selected battery chemistry and region, 2020-2023

Dessa skapar möjlighet för flexibilitetstjänster. Men kan även skapa viss batteribackup för reservdrift och för att ett inkopplat elverk ska få jämnare arbetsbelastning.

Mot bakgrund av ovanstående trender ökar vi anslaget för tekniska fastighetsinvesteringar jämfört med tidigare år.

Investeringarna är även del i att bygga samhället robust och hållbart för att öka vår motståndskraft i kris och i krig. I val mellan olika sätt att öka denna robusthet ger vi prioritet till de investeringar i kraftproduktion och i nätbatterier som är lönsamma i sig självt. Det vill säga är både ekologiskt och socialt hållbara. Vi vill uppmärksamma att snabba frekvensstöd tjänster till Svenska Kraftnät med hjälp av nätbatterier för närvarande har mycket korta återbetalningstider. Samma batterier kan nyttjas för fler tjänster över tid.

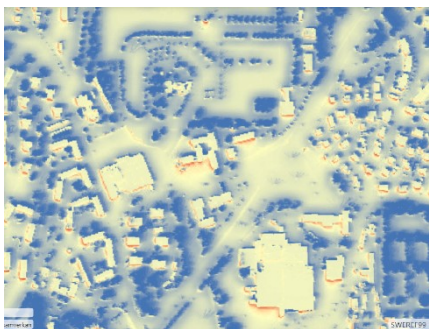
Det är väsentligt att återbetalningstid är en faktor i prioritering mellan åtgärder, så att inte ett lönsamhetskrav används för att spara energi och ett annat för att producera den i fastigheten. Detta för att allokera kapital till de effektivaste åtgärderna först.

18. Klimatanpassning Skövde, exempel från centralorten

Kartan visar vattennivåer vid hundraårsregn. Vattenavrinning sker från väster (vänster i bild / berget) mot Öster. Som synes bör kommunen verka för aktiv vattenreglering och möjlighet till fördröjning och magasinering inom cementas bryt- och industriområden i syfte att få jämnare flöden och lägre högsta nivåer för vatten nedströms i de bebyggda delarna av Skövde. Detta gäller pågående drift liksom läget efter en återställning av brytområden.

På området dagvatten / klimatanpassning är generellt sett kommunens strategier utvecklade och dyra åtgärder nedströms riskerar därför att utföras omedvetet om att mer kostnadseffektiva åtgärder finns uppströms. Kartläggningar finns, vilket kartan ovan är exempel på, men strategier behöver utvecklas/förbättras.

Skövdepartiet har i motion tillsammans med andra föreslagit att en plan tas fram för klimatanpassning så att dessa strategier utvecklas, vidare anser vi det angeläget att frågor om dagvatten och skyfallsproblematik beaktas i framtagandet av en ny vattenförsörjningsplan.

Bilden ovan visar värmekartläggning runt Tomtegårdens Äldreboende. Skuggande träd, och/ eller klimatanläggningar behövs vid våra äldreboenden.

19. Fördjupning Informationsteknologi.

Vi är i informationsåldern, en tid efter industrialismen. Utöver klassiska produktionsmedel som arbetskraft, kapital och jord gör sig information gällande som ett fjärde. Det har medfört företeelser som distansarbete, digitalisering och en växande tjänstesektor.

Två protokoll har mer än andra påverkat och fortsätter påverka vår tid: Internet och mobilnätverkens 3GPP. Det senare står inför en språngvis förändring likt när 2G byttes till 4G och analog trafik blev digital och möjliggjorde smarta telefoner så kommer klivet till 6G runt 2030 och 5G advanced dessförinnan medföra ännu ett omvälvande kliv i nya förmågor. Det kan komma att förändra livet, snarlikt som smarta telefoner gjorde. 6G nätverk kommer bland annat innehålla bättre positionering, total täckning via satelliter inte endast fläckvis med master och ha lägre latens och betydligt högre hastigheter.

Tekniken är digital, inte analog. Processorer och sensorer är därmed föremål för snabb prestandaökning, Moores lag är giltig. Inom såväl mjukvara, med generativ artificiell intelligens och inom hårdvara med kvantdatorer står utvecklingen inför genombrott som likt mobilnätverken kan innebära omvälvande kliv i kapacitet och i förmåga.

Samtidigt som detta innebär möjligheter innebär det risker. En sådan är att merparten av tillverkningen sker i Asien.

Utvecklingen accelererar och står inför språngvisa förändringar. När såväl nätverk, mjukvara och hårdvara får nya förmågor kommer det förändra samhället påtagligt. Till detta kommer en allt mer effektiv batteriteknologi, elektrifiering och närmare integrering av tekniken med människan genom tekniker, så som extended reality. Autonomi och fjärrstyrning blir vanligare i framtiden med fler UAV och PAV för gods- och persontransporter i luftrummet.

Det medför omställning för Skövdes företag och verksamheter. Det innebär en stor möjlighet för Skövdes företagspark med startup och etableringar på teknikområdet.

Skövde är därtill etableringsort för stora arbetsgivare. Högskola, försvarsmakt, sjukhus, fordonstillverkare, kommun och eventuellt även civilförvarsutbildning. Att bejaka och anpassa sig till denna förändring - att agera - är centralt för att bli vinnare och att finna synergier mellan ovan nämnda aktörer är en framgångsfaktor i den anpassningen.

20. Balthazar Science Center, Assar och civilförvarsutbildning.

I den omvälvning som samhället står inför enligt föregående punkt är det väsentligt att intressera ungdomar för naturvetenskap.

Här fyller Balthazar Science Center en viktig roll, men är idag begränsad av sin placering. Kan inte växa mer i befintliga lokaler. Lokaler som delas med Assar en utvecklingsmiljö där många av de intressenter som nämns i föregående punkt möts och som även den är beroende av att kunna växa.

Vi föreslår att flytta Balthazar Science Center till ny plats där mer utrymme finns.

Det kan vara i Commercehuset eller annan sådan central placering i Skövde där Balthazar som besöksmål bidrar till centrumets utveckling och omvänt även Balthazar får en placering där det kan växa och som är samlokaliserat med andra besöksmål, handel och centrumverksamheter.

Det skapar även plats att växa för Assar och nya utvecklings- och utbildningsmiljöer kan läggas i anslutning till befintliga lokaler.

Den forna räddningsskolans område på Hasslum anser vi ska planläggas som civilförvarsutbildningsanläggning. I en framtid kommer därtill ledningsstödssystem behöva både tränas och utvecklas för räddningstjänster och andra uniformsyren.

Skövde har förutsättning för att utveckla en kvalificerad tränings- och utvecklingsmiljö för den typen av ledningsstödssystem vilka kombinerar flertalet utvecklingstrender och aktörer som nämns under föregående punkt. Forskning inom området finns redan på högskolan. Kommunen bör tillsammans med andra relevanta aktörer göra möjligt sådan utveckling i syfte att tillföra modern teknik och metodik för hela Sveriges uppbyggnad av totalförsvaret, få kvalificerade arbetstillfällen och höja vår egen beredskap.